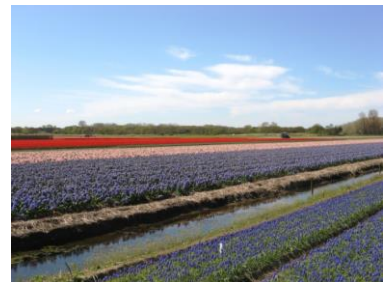

Gekende Landschappen

2018-2022

rond de kernen Bakkum, Castricum, Limmen,
Akersloot, De Woude en Uitgeest

Geactualiseerde informatiebundel over landschapstypen en gewenste en
ongewenste ontwikkelingen in het buitengebied van de gemeenten
Castricum en Uitgeest.
2018

Gekende Landschappen

(2018-2022)

Stichting

tot behoud van natuurlijke en cultuurhistorische waarden in de
Alkmaardermeeromgeving

**Wakker
Waakzaam
Vasthoudend**

Geactualiseerde informatiebundel over landschapstypen en gewenste en
ongewenste ontwikkelingen in het buitengebied van de gemeenten
Castricum en Uitgeest.

2018

Tijdelijk secretariaat:
Mevr. R. Pots-Marsilje
Het Achtkant 2
1906 GD Limmen
Telefoon: 072-5052971
E-mail: secretariaat@alkmaardermeeromgeving.nl
www.alkmaardermeeromgeving.nl

Inhoud

Voorwoord

1.	Inleiding	blz. 9
2.	Landschapstypen	12
2.1	De landschappen van Castricum en Uitgeest.....	12
2.2	De duinen.....	12
2.3	De binnenduinrand.....	13
2.4	De strandwallen.....	14
2.5	De voormalige strandvlaktes.....	15
2.6	Het binnendeltagebied van het Oer-IJ.....	16
2.7	De Veenweidegebieden.....	18
2.8	Het Alkmaarder- en Uitgeestermeer.....	20
2.9	Samenvatting.....	20
3.	Ontstaansgeschiedenis van het landschap	21
3.1	3000 v. Chr.....	21
3.2	1500 v. Chr.....	21
3.3	500 v. Chr.....	22
3.4	Romeinse tijd.....	23
3.5	Vroege Middeleeuwen.....	23
3.6	Late Middeleeuwen.....	24
3.7	Nieuwe tijd.....	26
4.	Grondsoorten	27
5.	Water	28
5.1	Waterkwantiteit.....	28
5.2	Waterkwaliteit.....	30
5.3	Water als vriend en vijand.....	31
5.4	Ruimte voor water.....	35
5.5	Benutting.....	38
6.	Visuele Kenmerken	41
6.1	Inleiding.....	41
6.2	Openheid en beslotenheid.....	41
6.3	Bedreigingen en kansen.....	43
7.	Stilte	48
8.	Duisternis	49
8.1	Inleiding.....	49
8.2	Verlichting langs wegen.....	49
8.3	Puntverlichting.....	50

9.	Ecologische waarden.....	52
9.1	Biodiversiteit.....	52
9.2	Natuurnetwerken.....	54
9.3	Noordelijke robuuste natuurverbinding.....	56
9.4	Zuidelijke robuuste natuurverbinding.....	56
9.5	Vernatting.....	57
10.	Cultuurhistorische waarden.....	58
10.1	Cultuurhistorie.....	58
10.2	Erfgoed en ruimtelijke ordening.....	60
11.	Gebruiksfuncties.....	63
11.1	Inleiding.....	63
11.2	Kustverdediging.....	63
11.3	Strand en duin.....	63
11.4	Drinkwatervoorziening.....	68
11.5	Beheer Noord-Hollands Duinreservaat.....	68
11.6	Maatschappelijke voorzieningen in de binnenduinrand.....	70
11.7	Natuurontwikkeling in de duinzoom.....	73
11.8	Uitloopgebieden en dorpsranden.....	74
11.9	Wonen in het buitengebied.....	77
11.10	Agrarisch grondgebruik.....	78
11.11	Natuurbeheer te midden van agrarisch gebied.....	84
11.12	Dag- en verblijfsrecreatie in het landelijk gebied.....	85
11.13	Recreatie op en rond het Alkmaarder- en Uitgeestermeer.....	87
11.14	Waterberging.....	90
11.15	Slibberging.....	90
11.16	Infrastructuur.....	91
11.17	Windmolen- en zonnepanelenparken.....	93
11.18	Vereveningsregeling gemeente Castricum.....	97
12.	Beleidsplan stichting.....	98
12.1	Inleiding.....	98
12.2	Werkgebied Alkmaardermeeromgeving.....	98
12.3	Kenmerken werkgebied.....	98
12.4	Statutaire doelstelling.....	99
12.5	Bijzondere kwaliteiten.....	99
12.6	Versterking van de natuurlijke waarden.....	100
12.7	Versterking van de cultuurhistorische waarden.....	100
12.8	Behoud van het karakter en de specifieke eigenschappen van de dorpen...	101
12.9	Versterking van het specifieke karakter van het landschap.....	101
12.10	Behoud van het bodemarchief.....	101
12.11	Verantwoord recreatief medegebruik van de groene ruimte.....	101
12.12	Vitaal houden van het buitengebied.....	102
12.13	Strategie.....	102
12.14	Overige aspecten.....	102
12.15	Organisatie algemeen.....	102
12.16	Bestuur.....	103

12.17	Afdelingen.....	103
12.18	Werkgroepen.....	103
12.19	Donateurs.....	103
13.	Samenvatting.....	104
13.1	Heerlijkheid.....	104
13.2	Landschapstypen.....	104
13.3	Oer-IJ.....	104
13.4	Verstuivingen en ontginningen.....	105
13.5	Water.....	105
13.6	Landschappelijke veranderingen.....	106
13.7	Gebruiksfuncties.....	106
13.8	Beleidsplan stichting.....	108
14.	Nota's en andere bronnen.....	109

Voorwoord

Voor U ligt de geactualiseerde bundel 'Gekende Landschappen'. Deze bundel vormt een leidraad voor de Stichting, is hopelijk een inspiratiebron voor bestuurders en beleidmakers en een naslagwerk voor velen. Wie deze informatiebundel leest, zal verrast worden door de landschappelijke verscheidenheid en de daarmee verbonden gebruiksfuncties.

Het landschap is niet statisch. Voordurend vinden er veranderingen plaats, vooral omdat de mens met de technische middelen van nu in staat is grootschalige veranderingen aan te brengen, zoals de aanleg van nieuwe natuur-, recreatie-, fabrieks-, verkeers- en woonlandschappen. Binnen de woonkernen hebben ontwikkelingen plaatsgevonden, zoals de transformatie van het ziekenhuisterrein Duin en Bosch tot een bijzondere woon-, werk en zorgomgeving en de Zandzoom Limmen/Heiloo begint steeds meer vorm te krijgen. In het buitengebied is het areaal weidenatuur vergroot en na het loslaten van de melkquota is de schaalvergroting in de melkveehouderij met de bouw van nieuwe en grotere stallen zichtbaar geworden en bij Uitgeest komt een opstelsterrein voor treinstellen. Ontwikkelingen vinden plaats, inzichten veranderen en daarmee ook het Europees, landelijk en lokaal uitvoeringsbeleid.

Een van de belangrijkste redenen van de voormalige gemeenten Castricum, Akersloot en Limmen om in 2002 te fuseren, was onder andere om een groene gemeente te blijven in een regio waarin verstedelijking om zich heen grijpt. Sinds januari 2017 zijn de vier zelfstandige gemeenten Bergen, Uitgeest, Castricum en Heiloo (Buch) met één ambtelijke organisatie gaan samenwerken. Hopelijk zal dit samengaan resulteren in een goede samenwerking, ook op het gebied van natuur, landschap en cultuurhistorie. De Stichting tot behoud van natuurlijke en cultuurhistorische waarden in de Alkmaardermeeromgeving wil haar waakfunctie over het buiten gebied van Castricum en Uitgeest, blijven vervullen, maar de vraag dringt zich op hoelang zij dat nog kan doen. Al geruime tijd bestaat er een ernstig tekort aan medewerkers: bestuurlijk, administratief, financieel, planologisch, juridisch en op het gebied van publiciteit en ICT.

Dank is verschuldigd aan Ernst Mooij voor de actualisatie van de bundel, de medewerkers van de stichting voor hun aanpassingsvoorstellen en Marie-José Hoekstra voor haar taalkundige arbeid.

Over het werk van de stichting is op www.alkmaardermeeromgeving.nl een korte film te zien. Ga daarvoor naar 'Inhoud', klik op 'Stichting' en daarna onder 'Stukken van de Stichting' op 'Film Stichting Alkmaardermeeromgeving'.

Lydia Snuif-Verwey

voorzitter van de Stichting tot behoud van natuurlijke en cultuurhistorische waarden in de Alkmaardermeeromgeving.

Castricum, maart 2018

1. Inleiding

Kort na de fusie in 2002 kwam de gemeente Castricum met het initiatief om door middel van burgerparticipatie te komen tot een integrale toekomstvisie voor het gehele grondgebied van de gemeente onder de naam Buiten Gewoon Castricum. Een aantal personen dat zich verbonden voelde met het landschap, de natuur en met belangstelling voor cultuurhistorie, besloot om als werkgroep aan dat participatieproces deel te nemen. In die werkgroep zaten ook medewerkers van Stichting tot behoud van de natuurlijke- en cultuurhistorische waarden in de Alkmaardermeeromgeving. De werkgroep verdiepte zich in allerlei aspecten van het Castricumse buitengebied en bracht zijn kennis en visie in 2005 samen in de bundel 'Castricumse Landschappen'. In 2014 volgde een door de stichting herziene versie en onder een andere naam omdat ook het grondgebied van de gemeente Uitgeest tot het werkgebied van de stichting is gaan behoren. Dit is nu de tweede herziene versie.

Om vertrouwd te raken met de benamingen worden eerst de verschillende landschapstypen beschreven, daarna de ontstaansgeschiedenis van het gebied en de grondsoorten die er voorkomen. Vervolgens worden de watersystemen, de visuele kenmerken, de stilte en het belang van de duisternis beschreven. Daarna volgt een hoofdstuk over de ecologische waarden en een korte uiteenzetting over cultuurhistorische waarden, de erfgoedwet en de omgevingswet. Heel belangrijk is hoofdstuk 11 over de gebruiksfuncties, want die bepalen samen de kwaliteiten van het landelijk gebied. In de omkaderde tekstvakken verwoordt de stichting haar standpunten. Elke maand wordt op de website www.alkmaardermeeromgeving.nl een standpunt geplaatst die aan deze bundel is ontleend.

In het beleidsplan wordt duidelijk gemaakt waar de Stichting tot behoud van natuurlijke en cultuurhistorische waarden voor staat.

Het landschap is niet statisch, maar het zichtbare resultaat van de wisselwerking tussen natuurlijke processen en menselijke activiteiten. Vooral vanaf de 19e eeuw zijn de menselijke ingrepen in het landschap enorm toegenomen waardoor landschappen van aanzien zijn veranderd, ook in de gemeenten Castricum en Uitgeest. Behalve de technologische vooruitgang, de bevolkingstoename en de daaruit voortvloeiende woningbehoefte, heeft ook de toegenomen mobiliteit sporen door het landschap getrokken. Spoorlijnen en trambanen werden aangelegd en gedurende de 20e eeuw hebben karrensporen en landweggetjes plaatsgemaakt voor autowegen en fietspaden voor het verwerken van vervoersstromen. Vooral vanaf het midden van de 20e eeuw zijn het de schaalvergroting in de landbouw en de verstedelijking die tot grote landschappelijke veranderingen leiden. Hierbij gaat het niet alleen om egalitatie en perceelvergroting, het ruimtebeslag voor woningbouw, de aanleg van kantoorparken, bedrijventerreinen en recreatiegebieden, maar ook om wegen die het landschap versnipperen.

Als ingrepen in het buitengebied onvermijdelijk zijn, dient daarbij gestreefd te worden naar versterking of behoud van de landschappelijke kwaliteiten. Ruimtelijke ingrepen moeten integraal benaderd te worden in plaats van sectoraal. De ene gebruiksfunctie van het landschap mag niet ten koste gaan van de andere.

Het door de eeuwen heen ontstane landschap is door haar verschijningsvorm bepalend voor de identiteit van een regio. Bovengenoemde ontwikkelingen kunnen leiden tot verdwijning van historische structuren en het landelijke karakter. De leesbaarheid van het verleden wordt

daardoor moeilijker en cultuurlandschappen verliezen hun specifieke kenmerken. Voor de gemeenten Castricum en Uitgeest wordt de identiteit bepaald door de nabijheid van de zee en het strand, het Oer-IJ deltagebied, de strandwallen, de strandvlakten en het Alkmaarder- en Uitgeestermeer met omliggende veenweidegebieden. Het kapitaal zit vooral in die landschappelijke afwisseling die in hoge mate het woongenot van de Castricummers en Uitgeesters bepaalt en een grote aantrekkingskracht uitoefent op recreanten.

Naast het agrarisch gebruik en de natuurfuncties is het Nederlandse landschap steeds belangrijker geworden als vrijetijdslandschap. Daarom moet het landschap gekoesterd worden en de kwaliteit daarvan worden bewaakt en zo nodig worden verbeterd. Deze bundel biedt een inventarisatie van de kwaliteiten en geeft op een aantal plaatsen aan hoe die verbeterd kunnen worden.

Uniek is dat binnen de gemeente Castricum op enkele plaatsen een open verbinding bestaat tussen de duinen, de achterliggende polders en de veenweidegebieden, tot in Waterland. Het is dan ook niet verwonderlijk dat er in Castricum veel natuur is bijgekomen om deel uit te maken van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), een stelsel van natuurgebieden (kerngebieden) en ecologische verbindingen die samen de 'ruggengraat' van de natuur vormen, vroeger de Ecologische Hoofdstructuur genoemd. Uit de nota 'Licht op Groen' (2013) blijkt dat de provincie grote waarde hecht aan de landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten van het buitengebied. Talrijk zijn de nota's en rapporten over natuur en landschap in en rond de gemeenten Castricum en Uitgeest. Veel goede gedachten, aantrekkelijke plannen en ambitieuze doelstellingen zijn in deze nota's verwoord. Maar ook de vele knelpunten in het behoud van natuur en landschap krijgen aandacht.

Het streven naar een duurzaam beheer van zowel de natuurgebieden als van het agrarisch gebied is een noodzaak, opdat ook toekomstige generaties van dat landschap en die natuur kunnen genieten.

In de Late Middeleeuwen waren Bakkum, Castricum, Limmen en Akersloot afzonderlijke 'Heerlijkheden'. Een Heerlijkheid is een bestuursvorm die voortgekomen is uit een feodale onderverdeling van het overheidsgezag in de Middeleeuwen. Nu zijn deze kernen van de gemeente Castricum verenigd in één bestuurlijke eenheid en is 'Heerlijkheid Castricum - Voor liefhebbers' een marketingconcept dat staat voor een 'heerlijke' gemeente om te wonen en een aantrekkelijke verblijfplaats voor toeristen en dagjesmensen. Het marketingconcept ontleent zijn bestaansrecht aan de belangrijkste kernkwaliteiten van deze gemeente: rust, ruimte en natuur. De genoemde kernkwaliteiten gelden niet alleen voor de gemeente Castricum maar zijn ook van toepassing op de gemeente Uitgeest.

Duidelijk is geworden dat sinds 2005, na het tot stand komen van de eerste informatiebundel 'Castricumse Landschappen', veel in het buitengebied is gebeurd. De gemeente Castricum, de provincie Noord-Holland, het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, het PWN, LTO-Noord Noord-Holland en Landschap Noord-Holland hebben vanuit het samenwerkingsverband 'Samenwerken in het Groen' veel tot stand gebracht. De Maer- of Korendijk is gerestaureerd en voor verschillende gebruikersgroepen toegankelijk gemaakt. Er zijn natuurgebieden bijgekomen, waterbergingen, fiets- en wandelpaden aangelegd en fiets- en wandelrouteboekjes uitgebracht en aanlegplaatsen langs een kanoroute gerealiseerd. Zal het toegezegde herstel van het uitzicht vanaf de Papenberg op het dorp Castricum werkelijk in september 2018 plaatsvinden en welke toekomst wordt de Zanderij toegedacht? Bij deze en

nog meer zaken is de stichting betrokken. Het ophogen van de Sakerleida in het Alkmaardermeer met baggerspecie uit de Zaan heeft de stichting niet kunnen verhinderen. Inmiddels is de bagger ingedroogd en ingeklonken en heeft de Sakerleida weer de oorspronkelijke hoogte van circa 1,75 meter boven het water. Eerst sierde het geel van koolzaad de dam, nadat er in het voorjaar van 2017 graszaad is ingezaaid is het aan de schapen om het gras in toom te houden. De rust er weer teruggekeerd. Het is alsof er nooit een 'slag om de dam' heeft plaatsgevonden.

Sakerleida.

2. Landschapstypen

2.1 De Landschappen van Castricum en Uitgeest

Uniek is dat de gemeenten Castricum en Uitgeest op korte afstand van elkaar zoveel verschillende landschapszones binnen hun gemeentegrenzen hebben. Door het landelijk karakter van beide gemeenten is de landschappelijke diversiteit nog duidelijk te herkennen. Vanaf de Noordzee naar het Alkmaardermeer kan een onderscheid gemaakt worden in de volgende landschapstypen:

1. Strand en duinen.
2. Binnenduinrand.
3. Strandwallen.
4. Voormalige strandvlaktes.
5. Het binnendeltagebied van het Oer-IJ.
6. Veenweidegebieden.
7. Het Alkmaarder- en Uitgeestermeer.

2.2 De duinen

Aan de westkust vormen de duinen een langgerekt natuurgebied en hebben de kustduinen de functie van zeewering. Strand en duinen zijn ook van grote betekenis voor recreatie. Op mooie zomerse dagen wordt Castricum aan Zee massaal bezocht, maar recreanten maken het gehele jaar door gebruik van de duinen. PWN, de beheerder van de duinen, heeft een blauwe sector (drinkwatervoorziening) en een groene sector (natuurbeheer). Het heeft tot taak een goede balans te vinden tussen enerzijds de wensen op recreatief terrein en anderzijds de eisen voor een schoon, maar vooral ook ecologisch hoogwaardig milieu. Het versterken van de ecologische waarde van de duinen heeft een hoge prioriteit omdat het Noord-Hollands Duinreservaat opgenomen is in het Natuurnetwerk Nederland. Omdat het duinlandschap in Europa maar weinig voorkomt is het ook aangewezen als een Natura 2000-gebied. Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden op het grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie. Dit netwerk vormt de hoeksteen van het beleid van de EU voor behoud en herstel van de biodiversiteit. Natura 2000 geldt niet alleen voor bescherming van gebieden (habitat), maar draagt ook bij aan soortenbescherming. Voor ieder Natura 2000-gebied geldt een beheerplan, waarin staat:

- welke maatregelen nodig zijn,
- welke huidige activiteiten zonder meer mogen,
- welke huidige activiteiten niet of slechts onder voorwaarden zijn toegestaan.

Het beheerplan heeft nauwelijks gevolgen voor de huidige gebruikers van het gebied en de meeste activiteiten die nu in en om het gebied plaatsvinden, kunnen gewoon blijven doorgaan. Voor nieuwe activiteiten kan een vergunning nodig zijn van de Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord.

De Kennemer Duincamping Bakkum is niet alleen de oudste camping van Nederland, maar met 1700 plaatsen nog steeds onverminderd populair. Populair is ook camping Geversduin. De duinen hadden een productiefunctie voor drinkwater, maar nu wordt voorgezuiverd water vanuit het IJsselmeer door een pijpleiding naar het duingebied getransporteerd en in de infiltratiekanalen ingelaten voor de laatste zuivering. De zoetwatervoorraad in de duinen dient alleen nog als reservebron. Vóór de grondwaterwinning voor de drinkwatervoorziening bestond het duingebied voor 30% uit natte valleien. Het duinbeheer is erop gericht om die

natte duinvalleien weer terug te krijgen. Diverse voormalige agrarische duingronden zijn van de teelaardelaag ontdaan en hier en daar tot op het grondwaterpeil afgegraven. Ook aan de oorspronkelijke dynamiek (verstuiving) van de duinen wordt meer ruimte gegeven.

De in het Natura 2000 duingebied gelegen Kennemer Duincampings Bakkum en Geversduin moeten rustige, natuurvriendelijke campings blijven.

Aan verstuiving van de duinen wordt meer ruimte gegeven.

2.3 De binnenduिनrand

Als overgangszone tussen duinen en polders heeft dit gebied een geheel eigen karakter, o.a. door de aanwezigheid van duinbos. Van nature is deze overgang een geleidelijke omdat veel stuifzand uit de duinen hier lage duintjes (nollen) vormde. Zo'n situatie is nog te zien langs de Heereweg tussen Bakkum en Egmond-Binnen. Op heel veel plaatsen is de overgang echter heel abrupt, omdat er in de binnenduिनrand op grote schaal zand is afgegraven en geëgaliseerd. Op deze afgegraven gronden vindt voornamelijk bollenteelt plaats, zoals op de Zanderij en in Noord-Bakkum. Deze gronden worden geestgronden genoemd.

Verscholen in de beboste binnenduिनrand ligt landgoed Duin en Bosch waar het voormalige Psychiatrisch Ziekenhuis 'Duin en Bosch' was gevestigd. Het oostelijke deel heeft nu een woonbestemming, het westelijke deel heeft de zorgbestemming behouden en is in gebruik bij de zorginstelling Dijk en Duin.

In de binnenduिनrand van Bakkum liggen het voormalige Medisch Kinderhuis Antonius, dat op een nieuwe bestemming wacht en de vroegere jeugdherberg Koningsbosch (later Hostel

Stayokay Bakkum genoemd). De voormalige jeugdherberg heeft sinds mei 2015 een kleinschalige hotelbestemming.

Het overgangsgebied tussen duinrand en polderland leent zich goed voor natuurontwikkeling. De gradiëntverschillen: variatie in grondsoort, hoogteligging en vochtigheid en het schone kwelwater dat uit de duinen stroomt, bieden kansen voor een rijke flora en fauna. Er zijn diverse maatregelen genomen om het gradiëntkarakter te versterken en het schone duinwater gescheiden te houden van het gebiedsvreemde boezemwater. De Hooge Weide (stichting De Hooge Weide), het Zeerijdsdijkje (PWN/Landschap Noord-Holland) en het Krengenbos en omgeving (PWN) zijn voorbeelden van natuurontwikkeling in het kader van het Natuur Netwerk 'Van Kust tot Kust'.

Nollenland en gevlakt grasland tussen Bakkum en Egmond.

2.4 De strandwallen

De hogere en drogere zandgronden (oude kustlijnen) zijn van oudsher de gebieden geweest waarop de akkers (geesten) lagen en waarop een hoge bewoningsdichtheid is ontstaan en waar de doorgaande wegen liggen. Door de ligging tegen de binnenduinrand is de strandwal van Bakkum het minst herkenbaar. Limmen ligt op een zeer brede strandwal, Akersloot op twee smalle en in het verlengde daarvan ligt de strandwal van Dorregeest en Uitgeest.

Bij Limmen en Akersloot zijn de strandwallen nog steeds duidelijk herkenbaar en vormen ze vanuit het veld gezien door de geconcentreerde bebouwing en hoogopgaande begroeiing gesloten skylines. Op de strandwallen heeft generaties lang akkerbouw en later vooral tuinbouw (aardbeien en groenten) plaats gehad en in de 20e eeuw vooral bollenteelt. De kavelscheiding bestond niet uit sloten, maar uit hagen. Op de strandwallen is in het verleden

veel zand afgegraven, waardoor de oude gebouwen en oude wegen nu hoger liggen dan de akkers.

In Limmen zijn in de jaren 70 van de 20e eeuw woningbouwprojecten ten oosten van de strandwal uitgevoerd (o.a. Dampegheest), maar de latere nieuwbouw heeft op de voormalige bollenvelden op de strandwal plaatsgevonden. Deze concentratie van bewoning heeft tot gevolg dat de strandwal herkenbaar is gebleven. Oude stolpboerderijen die allemaal hoog en droog op de rand van de strandwallen liggen, beschikten over weidegronden in de strandvlaktes. De locatie van de boerderijen markeert de grens tussen de strandwal en strandvlakte.

Voormalige boerderij aan de Westergeweg te Limmen, met daarachter het huidige boerenbedrijf.

In Akersloot zijn de twee strandwallen nog steeds herkenbaar, ondanks dat in de tweede helft van de 20e eeuw huizen zijn gebouwd in de Binnengeesterpolder, de lager gelegen smalle voormalige strandvlakte tussen de twee smalle strandwallen.

Omdat de strandwallen al heel vroeg voor bewoning in gebruik zijn genomen, worden die als archeologisch waardevol beschouwd. Agrarische grondbewerkingen en grondwerkzaamheden, voor bijvoorbeeld de aanleg van wegen en de bouw van huizen, bedreigen de archeologische waarden. Ook waterpeilverlaging is schadelijk aangezien dit leidt tot het oxideren van organisch archeologisch materiaal in de bodem. In 1992 ondertekende Nederland het Europese Verdrag van Malta. Het verdrag geeft aan dat archeologische waarden in de plannen voor ruimtelijke inrichting moeten worden meegewogen; archeologische resten zoveel mogelijk in de bodem bewaard moeten blijven; de initiatiefnemers van bodemverstorende activiteiten de kosten dragen van het vooronderzoek en ook die van een eventueel daarop volgende opgraving. Zowel de gemeente Castricum als Uitgeest beschikken over een beleidsnota archeologie. De archeologische werkgroep Oer-IJ houdt nauwlettend voorgenomen bouw- of andere bodemverstorende activiteiten in de gaten.

2.5 De voormalige strandvlaktes

De voormalige strandvlaktes zijn de lage en drassige zones tussen de strandwallen, zoals de Groot-Limmerpolder tussen Bakkum en Limmen en tussen Limmen en Akersloot, maar ook de Binnengeesterpolder tussen de twee smalle strandwallen van Akersloot. Er is klei afgezet, er heeft veenvorming plaatsgevonden en generaties lang zijn de voormalige strandvlakten als weilanden in gebruik. Boerderijen werden er vroeger niet gebouwd. Daardoor waren het open gebieden. Tot ver in de Middeleeuwen werden deze vlaktes regelmatig overstroomd door opgestuwd zeewater vanuit het noorden (Zijpe en de Rekere) en het zuiden (via het IJ en Wijkmeer). Op het oorspronkelijke strandzand liggen daarom veel klei- en veenafzettingen. Omdat het hier zo nat is, zijn er vele brede, vaak nog meanderende, waterlopen. Als bescherming tegen hoge waterstanden zijn vanaf de vroege Middeleeuwen dammen en dijkes aangelegd die de laaggelegen weidegebieden nabij de geestdorpen tegen waterover-

last moesten beschermen. De oudste dammen zijn de Zanddijk en Limmerdam, daterend uit de 11e eeuw. Dammen en dijken waren tevens wegen die de hogere gebieden met elkaar verbonden.

Pas eind 19e eeuw en in de 20e eeuw zijn dwars door deze strandvlaktes grote infrastructuurwerken gekomen, zoals de spoorweg, de Provincialeweg en de snelweg A9. Plaatselijk is veen afgegraven voor lokaal gebruik, vooral in WO I en II. Eind 20e eeuw werden soms delen van de strandvlaktes omgezet in bollenland door de dieper gelegen strandzandlagen naar boven te halen om de grond goed te kunnen draineren. Ondanks deze aantasting is het weidegebied voor de veehouderij en met weidevogels nog steeds beeldbepalend. In de laagste en natste delen heeft Landschap Noord-Holland haar natuurgebieden. Voorbeelden zijn het Limmer Die en het Oosterveld/Limmer Veentje. Deze natuurgebieden en ook die van de Stichting De Hooge Weide, maken deel uit van het Natuurnetwerk Nederland 'Van Kust tot Kust'.

2.6 Het binnendeltagebied van het Oer-IJ

Het Oer-IJ is er wel, maar je ziet het pas als je het weet. Dit gebied, waartoe de bebouwde kom van Castricum en de Castricumerpolder behoren, maar ook het deel van de Groot-Limmerpolder tussen Limmen en Bakkum en een gedeelte van de Polder de Uitgeester- en Heemskerkerbroek, wordt/werd gekenmerkt door kleine reliëfverschillen en vele meanderende waterlopen. Veel, heel veel reliëf is door mechanische egalisatie verdwenen. Evenals in de strandvlaktes overheersen hier de open weidegronden voor veeteelt met als medegebruikers weidevogels.

Bij Castricum heeft een zeegat gelegen waar het Oer-IJ, een noordelijke Rijntak, in uitstroomde. Het Oer-IJ vertakte zich op vele plaatsen en zocht slingerend zijn weg naar zee, maar de zee kwam met vloed ook naar binnen. De Dije, de Koogvaart en de Schulpvaart vormen de restanten van de noordelijke geulboog. Hier was dus zowel de zee als de rivier actief, wat resulteerde in het ontstaan van vele kreken, zandplaten en oeverwallen. De hogere zandige gronden werden al in prehistorische tijden bewoond. De oude buurtschappen van het dorp Castricum met hun geesten zijn daarop tot ontwikkeling gekomen. Toen vanaf de 60er jaren van de 20e eeuw Castricum sterk werd uitgebreid, werden ook de lagere delen rond de oude buurtschappen bebouwd en is Castricum uitgegroeid tot een compact dorp.

Buitendijks Weid, een weideperceel met een natuur- en cultuur-historisch bodemreliëf. Het perceel ligt tussen Castricum en Uitgeest, aan de Uitgeesterweg en behoort tot de natuurterreinen van de Stichting de Hooge Weide.

De Oosterbuurt is als buurtschap goed herkenbaar gebleven. Ook de landtong die binnen de Nesdijk ligt, is een oude geest met bewoning en akkers. De lagere, natte delen werden als weiland gebruikt. De hogere delen in het binnendeltagebied hebben een hoge archeologische waarde. Het daar gevonden materiaal dateert uit de Late IJzertijd, de Romeinse tijd en de vroege Middeleeuwen. De gemeente Castricum heeft drie provinciaal archeologische monumenten binnen haar grenzen. Daartoe behoort het gebied Cronenburg, een hoger gelegen gebied ten zuidoosten van de bebouwde kom van Castricum, waar eens kasteel Castricum, het latere Cronenburg, heeft gestaan. Dit gebied is als eerste in 2002 als aardkundig en archeologisch provinciaal monument erkend.

Het gebied waar vroeger kasteel Cronenburg heeft gestaan is een archeologisch monument.

In het binnendeltagebied zijn in de Middeleeuwen veel dijken aangelegd. Nu nog bestaande voorbeelden daarvan zijn de Korendijk ten zuiden van Castricum en de Koog- en Zierendijk ten westen van Uitgeest. In het binnendeltagebied (de Castrummerpolder) heeft de Stichting De Hooge Weide natuurterreinen aan beide zijden van de Provincialeweg. Deze vormen schakels tussen de duinen en het natte achterland van het Natuurnetwerk Nederland 'Van Kust tot Kust'.

Stichting Oer-IJ

De Stichting Oer-IJ is een bewonersinitiatief van betrokken burgers die zich belangeloos inzetten voor het meer op de kaart zetten van het landschap in de driehoek Alkmaar, Velsen, Zaanstad. Zij willen in de eerste plaats het verhaal van het Oer-IJ ontsluiten, tot leven brengen en overdragen; hoe dit gebied is gevormd onder invloed van de Rijn en de Noordzee. In de tweede plaats willen zij het Oer-IJ inzetten als een gebiedsconcept voor ondernemers en toerisme in de regio. Door het thema Oer-IJ centraal te stellen in de promotie van het gebied ontstaat een sterke identiteit die het gebied tevens met het aantrekkelijke kustlandschap in de regio verbindt. In de derde plaats willen zij sturen, inspireren en bijdragen aan de ruimtelijke ontwikkeling en inrichting van het Oer-IJ landschap. Door bij de aanleg van nieuwe woon- en werkgebieden, de aanleg van wegen, waterprojecten, etc. rekening te houden met de unieke gebiedskenmerken, kunnen kansen worden benut om het landschap van het Oer-IJ te versterken. Stip op de horizon is het bereiken van de Unesco Geopark-status. Een Unesco Geopark is een erfgoedlandschap met aardkundige-, cultuurhistorische- en ecologische waarden, veelal met erfgoedmonumenten die nauw met het landschapstype zijn verbonden (voor het Oer-IJ gebied is dat onder andere de Stelling van Amsterdam). Nederland kent tot nu toe 1 officieel erkend Geopark, dat is de Hondsrug in Drenthe. www.oer-ij.nl

Een gedeelte van het binnendeltagebied van het Oer-IJ. Op de luchtfoto uit 1944-1945 vertoont het gebied nog veel reliëf. Midden op de foto de Provincialeweg tussen Limmen en Uitgeest. Collectie: Werkgroep Oud-Castricum.

2.7 De veenweidegebieden

Ten oosten van de strandwallen van Akersloot en Uitgeest heeft duizenden jaren een uitgestrekt moeras gelegen, waarin zich dikke pakketten veen vormden. Door de bevolkingsgroei en het droger worden van het klimaat ontstond vanaf de 10e eeuw behoefte aan meer landbouwgronden voor de voedselvoorziening, vooral voor het verbouwen van granen. De moerassige veengebieden werden in cultuur gebracht door het graven van talloze sloten

voor ontwatering. Door ontwatering en oxidatie ontstond inklinking, dus bodemdaling tot bijna aan het grondwaterpeil. Daardoor waren de ontgonnen veengebieden niet meer voor akkerbouw bruikbaar en alleen nog maar geschikt als wei- en hooiland. Tot de veenweidegebieden behoren de Klaas Hoorn- en Kijfpolder, de Hempolder, de Dorregeesterpolder en aan de overkant van het Alkmaardermeer de Westwouderpolder. In de gemeente Uitgeest behoren ook het noordoostelijke deel van de Polder de Uitgeester- en Heemskerkerbroek- en de Krommenieërwoudpolder tot de veenweidegebieden. Door de daling van het maaiveld was het in de 17e eeuw noodzakelijk kades aan te leggen om te voorkomen dat het water van het Langemeer (Alkmaarder- en Uitgeestermeer) het gebied blank zou zetten. De waterstand werd kunstmatig geregeld met behulp van poldermolens. Ook het droogleggen van meren maakte de aanleg van kades noodzakelijk om voldoende waterbergingscapaciteit te behouden. Die taak hebben nu elektrische gemalen overgenomen. De veenweidegebieden worden nu beschouwd als zeer waardevolle cultuurhistorische landschappen en weidevogelgebieden.

De Klaas Hoorn- en Kijfpolder en de Hempolder van Landschap Noord-Holland liggen ten oosten van Akersloot. Plannen om in de Klaas Hoorn- en Kijfpolder een waterrijke villawijk te

bouwen werden vrijgesteld door acties vanuit de plaatselijke bevolking, waaruit de 'Stichting tot behoud van de natuurlijke- en cultuurhistorische waarden in de Alkmaarderme omgeving' is voortgekomen. De Klaas Hoorn- en Kijfpolder heeft nu een gecombineerde functie van natuur en recreatie.

Veenweidegebied Westwouderpolder met aan de horizon De Woude.

Omhoog met het veen

De daling in grote delen van de Nederlandse veenbodems is met de stijgende zeespiegel een groeiend probleem. Maar niet het enige. De inklinkende bodem stoot ook veel broeikasgassen uit. Onder de noemer 'Omhoog met het veen' onderzochten onderzoekers van Landschap Noord-Holland en de Radboud Universiteit in Nijmegen vier jaar lang naar een oplossing voor het probleem van de dalende bodem in veengebieden. In het Ilperveld, een natuurgebied in Landsmeer, werden in een acht hectare groot onderzoeksgebied kleine veenplantjes uitgestrooid op een natte bodem. Het resultaat is dat op voormalige landbouwgrond nu veenvormende planten groeien en op sommige plekken al kussens van zeven centimeter dikte hebben gevormd. Oktober 2017.

2.8 Het Alkmaarder- en Uitgeestermeer

In de 13e eeuw is door oeverafslag langs de vele riviertjes in het veengebied onder andere het Langemeer ontstaan, nu Alkmaarder- en Uitgeestermeer genoemd. Dit meer vormde toen één geheel met het meer van de Schermer. Na het droogmalen van de vele Noord-Hollandse meren in de 17e eeuw kreeg het Alkmaarder- en Uitgeestermeer de belangrijke

functie van boezemwater voor grote delen van Noord-Holland. Het is een onderdeel van de Schermerboezem, een stelsel van met elkaar in open verbinding staande wateren (sloten, vaarten, kanalen en meren) met een hoger peil dan de daarop uitmalende polders en droogmakerijen. De Schermerboezem lost het teveel aan water door spuisluizen of bemaling bij Den Helder, Schardam en Zaandam/Noordzeekanaal op het open water (de zee, het IJsselmeer en Markermeer).

Rond het Alkmaardermeer zijn in de 20e eeuw veel voorzieningen voor recreatie gekomen. Daarnaast heeft het meer als natuurgebied, bijvoorbeeld door de vele vogels die hier de winter doorbrengen, een grote ecologische waarde en vormt het een schakel in het Natuur Netwerk 'Van Kust tot Kust'.

De Schermerboezem.

2.9 Samenvatting

De enorme variatie aan landschappen en het nog grotendeels onbebouwde gebied tussen de woonkernen maakt dat het grondgebied van de gemeenten Castricum en Uitgeest een hoge **aardkundige waarde** heeft. Veel van de geologische geschiedenis is nog uit het landschap af te lezen. Omdat in het gebied op veel plaatsen oude nederzettingen verborgen liggen, heeft het gebied ook een hoge **archeologische waarde**. **Ecologisch** vallen delen van de gemeente binnen het Natuurnetwerk 'Van Kust tot Kust'. **Cultuurhistorisch** vinden we er naast de vele dammen, dijken, gemalen en molens, het beschermde dorpsgezicht van De Woude en het provinciaal aardkundig en archeologisch monument Cronenburg, maar ook het veenweidegebied. De gemeente Castricum heeft waterlopen als de Schulpvaart en de Dusseldorpervaart tot gemeentelijke monumenten benoemd, evenals de Buitendijks Weid om het aanwezige microreliëf. Oude dorpskernen zoals Oosterbuurt, De Woude en Groot Dorregeest zijn cultuurhistorisch ook waardevol en karakteristiek. Het Alkmaarder- en Uitgeestermeer en omgeving is sinds 2005 een aardkundig monument, dat wordt beschermd via de Provinciale Milieuverordening.

3. Ontstaansgeschiedenis van het landschap

3.1 3000 v. Chr.

Ooit lag de kustlijn veel oostelijker. Op de lijn Boekel-Akersloot-Uitgeest lag een strandwal, een door de zee opgeworpen zandrug, die op verschillende plaatsen onderbroken werd door geulen. De gebieden van het huidige Akersloot en Uitgeest waren waddeneilanden met geringe duinvorming. Ten oosten van deze lijn lag een uitgestrekte waddenzeë, waar dagelijks met de getijdenbeweging zand en klei werden aangevoerd, die het gebied langzaam deden dichtslibben (zandplaten→ slikken→ kwelders). De grondsoort van de huidige Schermer en de ondergrond van de veenpolders bestaat uit oude blauwe zeeklei. Daar waar nu Haarlem ligt, mondde een zijtak van de Rijn uit in een breed zeegat naar de Noordzee. Castricum was toen nog zee. Omstreeks 3000 v. Chr. nam de zeespiegelstijging af doordat het afsmelten van de Noord-Amerikaanse en Noord-Europese ijskappen vrijwel tot stilstand was gekomen. Door de kustaangroei schoof de riviermonding naar het noorden op en lag die omstreeks 2500 v. Chr. ten noorden van Beverwijk. Archeologisch onderzoek heeft aangetoond dat de strandwal Boekel-Akersloot-Uitgeest al tussen 2400 en 1900 v. Chr. voor bewoning in gebruik was. Voor de strandwal Akersloot-Uitgeest ontstond een strandvlakte en

kwam de strandwal van Alkmaar-Limmen tot ontwikkeling. Zodra de omstandigheden dat toelieten, werd ook de strandwal Alkmaar-Heiloo-Limmen voor bewoning in gebruik genomen. Dat gebeurde in de Bronstijd; voor Nederland de periode tussen ongeveer 2000 en 800 voor Christus.

Omstreeks 2500 v. Chr. ligt bij Haarlem een rivier die uitmondt in een groot zeegat ten noorden van Beverwijk. Voor de strandwal Akersloot-Uitgeest komt de strandwal van Alkmaar-Limmen tot ontwikkeling. Het grondgebied van Castricum bestaat dan nog niet. Naar P. Vos, Deltares, bewerkt.

Legenda	
Zeewater	
Strandzanden en strandvlakten	
Strandwallen	
Slikken en platen	
Kwelders	
Rietmoeras en laagveen	
Hoogveen	
Grasland op kwelders	
Verlande krekens	
Zoet water	
Verlande wadplaten	

3.2 1500 v. Chr.

Door grote hoeveelheden zandaanvoer vond vooral vanaf 1500 v. Chr. in het noordelijke deel van het zeegat een snelle uitbouw van de kust plaats. Er ontstond een diagonale strandwal op de lijn Dorregeest, Limmen, Bakkum-Noord en Egmond en het zeegat werd smaller. Ook de waddenzeë verplaatste zich westwaarts naar de strandvlakte tussen de strandwal van Akersloot-Uitgeest en de nieuw gevormde strandwal Alkmaar-Limmen. Het gebied ten oosten van de strandwal Akersloot-Uitgeest werd niet meer bereikbaar voor de zeestromen; het werd een drassig zoetwatergebied waar een uitgestrekt moeras ontstond. Door afgestorven planten die onder de waterlijn terecht kwamen en die door onvoldoende

toevoer van zuurstof niet volledig verteerden, ontstond laagveen. Het zogenaamde Oer-IJ stond via het binnenwater Flevomeer en de Vecht, in verbinding met de noordelijke zijtak van de Rijn, maar voerde ook water af uit het veen. Vanuit het veengebied stroomde het water via de veenriviertjes o.a. naar het zeegat ten zuiden van Limmen. Door in- en uitgaand zeewater en aanstromend Oer-IJ-water veranderde het zeegat in een binnendelta, een grillig stelsel van stroomgeulen, oeverwallen en zandplaten.

Omstreeks 1500 v. Chr. begint het zeegat de vorm aan te nemen van een binnendelta. Naar P. Vos, Deltares, bewerkt.

3.3 500 v. Chr.

De kustlijn schoof nog verder naar het westen op (in het noorden zelfs westelijker dan de huidige kustlijn) en het zeegat werd smaller. Aan beide zijden van het zeegat ontwikkelden zich brede strandwallen met lage duintjes.

Door het smalle zeegat en de verdere ontwikkeling van de binnendelta kon de zee steeds moeilijker het achterland binnendringen en werd ook de strandvlakte tussen Akersloot en

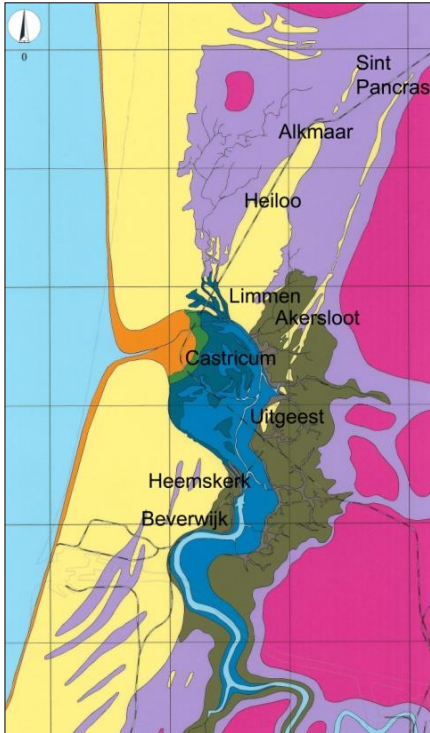
Limmen een moeras. Op het oude strandzand en de latere wadafzettingen ontstond ook hier veen. In het gebied ten oosten van de strandwal Akersloot-Uitgeest ging de veenvorming door. Het veenpakket werd zo dik dat de planten niet meer gevoed werden door grondwater, maar door regenwater. Er ontstonden dikke veenmoskussens die meters boven de zeespiegel uitgroeiden en hoogveen worden genoemd.

Omstreeks 500 v. Chr. is de kustlijn nog verder naar het westen opgeschoven en het zeegat smaller geworden. Aan beide zijden van het zeegat hebben zich brede strandwallen met lage duintjes gevormd. Door het smalle zeegat en de verdere ontwikkeling van de binnendelta kan de zee steeds moeilijker het achterland binnendringen. Naar P. Vos, Deltares, bewerkt.

De wateractiviteit in de binnendelta van het Oer-IJ nam na 500 v. Chr. geleidelijk af. Het Flevomeer had in het noorden dwars door het veen en het getijdengebied een verbinding met de Noordzee gekregen. Het Flevomeer waterde steeds meer naar het noorden af en daardoor verminderde de waterafvoer via het Oer-IJ. Doordat de stroming eruit raakte, verzandde de binnendelta en breidden de kustduinen zich over het mondingsgebied uit. Omstreeks 200 v. Chr. werden de drooggevalen platen en oeverwallen in het binnendeltagebied voor bewoning in gebruik genomen.

3.4 Romeinse tijd (ca 50 voor tot 450 na Chr.)

Aan het begin van de huidige jaartelling was het zeegat vrijwel volledig gesloten en was de ondergrond van de woonkern Castricum gevormd. Alleen tijdens zware stormen sloeg het zeewater via een restgeul over de gevormde drempel. De afwatering in het achterland werd steeds moeilijker, de lage delen werden steeds natter en het Oer-IJ werd steeds breder. In

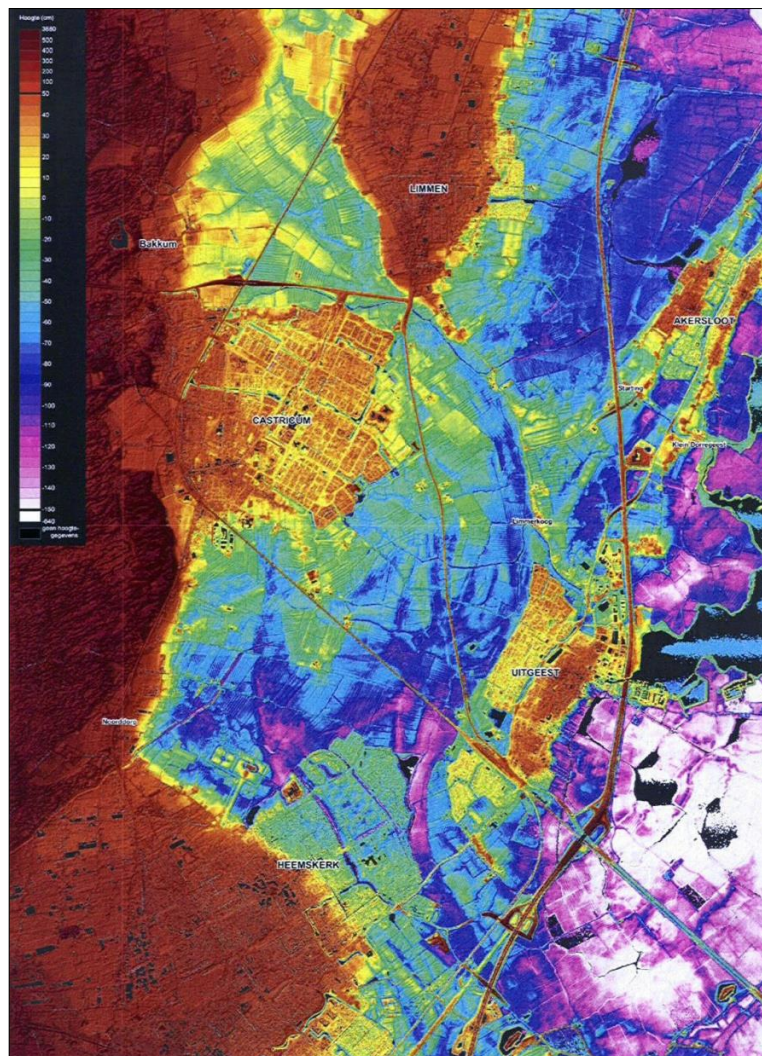
dit zeer waterrijke gebied waren alleen de van veengroei vrij gebleven duinen, strandwallen, platen en oeverwallen in de Oer-IJ-delta droog genoeg en voor bewoning geschikt. Na het dichtzanden van de monding van de binnendelta veranderde de stroomrichting van het Oer-IJ en waterde het omliggende gebied af naar wat in de Romeinse tijd Flevomeer werd genoemd.

Aan het begin van onze jaartelling is het zeegat vrijwel volledig dichtgezand. Tijdens de Romeinse tijd wordt het binnendeltagebied intensief bewoond. Naar P. Vos, Deltares, bewerkt.

Op de hoogtekaart, waarop hoogten en laagten in verschillende kleuren staan aangegeven, is de noordelijke geulboog van de Oer-IJ delta duidelijk te zien. Provincie Noord-Holland 2004.

3.5 Vroege Middeleeuwen (450-1050)

De kustlijn lag westelijker dan de huidige kust. Langs de gesloten kustlijn lagen lage duinen, ook wel Oude Duinen genoemd, waarvan de vorming vrijwel tot stilstand was gekomen. De rest van Noord-Holland was overdekt met dikke veenmoskussens van enkele meters hoog. Talloze veenrivier-

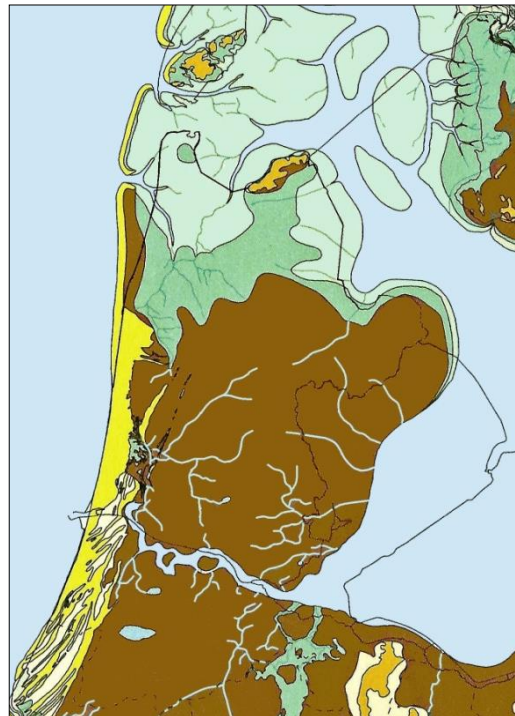
tjes voerden het water naar de randen af. Het Flevomeer, in de Middeleeuwen Almere genoemd, was een groot binnenmeer geworden waarop de zijrivieren van de Rijn (IJssel en Vecht) hun water

Legenda

- Gestuwd gebied
- Strandzanden
- Strandwallen
- Kwelderwallen
- Wadden en slikken
- Ingedijkt overstromingsgebied
- Veen
- Binnenwater
- Buitenwater

loosden. De verbinding tussen Almere en de Wadden-zee was aanmerkelijk ver-breed.

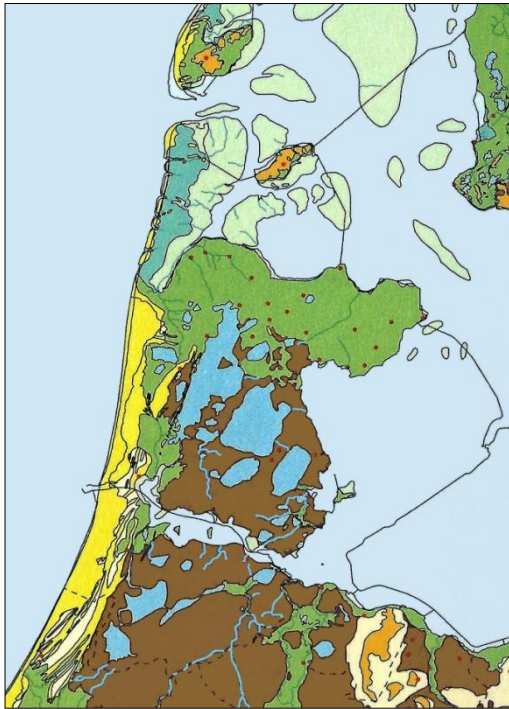
Met uitzondering van de kuststrook was Noord-Holland rond 800 overdekt met dikke veenpakketten van enkele meters hoog. Naar P. Vos en S. de Vries.

3.6 Late Middeleeuwen (1050-1500)

Rond 1000 werd het klimaat wat warmer en droger. Langs de kust begon een nieuwe fase van duinvorming. Door houtkap en overbeweiding als gevolg van de bevolkingsgroei ontstonden er grote zandverstuivingen, waardoor bovenop het oude duinensysteem brede en hoge Jonge Duinen langs de kust tot ontwikkeling kwamen. In het noorden was een brede opening door het waddengebied naar zee tot stand gekomen en verwijddde de Almere zich en veranderde de naam na verloop van tijd in Zuiderzee. Als gevolg van deze processen ontstond een betere afwatering waardoor de veenvorming stopte. Het moeras werd vanuit het noorden steeds droger en de bewoners op de zandruggen begonnen het in cultuur te brengen. Door het graven van talloze greppels werd het veengebied nog meer ontwaterd en daarmee toegankelijk en geschikt gemaakt voor landbouw. Door de betere ontwatering (door natuur en mens) werd het veen steeds droger en begon het te verweren (oxideren). Ook door inklinking van het veenpakket zakte het maaiveld van het veengebied tot wel een meter per eeuw. Om het gebied toch geschikt te houden voor landbouw werden er steeds meer waterlopen gegraven. Het proces van bodemdaling werd juist daardoor versterkt. De mens werd zo een belangrijke geologische factor. Lag het veengebied rond 800 nog enkele meters boven zeeniveau en vormde het een buffer tegen het buitenwater, nu kwam het steeds lager te liggen en kon de zee vanuit het noorden en oosten Noord-Holland steeds gemakkelijker binnendringen. Langs de oevers van de talloze veenriviertjes werd het veen door de golfslag steeds verder weggeslagen en ontstonden er grote meren, zoals de Schermer en het Langemeer. Tijdens deze periode met veel watergeweld ontstonden ook de veenplassen zoals de Die en Kerkmeer aan de westzijde van Akersloot en Weijen Bus, Vroonsmeer, Zwaansmeertje ten oosten van Uitgeest. Nog meer naar het oosten ontstond de Crommenije die een verbinding ging vormen tussen Wijker- en Langemeer. Na verloop van tijd was door de hoge waterstand het veenland niet langer geschikt voor akkerbouw, maar nog wel voor wei- en hooiland.

In de Late Middeleeuwen was Holland op zijn smalst; 70% van het oorspronkelijke moeras was toen verdwenen. Bij zwaar weer drong de Zuiderzee via de open verbindingen diep het land in, sloeg stukken land weg, maar liet na afloop ook weer zware klei achter (pikklei). De zee viel dus niet binnen vanuit het westen, maar drong via de Zuiderzee, het IJ, Wijkermeer en Crommenije de strandvlaktes en het binnendeltagebied binnen.

Al vanaf de 8e eeuw zou er tussen Petten en Callantsoog een opening in de kust hebben bestaan die zich daarna, maar zeker in de 11e eeuw, had verbreed tot het zeegat van de Zijpe (Sipe = geul). Er kwam in het noorden een verbinding met het veenriviertje de Rekere tot stand. Via de Rekere kon het naar binnen gestuwde water de Egmonder- en Bergermeren en ook strandvlaktes en De Die bereiken.

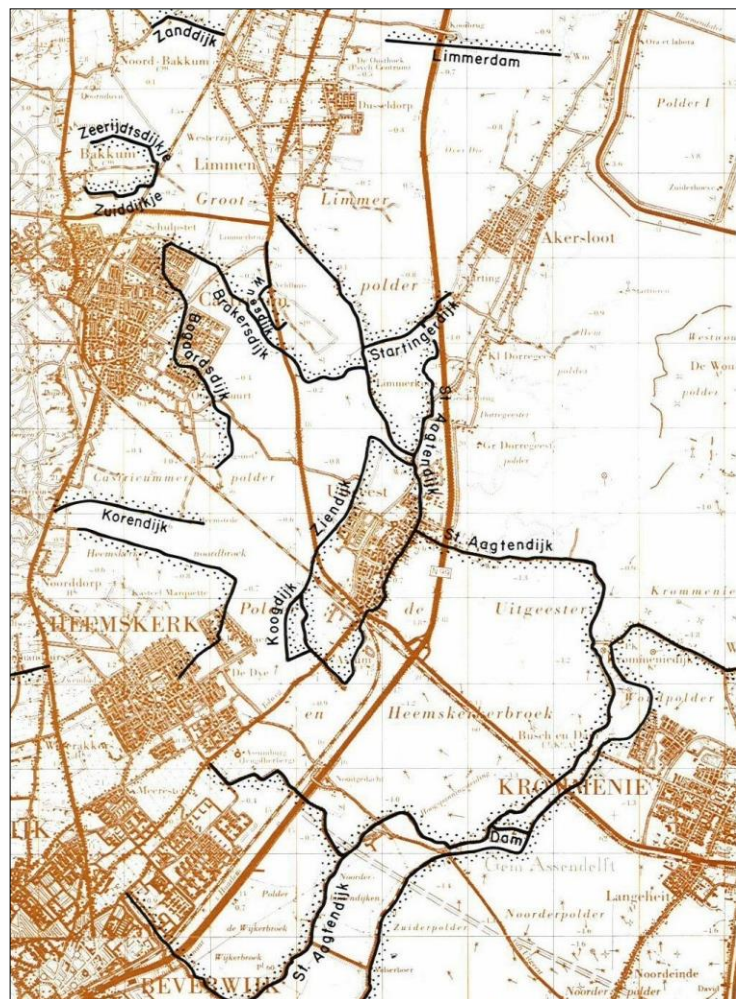
Rond 1350 bestonden er in Noord-Holland grote binnenmeren, waarvan de meeste in verbinding stonden met de Zuiderzee. Naar P.Vos en S. de Vries.

De strandvlaktes hebben dus een roerige geschiedenis gekend. Veel erosie, maar ook sedimentatie. Op het oorspronkelijke vlakke strandzand liggen restanten veen en plaatselijk zware kleilagen en er

is veel microreliëf ontstaan. Alleen de strandwallen en de oeverwallen in het binnendelta-gebied waren nog hoog en droog genoeg voor akkerbouw en bewoning.

Om de wateroverlast te beperken begon men rond 1100 op lokaal niveau met de aanleg van kaden en dijken. Gedurende de late middeleeuwen ontstond zo een uitgebreid stelsel van dijkjes die de gebruiksgronden rond de dorpen moest beschermen. De in het landschap gelegen dijkrestanten vertegenwoordigen de middeleeuwse waterstaatsgeschiedenis. Pas later zouden de open verbindingen met het buitenwater afgedamd worden, maar dat stuitte wel op protesten van handelssteden, schippers en vissers

Gedurende de late middeleeuwen werd een uitgebreid stelsel van dijkjes aangelegd die de gebruiksgronden rond de dorpen moest beschermen. Naar Westenberg.

3.7 Nieuwe tijd (1500 tot heden)

Door daling van het land, stijging van de zeespiegel en aanleg van dijken stagneerde de waterafvoer. In het begin van de veenontginningen lag het maaiveld van de veengebieden nog boven het zeeniveau en kon het kwel- en regenwater via het natuurlijke verloop op het buitenwater worden geloosd. Na verdere inklinking kon dat alleen nog bij laagwater door middel van spuisluizen. Door de voortgaande bodemdaling en de bedijkingen werd het

spuien steeds moeilijker. Na bedijking van een gebied kon het buitenwater niet meer binnendringen, maar het binnenwater kon ook niet meer naar buiten. De uitvinding van de poldermolen in de 15e eeuw kwam net op tijd, want vanaf dat moment kon de waterhuishouding kunstmatig worden geregeld. Met het aanleggen van dijken vanaf de 11e eeuw en bemaling vanaf de 15e eeuw slaagde men er redelijk in het buitenwater buiten de deur te houden, maar er zijn ook overstromingen geweest.

Wipwatermolen met scheprad. De uitvinding van de windwatermolen in de 15e eeuw kwam net op tijd om het land tegen verdrinking te behoeden. Detail uit een prent van Claes Jansz. Visscher, 1608. Provinciale Atlas Noord-Holland, Haarlem.

Vanaf de 19e eeuw is de mens op een directe manier een steeds grotere 'geologische' factor geworden. In de binnenduinrand en op de strandwallen is op grote schaal zand afgegraven voor stads- en dorpsuitbreidingen, wegeaanleg en aanleg van railverbindingen. Veel gebieden in de binnenduinrand zijn daardoor lager komen te liggen en hebben hun micro-reliëfs verloren. Alleen oude wegen en oude gebouwen liggen vaak nog op de oorspronkelijke hoogte. Ook het afgraven van veen kwam in dit gebied voor, maar op kleine schaal en voor de lokale markt. Vooral tijdens de twee wereldoorlogen is er in de strandvlakte tussen Limmen en Akersloot veen afgegraven. Ook de moderne agrarische bedrijfsvoering heeft de door de eeuwen gevormde bodemoppervlakken drastisch veranderd. Veel gronden zijn geëgaliseerd, op gescheurd grasland wordt maïs geteeld, met als gevolg verlies van micro-reliëf. Op bepaalde plaatsen zijn gronden gekeerd voor de bollenteelt; de oude kalkrijke wadzanden werden daarbij omhoog gehaald en storende kleilagen weggewerkt. Vanuit landschappelijk, aardkundig, archeologisch en ecologische oogpunt worden egalisatie en omkering van gronden betreurd.

Moderne agrarische bedrijfsvoering die de oorspronkelijke geomorfologie van het gebied aantast, dient in het vervolg beperkt te blijven tot gebieden waar geomorfologische, natuur- en cultuurhistorische waarden al verloren zijn gegaan.

4. Grondsoorten

De neerslag van het wordingsproces, de gevolgen van overstromingen en verstuiwingen, zijn aan de grondsoorten in de bodem terug te vinden. In het westen liggen de jonge duinen, die bestaan uit fijn, kalkrijk stuifzand. De oude duinen aan de binnenduinrand en strandwallen die dieper in het land liggen, zijn uit zand opgebouwd en worden ook wel geestgronden genoemd. Op het grovere strandzand ligt het fijnere opgestoven duinzand. Van oorsprong waren deze zandgronden kalkrijk, maar door de eeuwenlange uitspoeling door regenwater is veel kalk uit de toplaag verdwenen. Over het algemeen is het schrale grond; dat wil zeggen dat er weinig voedingsstoffen in zitten. Om deze hoge en droge gronden toch voor akkerland te kunnen gebruiken is bemesting noodzakelijk. Veel geestgronden zijn afgegraven. Dit had voor de boer het voordeel dat de teellaag dicht bij het grondwater kwam, maar ook dat de dieper gelegen lagen kalkrijker waren. Veel van deze gronden waren en zijn vooral in Noord-Bakkum nog voor bollenteelt in gebruik.

In de strandvlaktes liggen op het oude strandzand afwisselend restanten veen en jonge

(middeleeuwse) klei. Klei is zeer voedselrijk en bevat talloze mineralen. Het nadeel van klei is echter dat het geen goede structuur heeft. Bij hevige regenbuien slaat de grond dicht en ontstaat plassenvorming. Bij droogte ontstaan harde kluiten en scheuren. Klei is een 'zware' grondsoort.

Droogtescheuren in kleigrond.

Veengebieden hebben in het verleden te maken gehad met overstromingen waardoor stukken veen werden weggeslagen en kleiafzettingen zijn achtergebleven. Door ontginning, met als gevolg inklinking en bodemdaling, is er tijdens overstromingen ook klei op het veen terecht gekomen. Veen is organisch materiaal en een 'zure' grondsoort. Bij het ontwateren komen veel voedingsstoffen vrij en gaat het veen veraarden.

5. Water

5.1 Waterkwantiteit

In Nederland vindt jaarlijks gemiddeld meer neerslag plaats dan verdamping, maar dit wisselt sterk per seizoen. 's Winters is er een overschot, 's zomers een tekort aan water. Voor de waterhuishouding van het grondgebied van Castricum en Uitgeest betekent dit dat 's winters het teveel aan water wordt afgevoerd naar het boezemwater Alkmaarder- en Uitgeestermeer, maar dat 's zomers boezemwater wordt ingelaten.

Het duingebied en de strandwallen van Limmen, Akersloot en Uitgeest liggen hoger dan hun omgeving en zijn infiltratiegebieden, dat wil zeggen dat het regenwater ondergronds naar de lager gelegen randzones stroomt en op bepaalde plaatsen als kwelwater naar boven komt. De middeleeuwse bewoners bouwden daarom hun woningen bij de kwelplaatsen langs de randen. Hoe hoger en breder de duinen en strandwallen, hoe groter de zoetwatervoorraad is. Het afgraven van zand, met de Zanderij als voorbeeld, heeft de watervoorraad kleiner gemaakt. Ontgrondingen in de duinen en de binnenduinrand voor het verkrijgen van plasdras-milieus in het kader van natuurontwikkeling leiden tot meer openwaterverdamping. Ook het bemalen van de polders en de steeds verdere verlaging van het polderpeil ten behoeve van het agrarisch gebruik zuigen de hogere gebieden leeg.

Werden de strandvlaktes eerst ontwaterd via het Oer-IJ naar het westen, als de kustlijn zich sluit moet het water ergens anders een uitweg zien te vinden. Door daling van het land, stijging van de zeespiegel en de stagnerende waterafvoer wordt een uitgebreid dijkensysteem noodzakelijk en worden polders onder bemaling gebracht. Omdat in de 17e eeuw, na het

droogleggen van de Schermer en de Beemster, het waterpeil in het Alkmaarder- en Uitgeestermeer hoger komt te liggen dan het slootpeil worden er kades langs de oevers aangelegd. Het peilverschil tussen de Polder Heemskerker- en Uitgeesterbroek en het Uitgeestermeer is goed te zien bij de sluis naast gemaal Meldijk te Uitgeest en vanaf het Zwaansmeerp pad daar waar de Crommenije en het Uitgeestermeer samenkomen. Hier is een overtoom of overhaal om recreatiebootjes over de dijk te kunnen halen. Ook bij het sluisje bij De Woude van de Westwouderpolder en bij de Woudaapsluis van de Krommenieër-Woudpolder is het verschil tussen polderpeil en boezempeil goed te zien.

Op de sluismuur van het sluisje van De Woude is het verschil tussen het polderpeil en boezempeil duidelijk te zien.

Het overvloedige water uit de Groot Limmerpolder wordt op twee punten afgevoerd. Via de Schulpvaart, de Slikkerdie en de Startingervaart komt het water terecht bij het Museumgemaal 1879 bij Klein Dorregeest, oorspronkelijk de locatie van de Zuidermolen. Nu wordt hier het water door een gemaaltje opgemalen en via het Limmergat op het Alkmaardermeer

geloosd. Noordelijk komt het polderwater via de Limmertocht en de Mientsloot terecht bij het gemaal naast de Noordermolen. Dit gemaal maalt het overtollige water uit op de Boekeler-meerringvaart, die in verbinding staat met het Noordhollandsch Kanaal.

De Castricumerpolder watert via de Hendriksloot af op het Uitgeestermeer. Oorspronkelijk werd de bemaling geregeld door poldermolen De Dog bij Uitgeest, nu door een gemaal.

Was de afwatering oorspronkelijk via het Oer-IJ westwaarts gericht, nu heeft de waterafvoer plaats in oostelijke richting. We zien daarom in de Schulpvaart bij de Hogebrug (Uitgeesterweg Limmen) een knik naar het oosten. Zo ook bij Uitgeest waar de Dije een knik vertoont richting De Dog.

Ook in de veenpolders Klaas Hoorn- en Kijfpolder, de Hempolder, de Dorregeesterpolder, de Polder Heemskerker- en Uitgeesterbroek, de Krommenieër-Woudpolder en de Westwouderpolder hebben gemalen het werk van vroegere molens en stoomgemalen overgenomen. De gemeente Uitgeest heeft vier poldermolens binnen haar gemeentegrenzen: De Dorregeester, De Dog, De Kat en de Tweede Broekermolen.

De Krommenieër- Woudpolder ligt gedeeltelijk binnen de gemeente Uitgeest en gedeeltelijk binnen de gemeente Zaanstad en werd bemalen door poldermolen De Woudaap, die net over de grens op het grondgebied van de gemeente Zaanstad staat.

De Woudaap is maalvaardig, maar een elektrisch gemaal houdt de waterstand in de Krommenieër-Woudpolder op peil.

In droge periodes (in de zomer) is de waterbeweging omgekeerd. Via hetzelfde waterlopenstelsel wordt het boezemwater uit de meren naar de polders ingelaten. Bij de Hoge Brug van Uitgeesterweg tussen Limmen

en Uitgeest is een beweegbare stuw met een gemaal aangebracht, waarmee de waterhuishouding van de polders tussen Limmen en Bakkum kan worden geregeld. Het gemaal zorgt ervoor dat het hoger gelegen poldergebied, dat tegen de duinrand ligt, tijdens de zomerse droogte van voldoende water wordt voorzien. Met de beweegbare stuw wordt het winter- en het zomerpeil in de polder tussen Bakkum en Limmen geregeld. Achter Bakkum zorgen enkele gemaaltjes ervoor dat tijdens droge periodes water vanuit de Schulpvaart hoger opgemalen wordt naar de duinrandpolders. Stuw-tjes zorgen ervoor dat het water niet meteen naar de laagste gebieden stroomt. In andere polders, zoals de Castricumerpolder, zijn eveneens voorzieningen aangebracht om het water met stuwen in de hogere delen vast te houden. Er wordt ook water uit de Schulpvaart opgevoerd voor doorspoeling van de vijvers in de dorpskern van Castricum. Met een goede waterhuishouding is iedereen verzekerd van een juiste hoeveelheid water.

Stuw en gemaal bij de Hoge Brug.

5.2 Waterkwaliteit

Elke grondsoort heeft een eigen type water. We spreken dan van gebiedseigen water. Door ondergrondse waterstromen vanuit zee kunnen op bepaalde plaatsen brakke kwelplekken ontstaan. Ook kan zout water van de oude wadafzettingen in de ondergrond door het weg-pompen van de het zoete polderwater naar boven komen.

In de duinen is het water van nature voedselarm (oligotroof) en bovendien, in Castricum, kalkrijk. Op de strandwallen en in de binnenduinrand is het water kalkarmer, omdat veel kalk in de loop der eeuwen door het regenwater is uitgespoeld. In veengebieden is het water zuur. In goed bemeste gronden is het water voedselrijk (eutroof). Door in droge tijden boezemwater van het merengebied naar de droge gebieden te brengen, wordt er gebieds-vreemd water ingelaten. Omdat het boezemwater vaak veel uitgespoelde meststoffen bevat, spreken we wel van eutrofiëring.

Er is ook een direct menselijke factor die de kwaliteit van het oppervlakte water beïnvloedt. In veel woongebieden rond oude dorpskernen zijn prachtige waterpartijen aangelegd. De kwaliteit van dit water is veelal niet optimaal. Regenwaterafvoeren, die in het verleden aangesloten zijn op het rioleringsysteem, zorgen tijdens stortbuien voor aanvoer van zoveel water dat de kans bestaat dat het buizenstelsel de watertoevoer niet kan verwerken. Om te voorkomen dat het rioolwater via rioolputten in de straten en in de huizen door het toilet omhoog komt, zijn in het rioolstelsel overstorten aangebracht waardoor het teveel aan rioolwater op het oppervlaktewater (sloten, vaarten en kanalen) geloosd kan worden. Met

doorspoeling van de vijvers met water uit de Schulpvaart wordt vervuild water uit de dorpskern via de Hendriksloot afgevoerd.

Gelukkig is verontreiniging van het polderwater met stedelijk afvalwater fors teruggedrongen door de ingebruikname van rioolwaterzuiveringsinstallaties. Ook wordt tegenwoordig rioolwater opgevangen in ondergrondse bergbezinkbassins. Wanneer het riool bij hevige regenval overbelast raakt, wordt het vuile water in het bergbezinkbassin opgevangen om het vuil daarin te laten bezinken. Pas als het bergbezinkbassin is volgelopen, zal het water naar het oppervlaktewater overstorten. Dat water is dan relatief schoon omdat het meeste vuil naar de bodem is gezakt. Als de piekbelasting voorbij is, wordt het verontreinigde water met het slib teruggepompt in de riolering en alsnog naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie afgevoerd. Een experimentele methode is om met vuilfuiken het vuil bij riooloverstorten op te vangen. Gemeenten leggen steeds vaker gescheiden riolen aan. Regenwater gaat via een apart buizenstelsel naar de sloten en rioolwater via vuilwaterriolen naar de rioolwaterzuiveringsinstallaties. Met al deze voorzieningen wordt zo veel mogelijk voorkomen dat bij overbelasting van het riool vuil rioolwater in het oppervlaktewater terecht komt.

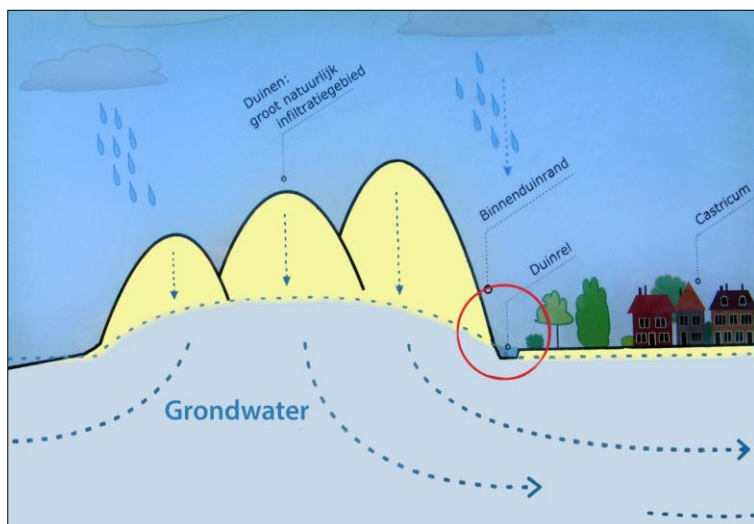

Slootjesdag

Dankzij de inspanningen van gemeenten en waterschappen is de kwaliteit van het oppervlaktewater verbeterd. Sloten en plas-sen zitten vol leven. Een sloot is feitelijk een klein ecosysteem. Dat systeem kan gemakkelijk worden verstoord. Daarom is goed waterbeheer van levensbelang. Dat geldt zowel voor de hoeveelheid water als voor de waterkwaliteit. Elk jaar organiseert IVN Midden-Kennemerland (instituut voor natuureducatie en duurzaamheid) in juni een Slootjesdag. Met het organiseren van de Slootjesdag wordt aandacht gegeven aan het leven in de sloot, de waarde van schoon oppervlaktewater en de investeringen van de overheid om het oppervlaktewater schoner te krijgen.

5.3 Water als vriend en vijand

Door westenwinden en overvloedig zand uit zee ontstonden nieuwe duinen die, in tegenstelling tot de oude duinen, uitgroeiden tot grotere hoogte. Deze duinen zijn met veel moeite door mensenhanden vastgelegd en vormen tot op de dag van vandaag het huidige, prachtige duinlandschap. Het massieve zandlichaam beschermt het achterliggende land niet alleen tegen een verwoestende zee, maar biedt ook andere mogelijkheden. Het zandpakket neemt heel effectief regenwater op en houdt het ook vast. Zo ontstaat een zoetwaterbel die tot op grote diepte het zoute water naar beneden drukt. Ook sijpelt er schoon water vanaf de duinvoet langzaam naar de polders en naar de zee. Al dit opkwellende duinwater leidde in het verleden tot zeer moerassige omstandigheden in de duinzoom. Doordat het maaiveld, vanaf de binnenduintrand afloopt, zocht het water zich een weg naar beneden via natuurlijke duinbeken. Op de meeste plaatsen in de duinzoom is echter al lang geen sprake meer van een natuurlijke afwatering. Om natte voeten te voorkomen, wordt het water in de binnenduintrand al van oudsher afgevoerd door middel van duinrellen. Dit zijn speciaal gegraven ondiepe watergangen met een zandige bodem. Door de hoge waterdruk in de duinen, kan het schone duinwater via duinrellen tot ver de lager gelegen polder instromen. Door afzandingen in de binnenduintrand werd het watervasthoudend vermogen van de duinen kleiner. Dit zorgde voor extra afstroom van duinwater.

Het regenwater zakt in de zandige bodem en stroomt langzaam naar de polders en naar de zee.

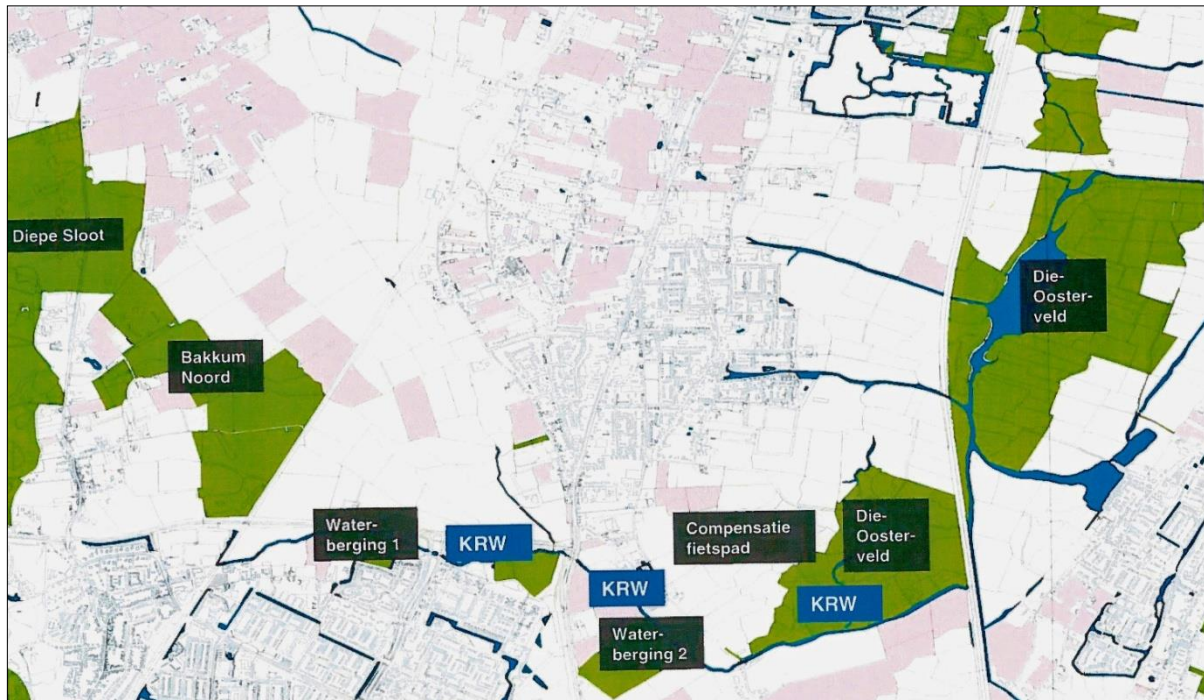
Zoet water is onontbeerlijk voor menselijk en dierlijk leven. Doordat in het verleden schoon en zoet duinwater voor drinkwaterwinning aan de duinen onttrokken werd, werd de zoetwaterbel in de duinen steeds kleiner. De aanwezigheid van aan zoet water gebonden plant- en diersoorten kwam daardoor onder druk te staan. De unieke streekeigen flora en fauna verdwenen en ook de tuinders en de laatste duinboeren. Het probleem van verdroging trachtte men op te lossen door water uit de Rijn aan te voeren en in het duinmassief te laten infiltreren. Het water bleek echter veel voedselrijker dan het regenwater van voorheen. Grote zomen van brandnetels en andere duinvreemde ruigtesoorten groeiden langs de kaarsrechte infiltratiekanalen. Sinds de drinkwatermaatschappij op een innovatief waterzuiveringssysteem is overgegaan wordt gebruik gemaakt van oppervlaktewater uit het IJsselmeer. Voorgezuiverd oppervlaktewater wordt via een pijpleiding naar de duinen getransporteerd en in de duinen geïnfiltreerd om bacteriën en virussen kwijt te raken. Na een korte verblijftijd wordt het water weer opgepompt. Het infiltratiegebied is in de jaren negentig van de 20e eeuw natuurvriendelijker heringericht en een wandeling door dit landschap is nu een genoegen.

Uit 'de kwal' stroomt voorgezuiverd water uit het IJsselmeer de infiltratiekanalen in.

Sinds bij Nieuwegein vanuit de Rijn-Lek en bij Andijk uit het IJsselmeer infiltratiewater in de duinen wordt ingelaten is er een evenwicht ontstaan. Er wordt evenveel drinkwater gewonnen, als er via infiltratie wordt toegevoegd. Slechts op beperkte schaal wordt nog grondwater uit de duinen opgepompt om installaties in werking te houden die bij calamiteiten drinkwater moeten kunnen leveren. Nu er nauwelijks nog duinwater voor de drinkwaterwinning uit de duinen wordt onttrokken, groeit de zoetwatervoorraad en zijn er weer natte duinvalleien. De originele flora en fauna krijgen weer kansen zich er opnieuw te vestigen. Het gestegen grondwater aan de duinzoom kan voor kruipruimten en kelders voor problemen zorgen. Daarom worden verwaarloosde duinrellen weer hersteld en gedempte duinrellen weer ontgraven om de waterstromen uit de duinen te kunnen reguleren. De hoeveelheid water in een duinrel wisselt per seizoen. In de winter en de lente stroomt er meer water doorheen vanwege de hoge grondwaterstand. In de zomer is de grondwaterstand een stuk lager en vallen sommige duinrellen volledig droog. Duinrellen zijn dus kenmerkend voor de binnenduinrand en hebben een grote waarde voor de natuur. Het water is zoet, voedselarm en helder. Daardoor kunnen in en langs duinrellen bijzondere planten en dieren voorkomen. Op

enkele plaatsen zijn al voorzieningen getroffen om het schone duinwater naar het aangrenzende poldergebied te leiden en te benutten voor natuurgebieden. Hetzelfde geldt voor het schone kwelwater, dat op verschillende plaatsen langs de duinen omhoog komt. Waar mogelijk wordt het schone duinwatersysteem gescheiden van het voedselrijkere watersysteem in het agrarisch gebied. Een voorbeeld daarvan is het natuurgebied Zeerijdsdijkje achter de duintjes bij Bakkum, als onderdeel van wat de Schoonwatervallei wordt genoemd. De theorie is echter mooier dan de praktijk, want ondanks dat PWN het duinwater zoveel mogelijk in de duinen vasthoudt, stroomt er in de zomer via kwel weinig water naar de polders.

Een ketting van natuurgebieden en de Schulpvaart als blauwe ader vormen met elkaar de Schoonwatervallei. KRW = project kaderrichtlijn water. Bijlage 3, Uitgangsnote Schoonwatervallei.

Niet alleen de duinen maar ook hoogveengebieden kunnen veel water vasthouden. Heel lang geleden gebeurde dat in het achterland toen de waterafvoer stagneerde. In meertjes en poelen met rustig water zorgen water- en oeverplanten voor een organische massa die onder zuurstofarme omstandigheden niet meer verteert waardoor er verlanding optreedt. Dit verlandingsproces zet zich voort totdat deze veenlaag zich boven het water uit gaat werken. Broekbossen en veenmossen nemen dan de taak over en er ontstaat hoogveen dat zich meters boven de waterspiegel kan ophogen. Hoogveen houdt enorme hoeveelheden regenwater vast. Ten oosten van Akersloot en Uitgeest ontwikkelde zich een enorm uitgestrekt hoogveengebied. Aan de randen van het veengebied kwam het water weer te voorschijn. Veenriviertjes met namen als Bamestra, Scirmere, Stierop, Zaan, Crommenije en Wormer stroomden uit de hoogvenen en voerden het zure, mineraalarme water af naar zee. De Limmer- en Heilooër Dieën zijn ook restanten van oude veenrivieren. Bevolkingsgroei en een droger klimaat in de Middeleeuwen was er de oorzaak van dat bewoners op den duur de veengebieden introkken. Vanuit de veenriviertjes werden sloten gegraven om het veen te ontwateren. Opmerkelijk is dat de duinrandpolders grillige kavelpatronen vertonen. Waar-

schijnlijk werden er sloten gegraven naar de vele aanwezige natuurlijke waterlopen. De Westwouderpolder laat meer een blokvormig kavelpatroon zien. Meer naar het oosten waren de vroegere ontginningen grootschaliger en planmatiger met langgerekte kavels. Veenontginningen maakten landbouw mogelijk en men won tevens baggerturf als brandstof voor eigen gebruik.

Het blokvormige kavelpatroon van de Westwouderpolder.

Het veenontginningsgebied Zeevang laat meer een planmatige aanpak zien met lange kavelstroken. Uit: Canon van Waterland.

Aanvankelijk bleven de desastreuze gevolgen van de veenontginningen nog uit het zicht, maar door ontwatering klinkt het veen in en wordt het tevens blootgesteld aan zuurstof. Het contact met zuurstof brengt een chemische afbraak op gang, waardoor het veen als kooldioxide in de lucht verdwijnt. De mens had, zonder het te beseffen, zelf schuld aan het feit dat de zee meer grip kreeg op het Noord-Hollandse veengebied. Bij Texel werd de duinenrij doorbroken en het zeewater sloeg het achterliggende veengebied uiteen. De eb- en vloedstromen voerden het stukgeslagen veen af naar zee en midden in het veengebied ontwikkelde het Flevomeer/Almere zich tot Zuiderzee. Vanuit de Zuiderzee kon het water via het IJ en het Wijkmeer en De Dije ook tot aan Castricum doordringen. Een andere bedreiging vormde een duindoorbraak tussen Petten en Callantsoog. Het zeewater drong bij hevige stormen via de Zijpe en het riviertje de Rekere door tot voorbij Alkmaar. Het watergevaar kwam dus van twee kanten. Uit die tijd stammen ook de pikklei afzettingen die op vele plekken dicht onder de oppervlakte liggen.

Het hoogveenmassief achter Akersloot werd gegeseld door stormvloed met vriendelijke namen als St. Elizabethsvloed, St. Michielsvloed en Allerheiligenvloed. Het veen sloeg weg en er ontstond een langgerekt meer, met de voor de hand liggende naam 'Langemeer'. Ook ontstonden de andere grote meren als Schermer en Starnmeer. De monniken van de Egmondse abdij gingen het watergevaar te lijf met een oplossing, waar Hollanders bekend mee zijn geworden. Dijkenbouw moest het resterende land beschermen en vele dijken

waaronder de Zanddijk bij Bakkum en de Limmerdam tussen Limmen en Akersloot staan op hun naam. Uiteindelijk hebben waterschappen voor definitieve veiligheid gezorgd door regulering van de waterproblematiek via uitgebreide bedijkingen en bemaling. Ook rond Castricum was bemaling nodig, omdat de grote hoeveelheid water uit de duinen voor overlast zorgde. Volgens een *Octroij van de uijtwateringe der Duinen* uit 1613 werd voor het water uit de duinbeken een *Bequame* afvoer tussen twee *Kadijcken* gemaakt die het water naar het Uitgeestermeer leidde. Het afwateringswatersysteem kon pas echt goed werken door de bouw van achtkantige watermolens bij Uitgeest. Toch was de wateroverlast niet definitief verdwenen getuige het verhaal uit de winter van 1804. De koetsier van de postkoets van Alkmaar naar Haarlem zag door de overvloed aan water bij Castricum het verschil niet meer tussen de weg en de sloot. Met koets en al raakte hij te water. De naam Soomerwegh verwijst naar een vroegere verbindingsroute tussen Limmen en Castricum die alleen 's zomers begaanbaar was. De Limmervoort (waar nu een brug ligt) verwijst naar een voorde, een oversteekplaats, in de Schulpvaart.

5.4 Ruimte voor water

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het bestrijden van wateroverlast in bebouwd gebied. Het hoogheemraadschap is verantwoordelijk voor het beheer van water buiten de woonkernen. Daarin werken zij nauw samen.

In de woonkernen van de gemeente Castricum ligt in totaal ruim 32 kilometer water. Het hoofdwaterstelsel met een lengte van 15 kilometer is in december 2017 overgedragen aan het waterschap Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. Zij doen voortaan het groot onderhoud. Door de overdracht bespaart de gemeente op onderhoudskosten en is er sprake van minder versnippering. De gemeente blijft wel het dagelijks onderhoud doen zoals het verwijderen van zwerfvuil en het onderhoud van de oevers.

Het waterbeleid van de 21e eeuw vraagt om meer ruimte voor water. De toegenomen bebouwing, de zeespiegelstijging en de verwachting dat droge periodes en natte periodes met zware regenbuien elkaar zullen afwisselen, maken dat noodzakelijk. De grote hoeveelheden water die in korte tijd naar beneden komen, moeten goed opgevangen kunnen worden. Vergroting van maalcapaciteit wordt niet meer als de enige oplossing gezien om de wateroverlast de baas te blijven. Opvangen, vasthouden en vertraagd afvoeren is nu het waterbeleid.

Het hoogheemraadschap is verantwoordelijk voor het beheer van water buiten de woonkernen.

Decennia geleden gebeurde de waterafvoer in bebouwde gebieden veelal via greppels in voor- of achtertuinen. Deze zijn echter steeds meer verdwenen; bewoners gooiden de greppels dicht, zich onbewust van de consequenties voor de waterhuishouding. Daar waar greppels en sloten verdwenen, ontstonden grondwaterproblemen. In nieuwbouwwijken werden sloten gedempt en vervangen door vijvers, maar blijkbaar niet overal voldoende. De gemeente Castricum was op meerdere locaties gedwongen drainage aan te leggen. De gemeente en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier willen de greppels die er nog zijn, in elk geval behouden.

Het bebouwde oppervlak is enorm toegenomen. Waar regenwater door de bodem kon worden opgenomen, stroomt het nu over verhard oppervlak van daken en wegen in één keer de sloot of het riool in. Nu wordt met de wettelijk verplichte watertoets bekeken of bij ruimtelijke plannen (zoals woningbouwplannen) voldoende rekening gehouden is met waterhuishoudkundige aspecten. Bij toename van verhard oppervlak (huizen en straten) zijn gemeenten verplicht een bepaald percentage van het te bebouwen oppervlak te reserveren voor of te compenseren met waterberging in de vorm van een vijver, wadi, sloot of greppel.

Sinds de herinrichting van het voormalige ziekenhuisterrein Duin en Bosch wordt het hemelwater op twee manieren afgevoerd. Hemelwaterafvoer wordt opgevangen in wadi's waarna het water in de zandbodem kan wegzakken. Ook vindt er hemelwaterafvoer plaats via twee sloten naar het Koningskanaal langs de Zeeweg en wordt het water geloosd op de polder.

In steeds meer Nederlandse gemeenten moeten burgers zelf regenwater opvangen. Sinds gemeenten in 2009 de mogelijkheid kregen burgers te verplichten op eigen terrein hemelwater op te vangen, hebben al ruim veertig gemeenten regels hierover ingevoerd en dat aantal zal verder stijgen. Er zijn gemeenten die overwegen een tuintegeltaks in te voeren; de rioolheffing te willen koppelen aan de hoeveelheid verhard oppervlak bij een huis.

Regenwatertuin

Huiseigenaren met een tuin kunnen helpen om wateroverlast te voorkomen door de tuin niet helemaal te verharden, waardoor het regenwater in de grond kan zakken. Bij veel tuinverharding kan met infiltratievoorzieningen, zoals pijpen gevuld met grind of grindzones, wateroverlast worden voorkomen. Ook kunnen tuineigenaren het regenwater net als vroeger weer opvangen voor eigen gebruik, bijvoorbeeld met de aanleg van een regenwatertuin. Het opvangen van regenwater is geschikt voor tuinen die gelegen zijn op de zandgronden. Informatie hierover kan ingewonnen worden bij Landschap Noord-Holland.

In 2013 is in de Kleine Polder, direct ten zuiden van het Kerkmeer, de 4 hectare grote waterberging Akervliet aangelegd. De opdrachtgever is de Ondernemersgroep Limmen. De reden voor de aanleg van de waterberging is gelegen in bouwprojecten uit het verleden. Het is een compensatiemaatregel voor de bouw van het Bonhoeffer College, De Gouden Stulp in de Burgemeester Mooijstraat, vijf woningen aan de Geesterweg en de aanleg van het bedrijventerrein Nieuwelaan in Limmen. Wateropvang moet bij voorkeur binnen het plangebied gerealiseerd worden. Omdat dit niet mogelijk was, is de waterberging ergens anders, maar binnen hetzelfde peilgebied aangelegd. Door de verbinding met het Kerkmeer is de watercapaciteit daarvan vergroot. Een ander deel van het gebied is ingericht als ijsbaan en het resterende deel behoudt de agrarische functie.

Waterberging Akervliet bij Akersloot.

In het kader van het Regionaal Waterplan Bergen, Castricum en Heiloo (2011) zijn door het Hoogheemraadschap en in samenwerking met de provincie Noord-Holland, de gemeente Castricum en Landschap Noord-Holland langs de Schulpvaart twee locaties ingericht voor waterberging en natuur. De Gasthuisweid en de Draaiweid zijn twee gebieden die ingericht zijn als zogenaamde droge bergingen, die alleen onderlopen bij een extreem hoge waterstand in de Schulpvaart. De verwachting is dat dit één keer per 5 jaar zal gebeuren. Nadat de hoge waterstand in de Schulpvaart is gedaald, kan het water uit de bergingsgebieden deels via vrij verval in de Schulpvaart terugstromen.

Jaarlijks zullen bij hevige regenval plas-dras of vochtige omstandigheden ontstaan. Het aan-

gebrachte bodemreliëf en de verwachte plas-dras-situatie zijn goed voor een grotere variatie aan planten en dieren. Deze twee waterbergingen liggen in het gebied van de Schoonwatervallei met de Schulpvaart als blauwe ader. Betwijfeld wordt of de Gasthuisweid door haar relatieve hoge ligging ooit als waterberging zal functioneren.

De in 2012-2013 aangelegde droge waterberging Gasthuisweid langs oever van de Schulpvaart.

Een derde droge waterberging, De Koog, ligt aan de noordwestrand van Uitgeest. Archeologen hebben hier in 2014 sporen aangetroffen uit onder meer de Late IJzertijd (250 v. Chr. – 12 v. Chr.). De gevonden scherven, delen van potten, resten van akkers, greppels en mogelijk delen van gebouwen bevestigen dat er toen al in het Oer-IJgebied werd gewoond. Ook uit de daaropvolgende perioden zijn bewijzen van bewoning gevonden, waaruit blijkt dat dit gebied een rijke historie heeft. Het onderzoek werd uitgevoerd in opdracht van de provincie Noord-Holland.

Aan de overkant van wat de Rijn wordt genoemd ligt het waterberginggebied De Koog. Er is piekberging gecreëerd door de oever glooiend te maken.

Het Alkmaarder- en Uitgeestermeer vormen een boezem, een zoetwaterbekken, van waaruit landbouwgebieden in droge tijden van water kunnen worden voorzien. De waterkwaliteit is sterk aan het verbeteren wat nutriënten betreft. De uitgebreide rietzomen, onder andere rond

het Limmergat, werken als een helofytenfilter, waarbij stikstof en fosforverbindingen worden vastgelegd.

5.5 Benutting

De zoetwaterbel in het duingebied kan in de toekomst de motor vormen achter veranderingen in het achterland. De groeiende hoeveelheid zoet water maakt niet alleen de terugkeer van streekeigen unieke flora mogelijk, maar heeft ook een uiterst belangrijke strategische functie. In tijden van rampspoed, wanneer het zoete IJsselmeerwater door wat voor oorzaak dan ook niet bruikbaar is om drinkwater van te maken, biedt het Castricumse duingebied de mogelijkheid de Noord-Hollandse bevolking toch van drinkwater te blijven voorzien. De drinkwatermaatschappij PWN heeft namelijk bronnen aangelegd om deze voorraad drinkwater in tijd van nood te kunnen winnen. In het verleden is in de duinrand veel zand afgegraven. De Zanderij leverde het zand voor onder andere het talud van de spoorlijn en het duinmeer bij Bakkum het zand voor de robuuste op- en afritten naar het viaduct over het spoor tussen Bakkum en Limmen. Aangevoerd zand kan de opslagcapaciteit van water in de duinen weer doen toenemen. Het 'zandbankieren' (opsputten van zand voor de kustverdediging) is daar een voorbeeld van. De wind regelt het transport. Duinrellen kunnen het grondwaterniveau aan de duinzoom reguleren, zodat overlast door een te hoge grondwaterstand wordt voorkomen. Als de zoetwaterbel in het duinmassief is hersteld, kan het afstromende water zowel natuurgebieden alsook de vijvers in de woonwijken van Castricum van schoon duinwater voorzien. Zolang er vanaf mei/juni nog water vanuit het Alkmaardermeer, via de Schulpvaart, moet worden aangevoerd om droogte in de duinrandpolders te voorkomen, klinkt het bovenstaande wel erg optimistisch.

Bij hevige regenval staat niet meteen al het water voor de gemalen om weggepompt te worden. De transportsnelheid van overtollig water via het boezemsysteem op weg naar zee is aan grenzen gebonden en dat kan leiden tot wateroverlast. De kans op calamiteiten neemt af als de weg van het regenwater naar het gemaal via omwegen wordt verlengd en onderweg in waterbergingen opgevangen kan worden. De waterberging kan ook vergroot worden door de oevers van bestaande waterpartijen in de woonkernen glooiend te maken. Bovendien ontstaan zo luwe zones met water- en oeverplanten en leefgebieden voor allerlei dieren zoals vissen, slakken, waterkevers en libellen.

Een groot voordeel van glooiende oevers is ook de toegenomen veiligheid voor peuters. Zij

vallen niet direct in diep water, maar hebben een kans terug te kruipen en hoogstens vuil en nat huiswaarts te keren. Zo kan ook op gemeenschapsgeld worden bespaard, want kostbaar onderhoudswerk en duur beschoeiingmateriaal kunnen achterwege blijven.

Op de voorgrond een glooiende oever, aan de overzijde een betonnen oeverbeschoeiing.

Door oevers van waterpartijen in de woonkernen van een accoladevorm te voorzien wordt de bergingscapaciteit vergroot en neemt de natuurwaarde toe.

Hoe krijgen we het romantische beeld terug van grazende koeien in weiden die niet eentonig groen zijn maar ieder seizoen een bont kleurenpallet laten zien door de diverse grassoorten en kruiden? Dit kan bereikt worden met het inzaaien van kruidenrijk graszaad en extensieve beweiding. Bovendien is het voordeel van extensieve boven intensieve beweiding het matige gebruik van meststoffen. Uitspoeling van voedingsstoffen naar het grond- of slootwater is dan veel minder, waardoor heldere sloten met zuurstofrijk water het landschap gaan sieren en koeien hieruit naar hartenlust kunnen drinken. Een peilbeheer met hoge waterstanden in de winter en uitzakkende peilen in de zomer ondersteunt op vele fronten kwalitatieve en kwantitatieve eigenschappen van het watersysteem. Een hoog winters waterpeil in de strandvlaktes geeft tegendruk aan de kwelstroom uit duinen en strandwallen. Hierdoor blijft meer water geborgen in de hoger liggende gebieden.

Een laag waterpeil in de zomer geeft extra kwel in de zomer, met als gevolg dat de hoeveelheid gebiedseigen water het jaar rond toeneemt. Het resultaat van het geheel is een sterk verminderde behoefte aan aangevoerd gebiedsvreemd boezemwater. Het hiervoor beschreven waterregiem wordt toegepast voor weidenatuurgebieden in de polders, zoals het Zeerijdsdijkje en De Hooge Weide achter Bakkum. Tegengesteld zijn de waterpeilwensen bij agrarisch grondgebruik. Voor agrarisch grondgebruik is in de winter een laag waterpeil gewenst om het land te kunnen bewerken en in de zomer een hoog waterpeil om de gewassen goed te kunnen laten groeien.

Orchideeën en ratelaars op een stuk nat grasland in het natuurgebied Zeerijdsdijkje achter de duintjes langs de weg van Bakkum naar Egmond.

Met het benutten van schoon duinwater kunnen aanliggende weilanden met extensieve veeteelt hun natuurwaarde behouden.

Ontgonnen veenlandschappen speelden eeuwenlang een belangrijke rol voor de voedselvoorziening, maar uiteindelijk waren veengronden alleen nog maar geschikt als weidegronden en hooilanden. Ontwatering en bemesting brachten vertering van het veen op gang, waardoor steeds meer veenmassa als kooldioxide in de lucht is verdwenen. Het stimuleren van nieuwe veenvorming verdient een kans. Groeiend veen legt de koolstof vast die wij door het verbranden van veen, steenkool, aardolie en gas eeuwenlang in de atmosfeer hebben gebracht. Groeiend veen is echter een heel langzaam proces!

Landbouwgebieden in de veenweidepolders hebben een goed uitgebalanceerd waterpeil nodig om verdere maaiveld daling te voorkomen en toch het land te kunnen bewerken. Natuurgebieden bieden meer perspectief door waterberging te combineren met de natuurfunctie. In de winter kan het water opgezet worden tot boven het maaiveld. In de lente en de zomer kan een plas-drassituatie voor vele weidevogels heel aantrekkelijk zijn. Een dergelijke situatie wordt al enkele jaren in het voorjaar gecreëerd in de Polder de Uitgeester- en

Heemskerkerbroek nabij fort Krommeniedijk. Ook in de natuurgebieden Groote Ven en Oude Venne langs het polderweggetje tussen Castricum en Uitgeest bestaat een plas-drasmilieu dat ideaal is voor water- en weidevogels.

Verdere maaiveldaling in de veenweidepolders kan geminimaliseerd worden door het hoog houden van de grondwaterstanden.

In het Alkmaarder- Uitgeestermeergebied kan waterberging en recreatie goed samengaan. Zowel voor recreatie als ook voor het benutten van water uit het merengebied tijdens droge periodes is de waterkwaliteit voor de landbouw van groot belang. Het lozen van toiletafval en vuilwatertanks in havens en open water is verboden. De waterkwaliteit is nog meer te verbeteren door het nog verder terugdringen van riooloverstorten. De brede rietkragen langs het Limmergat hebben een zuiverende werking en vormen een beschutte biotoop voor vele diersoorten.

Door het Limmergat niet uit te diepen verdwijnt de aantrekkingskracht voor dieper stekende recreatievaartuigen om aan te meren en behouden vele watervogels hun beschutte biotoop en vissen hun paaiplaats.

Het Alkmaardermeer is belangrijk voor waterberging, water- en oeverrecreatie en natuur.

6. Visuele Kenmerken

6.1 Inleiding

Vooraf in de vorige eeuw leidden schaalvergroting in de landbouw en verstedelijking tot grote landschappelijke veranderingen. Bij verstedelijking gaat het niet alleen om woningbouw, maar ook om de aanleg van kantoorparken, bedrijventerreinen en wegen. Het gevolg daarvan is het verdwijnen van historische landschapspatronen en landschapselementen. De leesbaarheid van het verleden wordt daardoor moeilijker en cultuurlandschappen verliezen hun specifieke karakter. Anderzijds worden door de verstedelijking het natuurlijke en cultuurhistorische landschap steeds belangrijker voor recreatie. Van belang is de waardering voor het landschap en de mate waarop het beleefd kan worden. De beleving van de ruimte wordt vooral bepaald door kenmerken als openheid en beslotenheid. Ruimte, licht, duisternis en stilte zijn hierbij doorslaggevend factoren. Over licht en duisternis is een apart hoofdstuk geschreven. In feite is stilte geen visueel kenmerk, maar wel van groot belang voor de belevingswaarde van het landschap. Ook dit onderwerp wordt in een apart hoofdstuk aan de orde gesteld.

6.2 Openheid en beslotenheid

Hoofdkenmerk van het landschap in regio Noord-Kennemerland is de grote mate van openheid. In het westen ligt de Noordzee met aan de horizon windmolens voor opwekking van elektriciteit. In het oosten liggen de uitgestrekte droogmakerijen en polders van midden Noord-Holland. Inzoomend op de gemeenten Castricum en Uitgeest zijn er van west naar oost drie landschappelijke hoofdgebieden te onderscheiden: de kustzone (inclusief de duinen), de strandwallen/strandvlaktezone (inclusief het Oer-IJ estuarium) en de laagveenzone (inclusief het Alkmaarder- en Uitgeestermeer). Elk van deze zones kent z'n eigen structuur.

De kustzone wordt gekenmerkt door de noord-zuid gerichte duinstrook, het strand en de openheid van de Noordzee. In het Noordzeelandschap is de openheid zo groot dat men er letterlijk de zon achter de horizon kan zien verdwijnen. Een dergelijke openheid ontbreekt op het vasteland nagenoeg. Hetzelfde gevoel van eindeloosheid is ook te vinden op het strand. In noordelijke richting doemt de bebouwing van Egmond aan Zee in de verte op en IJmuiden in zuidelijke richting. Eigenlijk geven die elementen ook wel weer een perspectief aan de 'eindeloosheid'.

Door het reliëf en de begroeiing is de ruimtebeleving in de duinen gevarieerd. Staand op een duintop is de ruimte in westelijke en oostelijke richting bijna onbegrensd. In het noorden doemt ook hier de bebouwing van Egmond aan Zee op. In het zuiden bepalen de staalfabrieken bij IJmuiden de horizon, maar ook hier kun je nog kilometers ver kijken; in elk geval tot ver over de gemeentegrens. Is die bebouwing storend, of hoort het er bij? In Nederland misschien wel dat laatste. Ouderwetse windmolens in de polders en kerktorens worden gekoesterd, want zijn mooi en historisch. De Alkmaarse vuilverbrandingscentrale, moderne windmolens en flats in de Zaanstreek en Heemskerk zijn lelijk. Zijn dit waardeoordelen of objectieve criteria?

In de lagere delen van de duinen wordt het zicht vaak beperkt tot enkele honderden vierkante meters of minder door de duinruggen. Door de natuurlijkheid van het gebied wordt ook hier eerder de ruimte dan de beslotenheid ervaren. Met de variatie van droge duinen en natte valleien biedt het duingebied een extra ervaringsdimensie.

In tegenstelling tot het open duin is er bij de bossen in de binnenduinrand vooral sprake van beslotenheid.

De staalfabrieken bij IJmuiden aan de zuidelijke horizon.

De hoofdstructuur van het centrale deel van de gemeente Castricum en het westelijk deel van de gemeente Uitgeest wordt gevormd door de noord-zuid lopende strandwallen waar vanouds de bebouwing is geconcentreerd. De strandvlaktes ertussen worden gekenmerkt door een grote mate van openheid door het gebruik als grasland en het nagenoeg ontbreken van bebouwing. Het Oer-IJ binnendeltagebied doorbreekt de regelmaat van strandwallen en strandvlaktes weliswaar, maar wordt in het onbebouwde deel van de Castricumerpolder eveneens gekenmerkt door een grote mate van openheid. Kenmerkend is dat in dit open landschap vele waterlopen slingeren. Dit duidt op de oorspronkelijke natuurlijke krekens en veenriviertjes. Als gevolg hiervan zijn de kavelformen grillig.

Vanouds waren de belangrijkste wegen op de strandwallen gelegen, maar met de komst van de spoorlijn Uitgeest – Alkmaar werd de strandvlakte doorsneden. Later zijn de Provincialeweg en de A9 eveneens door de strandvlakte aangelegd. Ook de relatief massieve bebouwing vanaf de tweede helft van de twintigste eeuw van de kern Castricum sluit op geen enkele manier aan bij de historische structuren van het landschap. De Oosterbuurt, aan de zuidostrand van Castricum, is één van de vijf buurtschappen waaruit het dorp Castricum vroeger bestond. Het is een karakteristiek dorpsgedeelte dat nog als een buurtschap herkenbaar is gebleven door de bebouwingsstructuur van de tamelijk open lintbebouwing van huizen, boerderijen, stallen en schuren. Waar de meeste oude buurtschappen van Castricum

deel zijn geworden van nieuwbouwwijken, loopt de groene Oosterbuurt nog naadloos over in het open weidelandschap. De gemeenteraad heeft bij de vaststelling van de nota Buitengewoon Castricum in 2005 besloten dat er voor de Oosterbuurt een conserverende visie opgesteld moest worden. Op grond daarvan is de Oosterbuurt opgenomen in het Bestemmingsplan Buitengebied (2012) om de gewenste bescherming te kunnen bieden. Aspecten die daarbij een rol spelen zijn landschappelijk, cultuurhistorisch, aardkundig en

ecologisch. In samenwerking met Landschap Noord-Holland kregen de karakteristieke houtwallen een onderhoudsbeurt van vrijwilligers en werden nieuwe heggen en jonge bomen aangeplant. Huis- en ringmus-sen tjlpen er hier nog vrolijk op los. Een ander gebied met een open bebouwings-structuur is Noord-Bakkum, nabij Egmond-Binnen.

Vrijwilligers aan het werk in een houtwal in de Oosterbuurt. Foto: Hans Boot.

Ten oosten van de strandwal van Akersloot-Uitgeest strekt de laagveenzone zich uit. De openheid is er groot. Zowel het water van het Alkmaarder- en Uitgeestermeer, de ontwaterde veenpolders en de drooggelegde Schermer zijn uitgestrekt door hun vlakheid. De gegraven waterlopen zijn hier rechte en zorgen voor rechte verkavelingsblokken. Het enige reliëf wordt hier gevormd door dijkjes, die vooral vanuit de diepere poldergedeelten een begren-zing van de horizon kunnen vormen.

6.3 Bedreigingen en kansen

In de Noordzeezone vallen alle verticale elementen sterk op. De windmolens op zee zijn bij helder weer van verre zichtbaar. Om te beoordelen of en waar zeeparken moeten komen, behoren behalve het visuele aspect ook andere criteria meegewogen te worden. Bijvoor-beeld: wat zijn de effecten van deze parken op het zeeleven? Wat betekenen elektriciteits-kabels over de zeebodem? Welke elektromagnetische velden stralen ze uit en wat hebben die voor effect? Welke energie willen we in de toekomst? Wat is de economische levensduur van molens en moeten we plekken verder weg juist niet reserveren voor nog duurzamere energiewinning? Het feit dat ze in het zicht staan, confronteert ons met onze energiecon-somptie. Als windmolens op zee de kust minder aantrekkelijk maken voor massatoerisme, heeft dit dan ook als gevolg dat de kans op meer kustbebouwing afneemt? Als windparken bijdragen aan biodiversiteit, waar aanwijzingen voor zijn, is het dan juist niet aantrekkelijk om ze op zichtafstand te hebben, of is er sprake van horizonvervuiling van wat wel een 'industri-eel hekwerk' wordt genoemd?

Om de volmaakte openheid van de Noordzee te kunnen beleven moeten eventuele toe-komstige windmolenparken of andersoortige voorzieningen niet dicht bij de kust wor-den gebouwd dan de huidige windmolens.

Ook vanuit het duingebied zijn hogere verticale elementen, zoals antennemasten en bebou-wing op het strandplateau al van verre zichtbaar.

Strandpaviljoens en strandhuisjes bepalen het strandbeeld van Castricum aan Zee in de zomer, maar de strandpaviljoens zijn tegenwoordig ook in de winter geopend. Vooral de uitbreiding van het aantal strandhuisjes staat haaks op de vrije ruimte die het strand vanouds kenmerkte. Het moet gezegd worden dat de vormgeving en bouwkwaliteit van de strandbebouwing goed is.

Vroeger waren de strandwallen te herkennen aan de daarop liggende akkers en gespreide bebouwing. Die akkers zijn vrijwel geheel onder de toegenomen bebouwing verdwenen. Daardoor zijn strandwallen niet alleen te herkennen aan hoogopgaand groen en de torenspitsen, maar ook aan de gesloten bebouwing. Zolang er uitsluitend op de strandwallen gebouwd wordt, blijven deze in het landschap herkenbaar.

Randen van de bebouwde gebieden zijn van betekenis voor de beeld- en belevingswaarde van het omringende buitengebied. Lelijke gebouwen (veelal gaat het om schuren) aan de bebouwingsranden en in het open gebied doen afbreuk aan de beleving van het landschap. Het Van der Valk hotel bij Akersloot, in relatie met de autosnelweg, is als een gegeven te beschouwen.

Het aanleggen van singelbeplanting rond lelijke bebouwing geeft het landschap een kwaliteitsimpuls. Met aanplant van gebiedseigen struweelzones zijn de overgangen tussen bebouwing en het landelijk gebied natuurlijker te maken.

De westkant van Uitgeest laat zien dat volgebouwde bebouwingsranden niet lelijk hoeven te zijn. Architectuur en passend materiaalgebruik kunnen ook aan harde bebouwingsgrenzen landschappelijke kwaliteit geven. Van grote landschappelijke waarde is ook het uitzicht op de oostzijde van het dorp. Van cultuurhistorische waarde zijn de nog aanwezige korte vaarwegen vanaf de Westergeestervaart naar de vroeger aan de rand gelegen boerderijen.

De westkant van Uitgeest laat zien dat bebouwingsranden niet lelijk hoeven te zijn.

Uitzicht vanuit het zuidoosten op Uitgeest met de Westergeestervaart.

Helaas kent Uitgeest aan de zuidzijde ook een bebouwingsrand langs de Tolvaart waarbij de erven grenzen tot aan de oever van deze historische waterloop. Door de individuele tuinen, met daartussen erfafscheidingen en een variatie aan aanlegsteigers is de oorspronkelijke oeverzone verloren gegaan en komt de bebouwingsrand rommelig over.

Voor de waardering van het landschap is niet alleen het zicht vanuit het buitengebied op de dorpsranden van belang, dat zijn ook de doorzichten vanuit de randbebouwing. Doorzichten zijn als het ware vensters waardoor het landelijk gebied beleefd kan worden, zoals vanaf de Westeweg en de Oosterzijweg in Limmen met alleen bebouwing aan de dorpskant en aan de strandvlakte kant hier en daar een boerderij met erfbeplanting. Hagen, niet hoger dan 100 cm, langs de wegen op de strandwallen en als perceelscheiding versterken het dorpskarakter van de woonkernen.

Voor de bebouwing van Castricum en Limmen en Uitgeest en Heemserk zijn elkaar dicht genaderd. Om de dorpskernen hun eigen identiteit te laten behouden en dienen kansen te bieden om te kunnen migreren, mogen de tussenliggende ruimten niet kleiner worden. Tussen Uitgeest en Heemskerk wordt de bestaande open ruimte gespaard door de aanwezigheid van een gasleiding. De groene zone tussen Limmen en Castricum maakt deel uit van de Schoonwatervallei, de noordelijke natuurverbinding naar het Alkmaardermeer. De open ruimte tussen Akersloot en Uitgeest is ruimer, maar wordt doorsneden door de autosnelweg A9. De zichtlijnen moeten niet alleen vrij blijven van bebouwing of infrastructuur, maar ook van houtopstanden.

Om de oost-west zichtlijnen te behouden mogen de ruimten tussen Castricum en Limmen, tussen Akersloot en Uitgeest en tussen Uitgeest en Heemskerk niet dichtslibben door bebouwing, infrastructuur of geboomte.

De oost-west doorzichten tussen Castricum en Limmen, tussen Akersloot en Uitgeest en tussen Uitgeest en Heemskerk moeten behouden blijven.

Het Alkmaarder- en Uitgeestermeer hebben een hoge recreatieve waarde. Daardoor zullen er steeds weer ondernemers en bestuurders zijn die de recreatieve mogelijkheden van het gebied verder willen benutten. Gelukkig zijn veel gronden rond het meer in handen van natuurorganisaties die instandhouding van het karakter en de natuurwaarde van het gebied voorop stellen. De natuurgebieden rond het meer worden bevolkt door broedvogels, vooral weidevogels. Daarnaast heeft het gebied in de winter een belangrijke functie als pleisterplaats voor wintergasten als vele duizenden smienten en andere watervogels.

Enkele jaren geleden was het storten van bagger uit de Zaan in de Sakerleidam en in de vooroevers van het meer een veelbesproken onderwerp. Acties vanuit de Stichting hebben de baggerstort niet kunnen verhinderen.

Bij alle ontwikkelingen die overwogen worden rond het Alkmaarder- en Uitgeestermeer dient, naast de waterkwaliteit, versterking van de ruimtelijke kwaliteit voorop te staan. Voor het behoud daarvan dienen economische, ecologische en cultuurhistorische waarden gelijkwaardige uitgangspunten te zijn.

Kennemer Streekfonds

In 2016 kwam de officiële erkenning voor het project in de Oosterbuurt; het Kennemer Streekfonds gaf een financiële bijdrage voor plantgoed, gereedschap en voor begeleiding van de vrijwilligers. Het was het eerste bedrag dat uitgekeerd werd door dit nieuwe fonds. Doel van het fonds is het verwerven van financiële middelen om daarmee een bijdrage te leveren aan het behoud en de ontwikkeling van natuur, landschap en de cultuurhistorie. Het Kennemer Streekfonds is een initiatief van Rabobank Noord-Kennemerland, gemeente Bergen en Landschap Noord-Holland. De ANBI-Stichting (Algemeen Nut Beogende Instelling) wordt gedragen door een bestuur van mensen uit de wetenschap, het bedrijfsleven en terrein beherende organisaties, die zich inzetten voor het landschap van Noord-Kennemerland. Overheden, ondernemers, en 'groene partners' kunnen het Kennemer Streekfonds ondersteunen door in te leggen op een zogenaamde Streekrekening tegen aantrekkelijke voorwaarden. Inleggers ontvangen een marktconforme rente en alle vrijheid om geld kosteloos op te nemen of te storten. Het bijzondere is dat de bank een bedrag van de uitgekeerde rente doneert aan het Streekfonds. De rekeninghouder kan desgewenst eenzelfde gebaar maken. Zie kennemerstreekfond.nl

Opkomende zon boven het Alkmaardermeer.

7. Stilte

De stilte in Noord-Holland staat onder druk. Door het gebruik van de Polderbaan op Schiphol is het aantal vliegbewegingen boven het grondgebied van Castricum en Uitgeest aanzienlijk toegenomen. En daarmee ook de geluidhinder. Dit geldt zowel voor de bebouwde gebieden als voor de duinen en het poldergebied. Hierin ligt één van de belangrijkste bedreigingen voor de belevingswaarde van het gebied. De provincie heeft eertijds besloten om tien gebieden die de status hadden van stiltegebied te schrappen, waaronder het duingebied bij Castricum, het Alkmaarder- en Uitgeestermeer en de Uitgeesterpolder. Door de toename van het lawaai, vooral door het vliegverkeer, in deze gebieden vond de provincie het niet reëel ze nog langer als stiltegebieden te handhaven.

Het wegverkeer op de Provincialeweg en de A9 zorgt eveneens voor geluidsoverlast voor bewoners en recreanten, zowel binnen als buiten de bebouwde kommen. Het aanleggen van randwegen zorgt er niet alleen voor dat de geluidsoverlast wordt verplaatst naar de randen van de bewoonde gebieden, maar zorgt eveneens voor een toename van de verstoring in de buitengebieden. Geluiddempend asfalt op de hoofdwegen leidt tot een beperking van de geluidsbelasting, zoals is gebeurd met de A9.

De A9 doorsnijdt het buitengebied tussen Akersloot en Limmen.

8. Duisternis

8.1 Inleiding

Kunstlicht heeft een functie op momenten dat mensen actief zijn. Doorgaans is dat van zonsondergang tot middernacht en in de vroege ochtend tot zonsopkomst. Lichthinder is licht dat als hinderlijk en verblindend wordt ervaren. Lichtvervuiling is de verhoogde helderheid van de nachtelijke omgeving door overmatig gebruik van kunstlicht, bijvoorbeeld van assimilatiebelichting in kassen. Overmatige verlichting kan ervoor zorgen dat een normaal natuurverschijnsel als duisternis nauwelijks meer ervaren kan worden en de sterrenhemel niet meer is te zien. Lichthinder en lichtvervuiling kunnen ertoe leiden dat bij dieren het bioritme wordt verstoord of dat dieren uit hun leefgebieden wegtrekken. Vooral bij vogels, insecten en amfibieën beïnvloedt nachtelijke verlichting het gedrag. Het leidt tot desoriëntatie, afstoting en aantrekking. In steeds meer gemeenten leeft het idee om vooral het donker in het buitengebied donker te houden. Om het overmatige gebruik van kunstlicht onder de aandacht te brengen, organiseert de Milieufederatie Noord-Holland jaarlijks op de laatste zaterdag in oktober de Nacht van de Nacht.

Er is binnen de openbare verlichtingsbranche meer aandacht voor lichthinder. De industrie heeft het onderwerp ook serieus genomen en materialen en onderdelen op de markt gebracht die lichthinder tot een minimum beperken.

Op de foto 'Nederland bij nacht', aan het einde van dit hoofdstuk, is te zien vanuit welk gebied in Nederland het meeste licht omhoog straalt. Dit kan zowel direct licht, alsook indirect licht zijn dat door weerkaatsing omhoog wordt gestuurd. Hieruit blijkt dat onze regio net als de gehele Randstad tot de lichtere delen van Nederland behoort. Op zichzelf niet vreemd, omdat de bevolkingsdichtheid hier groter is dan in het oosten van Nederland. Toch zijn er tegenwoordig wel maatregelen te nemen om deze lichtvervuiling te beperken, zoals het toepassen van armaturen waarbij het uitstralende licht onder het horizontale vlak blijft. Ook moeten we ons soms de vraag stellen of alles wel verlicht moet worden, bijvoorbeeld particuliere tuinen.

Met de lichthinder valt het in de gemeenten Castricum en Uitgeest wel mee, maar dat wil niet zeggen dat de duisternis buiten bewoonde gebieden overal goed te ervaren is. Aan de zuidelijke hemel is de gloed van de staalfabrieken bij IJmuiden bij helder weer goed zichtbaar. De westelijke hemel (boven zee) is echter wel volledig donker. De meeste verlichting heeft te maken met bewoning en verkeer. Deze verlichting is vaak lijnvormig van aard. Bij verspreide bebouwing en op gevaarlijke verkeerspunten is sprake van puntverlichting. Dit geldt ook voor kassen, sportvelden en bedrijfslocaties die vaak beschikken over sterke lichtinstallaties die voor een hoge lokale lichtintensiteit zorgen.

8.2 Verlichting langs wegen

Grote delen van de hoofdinfrastructuur binnen de gemeenten Castricum en Uitgeest zijn verlicht. Doordat de meeste wegen noord-zuid lopen, parallel aan de bewoningsassen, doet deze verlichting logisch aan en wordt dit niet echt als storend ervaren. Anders is dit met verlichting langs wegen midden in het open gebied (zoals de A9) en wegen tussen de bewoningsassen. Gelukkig is bij de aanleg van de verlichting van de A9 al gekozen voor een lichtregime dat afhankelijk is van de verkeersintensiteit. Dat wil zeggen dat de wegverlichting aan is in de ochtend- en avondspits. Daarbuiten brandt de verlichting meestal niet. De Provincialeweg N 203 tussen Uitgeest en Castricum is buiten de bebouwing niet verlicht, maar wordt daardoor wel als gevaarlijk beleefd. Enkele andere verbindingen in het buiten-

gebied zijn vooral voor fietsers wel van verlichting voorzien en daardoor in het landschap nadrukkelijk aanwezig (Uitgeesterweg Limmen). De verlichting langs de Uitgeesterweg van Castricum naar Uitgeest is natuurvriendelijk aangepast en daardoor in de omgeving niet

storend. Ook het deel van de in 2010 gereed gekomen fietsverbinding tussen Castricum en de Uitgeesterweg Limmen is van aangepaste verlichting voorzien. Als eerste fietspad in Noord-Holland is in 2014 het anderhalve kilometer lange Buitendijkspad voorzien van grondspots, ook wel Solarleds genoemd, zonder dat daar stroom aan te pas komt. De lampjes laden zichzelf op door de zon en er kan gewoon overheen worden gefietst. Ze voldoen aan de Natura 2000-eisen van de provincie. Bij het Buitendijkspad is voor dit type verlichting gekozen omdat veel scholieren van deze route gebruikmaken.

Het fietspad langs de Noordermolen is spaarzaam verlicht, maar de lantaarnpalen die er staan, stralen niet alleen naar beneden licht uit, maar ook naar de zijkanten.

De verlichting langs de Uitgeesterweg Limmen - Uitgeest is vanuit de wijde omtrek zichtbaar en dient bij vernieuwing landschappelijk aangepast te worden. Dit geldt eveneens voor het fietspad langs de Noordermolen.

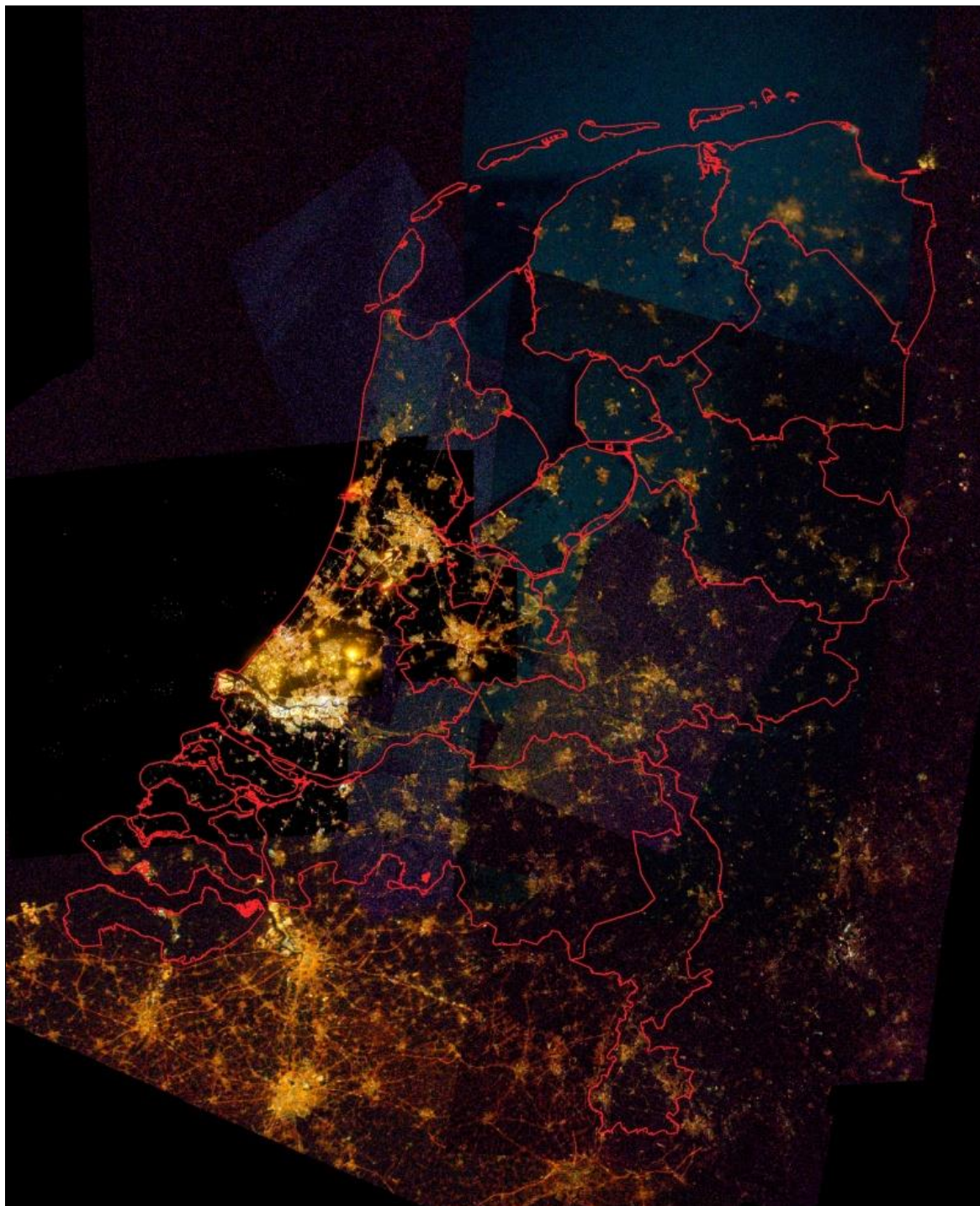
8.3 Puntverlichting

De meeste sportvelden liggen aan de rand van de bebouwing en de felle verlichting is in de avonduren vaak goed zichtbaar in de wijde omtrek, maar na 22.00 uur brandt er doorgaans geen verlichting meer. Voor zover is vastgesteld, zijn er op het grondgebied van de gemeenten Castricum en Uitgeest geen kascomplexen die in de nachtelijke uren verlicht zijn. Bij bedrijfslocaties valt alleen het terrein van Hotel Akersloot op door een sterke terreinverlichting. Ook reclameboodschappen kunnen nadrukkelijk verlicht zijn, maar hiervan zijn op het grondgebied van Castricum en Uitgeest geen storende voorbeelden aanwezig. De verlichting rond woningen en boerderijen in het buitengebied is bijna nergens overmatig en daardoor niet hinderlijk. Een enkele uitzondering hierop is een verlichte paardenbak, maar ook in dit geval geldt dat de verlichting na 22.00 uur over het algemeen gedoofd zal zijn.

Voorafgaand bij het afgeven van vergunningen, waarbij verlichting een essentiële factor is, dient de belevingswaarde van duisternis voor mens en natuur meegewogen worden.

De wens van de gemeente Castricum en de strandondernemers om ook het deel van de Zeeweg tussen camping Bakkum en het strandplateau te verlichten, is vervuld. De weg ligt midden in het Natura 2000-gebied en de provincie was tegen verlichting. In 2016 is er een compromis bereikt. Langs het deel van het fietspad tussen Johanna's Hof en de Van Oldenborghweg is verlichting gekomen. De verlichting tot aan de bosgrens bij het begin van de kluft bestaat uit amberkleurige ledverlichting. Uit onderzoek blijkt dat amberkleurige ledlampen het minst verstoring werken voor vogels en vleermuizen, zeker wanneer deze lam-

pen werken op bewegingsmelders. Een fietser heeft telkens een verlicht stuk van enkele honderden meters voor zich. De laatste 600 meter van het fietspad over de kluft tot aan het strandplateau blijft onverlicht. Wel is meteen de bestaande verlichting vanaf de rotonde tot aan camping Bakkum door deze ecoverlichting vervangen. PWN en camping Bakkum gaan hun eigen verlichting in dezelfde zin aanpassen. Het betreft de parkeerplaats bij De Hoep en de entree van camping Bakkum.

Het was een gigantische klus om de duizenden foto's van Nederland die André Kuipers in 2012 vanuit het internationale ruimtestation ISS heeft gemaakt, aan elkaar te zetten tot één grote foto van Nederland bij nacht. (www.platformlichthinder.nl).

9. Ecologische waarden

9.1 Biodiversiteit

Het behoud en herstel van natuur en landschap en daarmee biodiversiteit is van belang voor de natuur, maar is tevens onmisbaar voor de mens. Bestuiving en natuurlijke plaagbestrijding zijn belangrijk voor de voedselvoorziening. Drie redenen om planten en dieren te beschermen zijn de ecologische, de economische en de ethische. Diversiteit van dier- en plantensoorten verhoogt de spankracht en de levensvatbaarheid van de natuur zelf (ecologie). Daarnaast is de biodiversiteit een belangrijke productiefactor voor de mens (economie) en worden dieren en planten beschermd vanwege hun intrinsieke waarde (ethiek).

Deltaplan Biodiversiteitsherstel

Wetenschappers en natuurorganisaties gaan met de boeren en andere partijen uit de agrarische sector praten over de toekomst van de landbouw in Nederland. Dat is bijzonder want natuurorganisaties en de landbouw hebben decennialang lijnrecht tegenover elkaar gestaan. Ook banken zoals de Rabobank, grote voedingsbedrijven zoals Unilever en zuivelgiganten zoals FrieslandCampina worden voor het gesprek uitgenodigd. Directe aanleiding is de Duits-Nederlandse studie die in oktober 2017 werd gepubliceerd, waaruit blijkt dat sinds 1989 driekwart van de vliegende insecten is verdwenen. Begin jaren negentig kwamen er nieuwe, zeer giftige bestrijdingsmiddelen op de markt, de neonictinoiden. Deze zogeheten systemische middelen werken als een zenuwgif, ook op insecten en weidevogels waarvoor ze niet bedoeld zijn. Volgens ecologen staat vast dat deze middelen op grote schaal schade aanrichten in de natuur. De landbouwsector staat aan de vooravond van een ingrijpende transitie. Consumenten worden steeds kritischer over schade aan milieu en natuur en over dierenwelzijn in de veeteelt. Er zijn veel signalen dat boeren willen verduurzamen. Bron: Trouw 26-10-2017.

Om de biodiversiteit te beschermen moet natuur- en landschapsbeheer gezien worden in samenhang met andere thema's, zoals water, milieukwaliteit, landbouw en recreatie.

Door de grote diversiteit van agrarische cultuurlandschappen die Nederland eeuwenlang had, was er ook een grote biodiversiteit. Door modernisering en schaalvergroting in de landbouw is veel van die diversiteit verdwenen. Uiteraard is de sterke verstedelijking er een andere belangrijke oorzaak van dat de natuur is teruggedrongen en versnipperd. Gesteld kan worden dat de laatste eeuwen een duidelijke kwalitatieve verarming van ecosystemen plaatsvindt, dus een afname in het aantal soorten planten en dieren. Daarom moeten natuurwaarden worden vergroot en de regionale identiteit en de recreatieve aantrekkelijkheid van het landelijk gebied worden versterkt. De recreatie zal vooral gericht zijn op rust, ruimte, natuur en cultuurhistorie; kortom de beleving van het landschap.

Het landschap is een coproductie tussen mens en natuur; een samenspel tussen bodem, water, plantengroei en landgebruik. Een aantrekkelijk 'biodivers' agrarisch cultuurlandschap bestaat uit een vlechtwerk van landschapselementen: watergangen met brede, langzaam aflopende oevers, moerasjes en poelen, brede bermen, kleine bospercelen en paden.

Nu de landelijke overheid zich niet langer inzet voor het natuurbeleid is deze taak bij de provincies komen te liggen. Uit haar nota 'Agenda Groen, Licht op groen' (2013) en daarop aansluitend het Natuurbeheerplan, dat voor meerdere jaren geldt maar tot nu toe met een

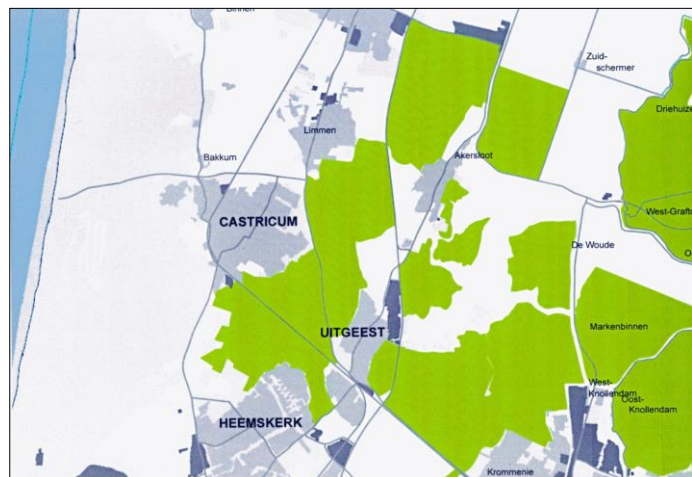
jaarlijkse frequentie wordt aangepast, blijkt dat de provincie Noord-Holland die verantwoordelijkheid op zich heeft genomen.

Alweer jaren geleden zijn de waterschappen groener gaan denken. Zorgden zij vroeger vooral voor een optimale waterhuishouding voor de agrarische wereld, nu hebben zij ook aandacht voor natuurbelangen. De waterschappen richten zich niet alleen op het beheer van de waterkwantiteit, maar ook op de waterkwaliteit. Ook boeren krijgen steeds meer oog voor de kwaliteit van 'het groen' en richten agrarische natuurverenigingen op, zoals in ons gebied de agrarische natuurvereniging 'Water, Land en Dijken'. Bij agrarisch natuurbeheer worden natuurbeherende werkzaamheden ingepast in de agrarische bedrijfsvoering. Het grootste deel van het agrarisch natuurbeheer bestaat uit beheer voor weidevogels, zodat soorten als grutto's, kieviten, scholeksters en tureluurs voldoende voedsel, bescherming, nest- en voortplantingsgelegenheid kunnen vinden.

Ondanks de inspanningen van agrariërs en forse investeringen door de provincie loopt de weidevogelpopulatie in veel gebieden nog steeds terug. Deze terugval heeft meerdere oorzaken, zoals intensivering van de landbouw, oprukkende bebouwing, klimaatverandering en predatie door onder andere vossen. Zonder extra maatregelen bestaat het gevaar dat de weidevogelpopulatie verder terugloopt en soorten zelfs kunnen verdwijnen. De provincie ondersteunt nu alleen nog de weidevogelbescherming in aangewezen weidevogelkerngebieden. Uit wetenschappelijk onderzoek in 2013 en uit praktijkervaring is gebleken dat het inzetten op kerngebieden binnen het Natuurnetwerk Nederland, met optimale condities voor weidevogels, zoals een hoog waterpeil, kruidenrijk grasland, het verwijderen van bomen en struiken en een latere maaidatum, een zinvolle manier van weidevogelbescherming is. Ook boeren in de nabijheid van weidevogelkerngebieden kunnen een bijdrage leveren aan de verbetering van de weidevogelstand door het plas-dras houden van greppels en het aanbrengen van een vossenraster. Hierdoor komt meer voedsel voor weidevogels beschikbaar en neemt de roefdruk van vossen af.

Weidevogelleefgebieden in de gemeenten Castricum en Uitgeest (Bron: Natuurbeheerplan provincie Noord-Holland).

Het grondgebied van de gemeenten Castricum en Uitgeest bestaat uit verschillende grondsoorten en het oppervlaktewater kent verschillende waterkwaliteiten. Achter de duinen ligt ogenschijnlijk vlak land, maar dit 'vlakke land' vertoont veel microreliëf. Kortom er bestaat een grote geodiversiteit. Dit alles leidt tot een gevarieerde flora en fauna. Elke combinatie van grondsoort, vochtigheid, watertype en helling trekt een eigen type plant aan. Op elk type plant komt weer een specifiek soort fauna af. Veel variatie in biotopen geeft dus veel variatie in flora en fauna. Door het in cultuur brengen van de natuurlijke landschappen is de variatie van flora en fauna veranderd. Een rijk gevarieerde moerasvegetatie moest bijvoorbeeld

plaatsmaken voor een goed bemest grasland, waar nog maar een paar plantensoorten overheersen. Moerasvogels verdwenen en weidevogels kwamen daarvoor in de plaats. Het duingebied had door de grote variatie aan biotopen een zeer afwisselende flora en fauna. Het vastleggen van de duinen met helmgras, het aanplanten van de naaldbossen, het uitzetten van een konijnenpopulatie voor de jacht, het winnen van drinkwater en het later infiltreren van eutroof rivierwater hebben een grote verandering in de biotopen tot gevolg gehad. Eutroof is een ecologische term die aangeeft dat water rijk is aan voedingsstoffen, bijvoorbeeld nitraten en fosfaten.

De laatste decennia zijn meerdere organisaties en particulieren zich actief gaan inzetten voor het terugbrengen van de biodiversiteit in het Castricumse en Uitgeester buitengebied, zoals PWN, Landschap Noord-Holland (LNH), Staatsbosbeheer (SBB) en de Stichting De Hooge Weide. Zij hebben hun intenties verwoord in de nota 'Een groene MAL voor de CAL' (2000).

Zij stellen zich Castricum voor als een open 'groene buffer' tussen 'Kaasstad en Staalstad'. Door hydrologische en ecologische koppeling van natuurgebieden, herstel van duinrellen, herstel van cultuurhistorische elementen en het inschakelen van agrariërs krijgt het platteland meer vitaliteit en ontstaat er meer samenhang tussen diverse landschapstypen.

Sint-Jansvlinder op rolklaver.

9.2 Natuurnetwerken

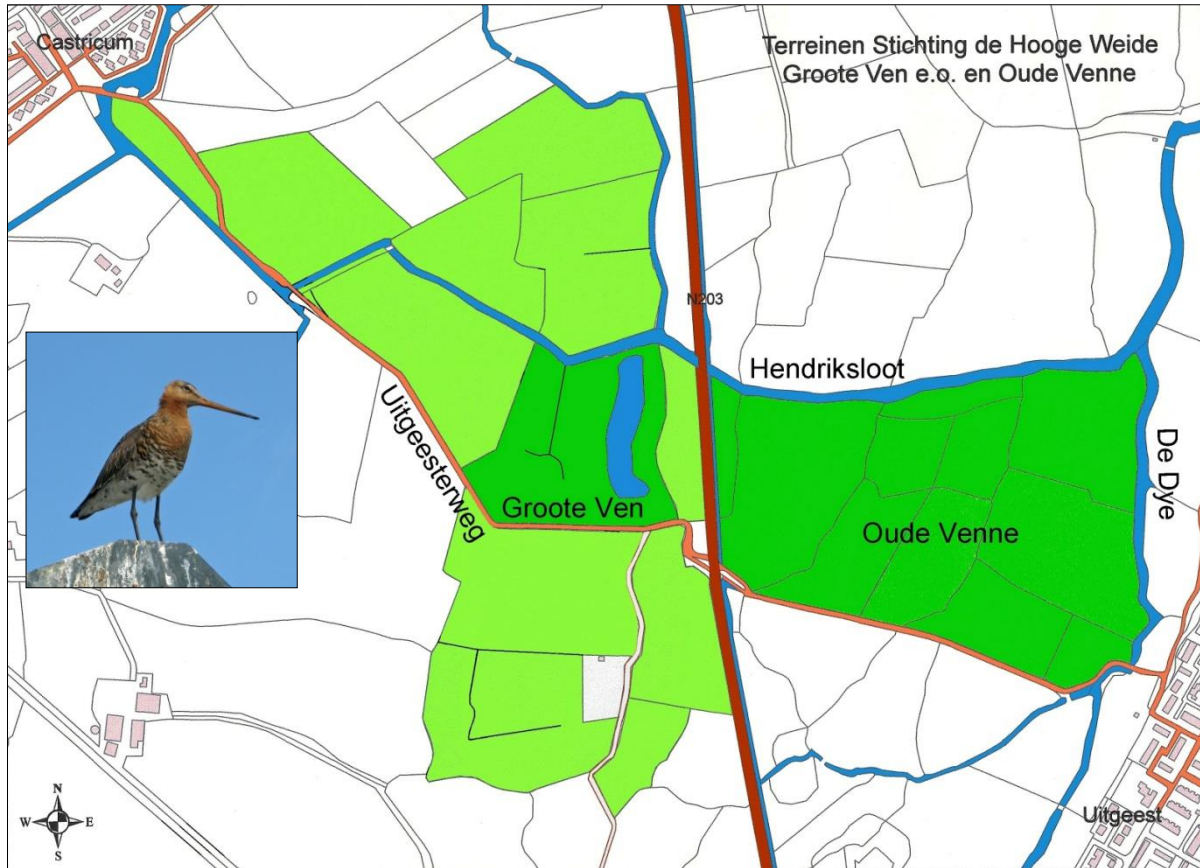
Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een samenhangend netwerk van natuurgebieden in ons hele land. De kwaliteit van de natuur staat onder grote druk door mestoverschotten, verdroging en versnippering. Het NNN biedt gelukkig deels antwoord op deze problemen. Natuurnetwerken, groot en klein, zijn belangrijk voor het voortbestaan van planten en dieren. Ze vormen de infrastructuur waarbinnen zij zich kunnen verplaatsen. Het netwerk omvat een aantal grote bestaande natuurgebieden, natuurterreinen en landbouwgronden.

Het overheidsstreven was erop gericht dat de Ecologische Hoofdstructuur in 2018 gerealiseerd zou zijn, maar met een terugtrekkende overheid en bezuinigingen is dat doel niet gehaald. Het voltooiën van het Natuurnetwerk Nederland is een taak van de provincies geworden. Ondanks de bezuinigingen op natuur heeft de provincie in de Agenda Groen aangegeven het netwerk van natuurgebieden te willen voltooiën. Het in 2010 herijkte natuurnetwerk zal niet worden verkleind en de ambitie is dat het in 2027 gerealiseerd zal zijn. Grote delen van het Natuurnetwerk Nederland zijn ook onderdeel van het Europese natuurnetwerk Natura 2000.

De natuur in Noord-Holland bestaat, op de grote natuurgebieden na, uit vele kleine losse snippers. Om hierin meer samenhang te krijgen, werkt de provincie Noord-Holland samen met waterschappen, gemeenten, Rijkswaterstaat, agrariërs, Nederlandse Spoorwegen, recreatieschappen en natuurbeschermingsorganisaties. Er zijn veel agrarische gronden tot natuurontwikkelingsgebieden omgevormd en verbindingzones tot stand gebracht. Een voorbeeld daarvan zijn de aaneengesloten natuurgebieden van de Stichting De Hooge Weide in de Castricumerpolder.

Planten en dieren die van oudsher in de streek thuishoren, vormen een onderdeel van de regionale identiteit en daarmee een zeer belangrijk uitgangspunt voor landschapsontwikkeling. Het gaat er daarbij vooral om dat er verbindingen bestaan tussen geschikte leefgebieden.

den van planten en dieren. Hiermee wordt voorkomen dat dieren en planten op eilandjes leven, waar zij gemakkelijk kunnen uitsterven, zonder dat soortgenoten de beschikbare leefgebieden weer kunnen opvullen. Het samenvoegen van al deze puzzelstukken, de zogeheten ontsnippering, was vooral in de afgelopen jaren de grote opgave, maar is nog niet voltooid.

Natuurgebieden van de Stichting De Hooge Weide langs de Uitgeesterweg in de Castricummerpolder.

Agrarische bedrijfsverplaatsing

Agrariërs die hun bedrijf willen verplaatsen naar een locatie buiten het Natuurnetwerk Nederland, kunnen vanaf 13 maart 2017 gebruik maken van de regeling Bedrijfsverplaatsing. Bijvoorbeeld als zij uitbreidingsmogelijkheden zoeken en geen mogelijkheden zien voor natuurbeheer. Zij hebben tot 31 juli 2019 de tijd om een plan en een subsidieaanvraag in te dienen. De regeling Bedrijfsverplaatsing draagt bij aan het Noord-Hollandse plan om ieder jaar 250 ha nieuwe natuur te creëren. In 2019 wordt de regeling geëvalueerd.

Door natuurgebieden met elkaar te verbinden krijgen dieren en planten meer kans om soortgenoten te ontmoeten en meer ruimte om voedsel te zoeken.

Natuurnetwerken kruisen op vele punten wegen, spoorwegen of vaarwegen. Deze plekken zijn barrières voor dieren die zich willen verplaatsen. Deze knelpunten kunnen worden opge-

lost, bijvoorbeeld door het aanleggen van faunapassages, zoals speciale viaducten voor dieren (ecoducten of natuurbruggen) of padden- en dassentunneltjes.

Grote gebieden met een hoge ecologische potentie worden als natuurkerngebieden aangewezen. Dit zijn gebieden met bestaande natuurwaarden die nationaal en internationaal van betekenis zijn. Een voorbeeld is het Noordhollands Duinreservaat, waar PWN het beheer over heeft. Natuurontwikkelingsgebieden zijn gebieden met goede perspectieven voor ontwikkeling van natuurwaarden of verhoging van bestaande natuurwaarden. De ecologische diversiteit in de natuurgebieden wordt vergroot als er tussen de diverse natuurgebieden een uitwisseling kan plaats hebben. Omdat West-Nederland valt onder de 'wetlands' wordt bij het realiseren van natuurnetwerken veel ruimte gegeven aan water. Er wordt dus ingezet op natte natuur en verbetering van de ruimtelijke samenhang en milieukwaliteit om vermindering van de biodiversiteit tegen te gaan.

Castricum maakt deel uit van de natuurverbinding 'Van Kust tot Kust', een verbinding tussen Noordzee en Markermeer, waarmee veengebieden en kustlandschap met elkaar verbonden worden. Het is een zijtak van de 'Natte As', een robuuste verbinding van moerassystemen, die het Waddengebied via het Lauwersmeergebied, de randmeren, de Hollandse venen en de Biesbosch, met de Zeeuwse Delta verbindt.

9.3 De noordelijke robuuste natuurverbinding

In de gemeente Castricum is de binnenduintrand niet helemaal uitgebouwd. Een corridor die uitwisseling tussen duinen en veengebieden mogelijk moet maken, is dus hier goed mogelijk. Vanaf de binnenduintrand bij Bakkum zijn al grote delen van de noordelijke robuuste natuurverbinding gerealiseerd. Het betreft het terrein Zeerijdsdijkje van Landschap Noord-Holland en het terrein van de Stichting De Hooge Weide. Dit deel van de verbinding 'Van Kust tot Kust' valt samen met de 'Schoonwatervallei' waarvan de Schulpvaart de blauwe ader is. De Zeeweg en de spoorlijn vormen barrières, die overwonnen moeten worden met adequate faunapassages. Meer naar het oosten maken bezittingen van Landschap Noord-Holland

(Oosterveld en Limmerveentje) deel uit van deze natuurverbinding. Waar de A9 de vaarten kruist, zouden onder de bruggen faunapassages gerealiseerd kunnen worden, omdat het gebied het Die een schakel is in de natuurverbinding in de richting van het Noordhollandsch Kanaal en het Alkmaardermeer.

De Kleinmeertocht in het natuurgebied Limmerveentje.

9.4 De zuidelijke robuuste natuurverbinding

Nabij de binnenduintrand kan gebruik worden gemaakt van al bestaande elementen zoals het Krogenbosch van het PWN en de aangrenzende weilanden, welke in het bezit zijn van Landschap Noord-Holland. Via de Castricumerpolder bevat deze verbinding ook een paar elementen die van cultuurhistorisch belang zijn, namelijk de Korendijk en het provinciaal

archeologisch monument Cronenburg. Een nat element is de Hendriksloot die in de omgeving ligt van terreinen van de Stichting De Hooge Weide en van Landschap Noord-Holland. De noordelijke en de zuidelijke natuurverbindingen komen samen bij de Dorregeester- en de Hempolder. Bij de diverse kruisende wegen, zoals de Provincialeweg N203 en de autosnelweg A9 zouden de nodige faunapassages de barrières moeten opheffen. Via de oeverzones van het Uitgeestermeer strekt de verbinding zich uit naar de terreinen van Staatsbosbeheer in de Krommenieër Woudpolder, de Westwouderpolder en de meer naar het zuiden gelegen Weijenbus en het Vroonmeer, beide bezittingen van Landschap Noord-Holland. De al ecologisch beheerde gebieden van de diverse organisaties vormen binnen deze verbindingzones 'als parels aan een snoer' belangrijke stapstenen. Verbindende landschapselementen zijn houtwallen in de kustzone en op de strandwallen. In het laagveengebied zijn dat de wateren, rietzomen en rietpercelen, knotbomenrijen, elzensingels, bosjes en erfbeplantingen rond boerderijen.

Het Krogenbos van PWN en het landje van Landschap Noord-Holland zijn opgenomen in de zuidelijke natuurverbinding.

9.5 Vernatting

Opvallend is dat in de ecologische plannen het thema 'water' niet alleen in het veenweidegebied, maar ook in het westelijk deel (duinen, strandwallen en strandvlaktegebied) in de ecologische verbindingen een belangrijke rol speelt. Ook die gebieden worden gezien als 'wetland'-onderdelen. Hierin passen de vernatting van de duinen, de Diepe Sloot voor aanvoer van water naar de Schoonwatervallei en de vernatting van de binnenduintrand bij Bakkum. Ook al heeft dit gebied in het kader van waterbeheer (WB21) geen specifieke waterbergingsfunctie, toch is water daar ruim aanwezig. Bestaande waterlopen zijn verbreed en delen van de oevers zijn afgevlakt.

De potentiële hoge ecologische waarde van het landelijk gebied maakt het aantrekkelijk om in de nabijheid daarvan te wonen en te recreëren. Aantasting van deze groene oase tussen Kaastad en Staalstad is als het slachten van de kip met de gouden eieren.

10. Cultuurhistorische waarden

10.1 Cultuurhistorie

Cultuurhistorische elementen en structuren zijn belangrijke aspecten van stad en landschap. Ze dragen bij aan de herkenbaarheid, ze vormen oriëntatiepunten en ze zorgen ervoor dat bewoners en bezoekers zich met een stad, dorp of streek kunnen identificeren. Landschappen die in het verleden zijn gevormd, hebben de kenmerken van de omstandigheden van toen. De fysieke vaardigheden van de boer en de economische omstandigheden bepaalden het aanzien van het landschap. Hierdoor zijn er regionale verschillen ontstaan die zo kenmerkend zijn voor Nederland. Globalisering en verregerende technische ontwikkelingen maken het landschap uniform en doen het verleden vervagen. Ruilverkavelingen in de vorige eeuw zijn hier voorbeelden van.

Cultuurhistorie vormt een brug tussen het verleden en het heden. De term 'cultuurhistorie' wordt gebruikt voor het totaal aan sporen van menselijke activiteiten, boven en onder de

grond, in de stad en op het platteland. Cultuurhistorisch erfgoed is overal om ons heen; opgeslagen in gebouwen, landschappen, archieven en zelfs in de bodem. Het verdwijnen van cultuurhistorische waarden is een onomkeerbaar proces; wat weg is, komt nooit meer terug en daarmee verliest de stad, het dorp of het landschap steeds meer van zijn historische identiteit.

Cronenburg, wat weg is komt nooit meer terug.

Cronenburg

Het gebied Cronenburg, met inbegrip van de boerderij, is sinds 2003 een provinciaal archeologisch monument. Een monumentenstatus biedt geen garantie voor het behoud van de boerderij als er geen sprake is van restauratie en herbestemming. Met de huidige eigenaar en andere partijen wordt naar mogelijkheden gezocht om de boerderij te kunnen consolideren. Daarbij is medewerking van de zowel de provincie als de gemeente onontbeerlijk. Als de boerderij met zijn robuuste silhouet en authentieke erfbepanting niet behouden kan blijven, zal dat cultuurhistorisch en landschappelijk een groot verlies betekenen.

Cultuurhistorie bestaat uit vijf disciplines: architectuurhistorie, bouwhistorie, archeologie, historische geografie en historische ecologie. Architectuurhistorie houdt zich bezig met stedenbouw, buitenplaatsen, interieurs, industrieel erfgoed en wederopbouwarchitectuur. Ook de tuinkunst mag daarbij niet onvermeld blijven, bijvoorbeeld van landgoederen met verschillende tuinstijlen. Bij bouwhistorie moet meer gedacht worden aan onderzoek naar bouwsporen en constructies. De archeologie houdt zich hoofdzakelijk bezig met het bodem-

archief. In de bodem liggen sporen van menselijk handelen verborgen zoals prehistorische woonplaatsen en de kasteelfundamenten van het Huis te Castricum, het latere Cronenburg. Zichtbare landschapselementen uit de prehistorie zoals grafheuvels, hunebedden komen hier niet voor. Het behoud van het archeologisch bodemarchief is van groot belang, want uit de prehistorie bestaan geen of nauwelijks geschreven bronnen, dus is het bodemarchief de enige informatiebron die geraadpleegd kan worden. Tegenwoordig worden alleen opgravingen verricht als een archeologische locatie verloren dreigt te gaan.

De historische geografie richt zich op de grote restcategorie van elementen en patronen. Hierbij moet worden gedacht aan historische verkavelingspatronen, wegen, waterlopen, kanalen en nederzettingsstructuren, dijken, poelen, wielen en allerlei restanten van vroeger bodemgebruik. Een jong vakgebied is de historische ecologie. Deze wetenschap onderzoekt de invloed van mensen op ecosystemen in het verleden.

Archeologen aan het werk in de droge waterberging De Koog bij Uitgeest.

Foto: Tom de Kleijn.

Cultuurhistorische waarden werden vroeger vooral gezien als een planologische sta-in-de-weg. De maatschappelijke belangstelling voor cultuurhistorie en landschap is echter sterk gegroeid. In het verlengde hiervan zijn de identiteit en het eigen karakter van de dagelijkse leefomgeving belangrijke onderwerpen geworden. Deze belangstelling heeft onder meer geleid tot de rijksnota Belvedere (1999) en tot diverse beleidsnota's van provincies en gemeenten. In deze nota's wordt de nadruk gelegd op het tweesporenbeleid: enerzijds behoud van waardevolle cultuurhistorische aspecten, anderzijds ontwikkelingsgericht omgaan met het erfgoed. In de nieuwe visie dient het cultureel erfgoed niet op zichzelf beschouwd te worden, maar geïntegreerd te worden in beleidsvelden zoals economie, toerisme en

recreatie, stedenbouw en cultuur. Zorgvuldige omgang en inpassing van het cultureel erfgoed is van belang vanwege de belevingswaarde voor de eigen inwoners, maar ook voor recreanten en toeristen.

De eendenkooi Van der Eng bij Uitgeest is een cultuurhistorisch monument. Hier kan men zien en horen hoe eenden vroeger door middel van vangpijpen werden gevangen.

Beschermen van het landschap is geen bevrozing, maar het begeleiden van veranderingen, zodanig dat de diverse stadia van de landschapsgeschiedenis herkenbaar blijven.

10.2 Erfgoed en ruimtelijke ordening

De inwerkingtreding van de Erfgoedwet op 1 juli 2016 en, naar verwachting, in 2019-2020 de Omgevingswet brengt veel verandering met zich mee. Het behoud en beheer van het Nederlandse erfgoed was vóór 2016 geregeld in verschillende wetten en regelingen, waarin roerend, onroerend en archeologisch erfgoed allemaal hun eigen specifieke definities, procedures en beschermingsmaatregelen hadden. Sinds juli 2016 zijn die wetten en regelingen allemaal samengegaan in één wet die betrekking heeft op onze museale objecten, musea, monumenten en archeologie op het land en onder water. De Erfgoedwet is dus objectgericht. Samen met de nieuwe Omgevingswet maakt de Erfgoedwet een integrale bescherming van ons cultureel erfgoed mogelijk. Het beschermingsniveau zoals die in de oude wetten en regelingen golden, blijven gehandhaafd. In de Erfgoedwet is vastgelegd hoe met ons erfgoed wordt omgegaan, wie welke verantwoordelijkheden daarbij heeft en hoe het toezicht daarop wordt uitgeoefend.

De Erfgoedwet is objectgericht. (De protestante kerk te Limmen).

Met de Omgevingswet wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen, zodat het straks bijvoorbeeld makkelijker is om bouwprojecten te starten. De wet bundelt bijvoorbeeld 26 bestaande wetten voor bouwen, cultuurhistorie, ruimtelijke kwaliteit, water, groen, milieu, verkeer en maatschappelijk welzijn. De Omgevingswet is dus omgevingsgericht. Het doel van de Omgevingswet is om tot een integrale benadering van de bovengenoemde disciplines te komen en daarmee te streven naar een hoge omgevingskwaliteit.

De Omgevingswet heeft betrekking op ruimtelijke ontwikkelingen. Op de foto de Hortus Bulborum achter de protestantse kerk te Limmen.

De Omgevingswet verplicht het Rijk, de provincie en gemeente een Omgevingsvisie te maken. De Omgevingsvisie is een – verplicht door de gemeenteraad op te stellen – integrale visie met strategische hoofdkeuzen van beleid voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn. Het is in de eerste plaats een politiek-bestuurlijk document. De 'fysieke leefomgeving' is heel breed en omvat onder meer de beleidsterreinen cultureel erfgoed, energie-infrastructuur, landbouw, landschap, ruimtelijke ordening, gezondheid, milieu, natuur en water. Wat eenvoudiger gezegd: in de visie wordt globaal de toekomstige ontwikkelingsrichting van de gemeente geschetst. Om te komen tot een omgevingsvisie is de vernieuwde 'Leidraad Landschap en Cultuurhistorie' een provinciale handreiking voor het inpassen van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Naast een wettelijke verplichting is de Omgevingsvisie vooral bedoeld als discussiedocument voor het gemeentebestuur, inwoners, initiatiefnemers, ontwikkelaars, en andere overheden. Bovendien vormt de Omgevingsvisie de basis voor de nieuwe Omgevingsplannen die vanaf 2021 in de plaats komen van de huidige Bestemmings-

plannen.

Per 1 januari 2017 maken de gemeenten Castricum en Uitgeest, samen met de gemeenten Bergen en Heiloo, deel uit van de ambtelijke BUCH-organisatie. Of er in de toekomst voor het gehele BUCH-gebied één omgevingsvisie en één omgevingsplan opgesteld gaat worden, is nog niet te voorspellen.

De relatie tussen cultuurhistorische waarden – ook wel aangeduid als cultureel erfgoed – en de ruimtelijke ordening is al eerder vastgelegd in de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en het Besluit ruimtelijke ordening (Bro), die op 1 januari 2012 in werking zijn getreden. De Wro spreekt van een samenhangende afweging van alle belangen – inclusief cultuurhistorie. In het Bro is de opdracht aan overheden verwoord om "rekening te houden met aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten monumenten".

Voor nieuwe bestemmingsplannen betekent dit onder meer dat in de toelichting van het bestemmingsplan een beschrijving dient te worden opgenomen van de wijze waarop met de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten archeologische monumenten rekening is gehouden. De opsteller en vaststeller van het bestemmingsplan is daarmee dus verplicht om breder te kijken dan alleen naar het facet archeologie. Ook de facetten historische (steden)bouwkunde en historische geografie dienen te worden meegenomen in de belangenafweging. Hierbij gaat het om zowel beschermde als niet formeel beschermde objecten en structuren.

In de planregels dient een omgevingsvergunningstelsel voor aanlegactiviteiten te worden opgenomen voor bodemingrepen. In het bestemmingsplan (straks in de Omgevingswet 'omgevingsplannen' genoemd) moet expliciet aangegeven worden voor welke ingrepen een omgevingsvergunning verplicht is. Er wordt dus van de gemeenten gevraagd verantwoording af te leggen over de manier waarop met de cultuurhistorische waarden wordt omgegaan.

Als voorbeeld is het Castricumse erfgoedbeleid vastgelegd in de Erfgoednota 2014 en de uitvoering daarvan in de Erfgoedverordening. Uitgangspunt is dat het beleid past binnen de 'hogere' regelgeving van het Rijk of de Provincie. Om het erfgoed in de gemeente Castricum integraal te kunnen benaderen, is een erfgoedkaart opgesteld. Doordat alles op één kaart staat, hoeven initiatiefnemers, plantoetsers en anderen niet meer verschillende kaarten te raadplegen om een overzicht te krijgen van de aanwezige erfgoedelementen en via welk instrument deze elementen beschermd zijn. Iedere kern van de gemeente Castricum (Limmen, Akersloot, Bakkum, Castricum en De Woude) heeft zijn eigen karakter met een schat aan erfgoed en dat geldt ook voor Uitgeest. Binnen het aandachtsgebied van de stichting bevinden zich rijksmonumenten, provinciale monumenten en vele gemeentelijke monumenten, waaronder monumentwaardige terreinen en landschappelijke structuren. Het is afwachten of in de toekomst één Erfgoednota en één Erfgoedverordening zal gaan gelden.

De Maer- of Korendijk aan de zuidrand van de Castricummerpolder heeft geen waterkerende functie meer, maar is wel als cultuurhistorisch landschapselement opgenomen op de erfgoedkaart van de gemeente Castricum.

Stichting MOOI Noord-Holland

Stichting MOOI Noord-Holland Adviseurs Omgevingskwaliteit, voorheen welstandszorg Noord-Holland, adviseert Noord-Hollandse gemeenten op het gebied van landschap, stedenbouw, architectuur en cultuurhistorie. Beleidscoördinatoren en een netwerk van architecten, stedenbouwkundigen, cultuur- en bouwhistorici en archeologen beoordelen bouwaanvragen en brengen advies uit aan gemeentelijke welstandscommissies. In die adviezen spelen factoren als landschap en duurzaamheid een steeds grotere rol. Om erachter te komen wat Noord-Hollanders mooi vinden verzamelt de stichting voor haar beeldbank ingezonden foto's van de mooiste plekken in Noord-Holland. De beelden zijn een inspiratiebron voor gemeentelijke plannen- en beleidsmakers, maar ook voor initiatiefnemers.

www.mooinoord-holland.nl

www.collectiemooi.nl

Het Museumgemaal 1879 in de Sluisbuurt van Akersloot is een cultuurhistorisch monument met een dubbelfunctie. Het elektrische gemaal is nog in werking te zien en de voormalige ketelruimte wordt gebruikt als kunstgalerie.

11. Gebruiksfuncties

11.1 Inleiding

Landschappen veranderen continu. Het is het zichtbare resultaat van de wisselwerking tussen natuurlijke processen en menselijke activiteiten op een bepaald moment in een bepaald gebied. Gebruiksfuncties bepalen het aanzien en de landschappelijke kwaliteit. Nieuwe gebruiksfuncties kunnen het aanzien doen veranderen en beïnvloeden daarmee ook de landschaps- en natuurwaarden. Naast de economische waarde en landschapskwaliteit is ook het behoud van erfgoed van belang. Dit alles bepaalt het karakter, de identiteit van een gebied, waardoor het zich onderscheidt van andere gebieden. In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de functies in het landelijk gebied van de gemeenten Castricum en Uitgeest. Daarbij wordt stilgestaan bij maatschappelijke en economische ontwikkelingen, die van invloed zijn op het landschapsbeeld en de kwaliteit daarvan.

11.2 Kustverdediging

De zee, het strand, de duinen, ze maken deel uit van de belangrijke waterstaatswerken 'De Noordzee' en 'De Primaire waterkering'. Voor het reguliere beheer- en onderhoudsprogramma is het noodzakelijk om op de zeespiegelstijging te anticiperen en maatwerk te leveren. Rijkswaterstaat voert vanuit het oogpunt van de waterveiligheid het onderhoud aan de kustlijn op een zo efficiënt mogelijke manier uit. Het handhaven van de basiskustlijn is daarbij het leidende principe. De basiskustlijn wordt door Rijkswaterstaat onderhouden met zandsuppleties. Het Castricumse kustgedeelte is redelijk stabiel in vergelijking met andere delen van de Noord-Hollandse kust. Voor het Castricumse kustgedeelte geldt dynamisch

kustbeheer zoals dat vastgelegd is in het rijksbeleid. Dynamisch kustbeheer wil zeggen dat het beheer is gericht op het in stand houden van de kustlijn met maatregelen, die van plaats tot plaats kunnen verschillen, afhankelijk van lokale natuurlijke processen. Voor Castricum geldt een terughoudend beheer van de zeereep. Dit beheer laat onder invloed van wind, zand en water duinvorming en duin-afslag op het strand toe.

Dynamische kustduinen.

11.3 Strand en duin

Castricum is naast Zandvoort (en Den Helder) de enige Noordzeekustplaats met een NS station. In het provinciale programma OV Knooppunten wordt zo'n station aan een aantrekkelijk recreatief landschap een 'Buitenpoort' genoemd. In het licht van toenemende verdichting en verstedelijking van de Metropoolregio Amsterdam zal station Castricum steeds belangrijker en drukker worden. De gemeente wil het strand maximaal verbinden met het station en daarbij inzetten op alternatief vervoer met onder andere verhuur van bakfietsen, e-

bikes, elektrisch busvervoer (piekseizoen) en herkenbare informatievoorziening enz. Extra parkeerplaatsen aan of bij het strand horen daar niet bij.

De Noordzeekust is een gouden rand en het strand met de natuurlijke duinenrij is een parel van de gemeente Castricum. Uniek is dat vanaf het strand de bebouwing op het plateau niet zichtbaar is. Toch kan het strandbeeld niet tijdloos worden genoemd. Veranderingen in ons recreatiegedrag (van een 'dagje naar het strand' naar 'dineren en feesten op het strand') hebben invloed op het uiterlijk van de kustdorpen en leiden tot meer verkeersbewegingen. Het seizoensgebonden gebruik van het strand verandert, de roep om jaarrond recreatievoorzieningen is in populaire badplaatsen groot.

In de loop der tijd is op het Castricumse strand veel bebouwing bij gekomen. Lange rijen strandhuisjes (248), waarin door eigenaren wel mag worden geslapen, naar die niet aan derden mogen worden verhuurd. Vier paviljoens blijven het gehele jaar staan. Het in 2014 gevestigde strand- en watersportcentrum Sports at Sea, dat faciliteiten biedt voor alle (strand)watersporten, heeft nog geen jaarrondvergunning. Voor Sports at Sea is op het strand en het water een sportzone ingesteld, die mogelijkheden biedt voor onder andere beachvoetbal, -volleybal of rugby en voor wind-, kitesurfen, catamaranzeilen of sportvissen. De bebouwing op het strand (paviljoens en huisjes) kan gezien worden als een barrière tegen betreding van de duinenrij, maar die mening wordt niet door iedereen gedeeld. Kortom, het strand heeft in de economische en toeristische agenda van de gemeente Castricum een prominente rol gekregen.

Er is een maatschappelijke zorg dat het behoud van de waarden van de kust onder druk staat door toename van recreatie en bebouwing in de vorm van onder andere strandhuisjes. Wat de stichting betreft, is de maximale commerciële uitbating bereikt.

Vanaf het strand is de bebouwing op het plateau niet zichtbaar en dat moet zo blijven.

In december 2015 werd vanuit het Rijk het plan naar buiten gebracht om de beperkingen los te laten op bebouwing op zee, strand, dijken, duinen en dammen. Het beleid daarvoor zou overgedragen worden aan regionale en lokale overheden. Daarmee dreigde een overkoepelende visie op het totale landschap van zee, strand en duinen te verdwijnen. Na alle ophef die over het rijksvoornemen was ontstaan, werd het plan alweer gauw ingetrokken. Natuur- en milieuorganisaties lanceerden de campagne 'Bescherm de kust' om ongewenste ontwikkelingen - zoals het omvormen van kampeerterreinen in bungalowparken, of de bouw van (nog meer) strandhuisjes - tegen te gaan. Hierop besloot de minister met verschillende par-

tijen in gesprek te gaan met als doel om te komen tot een nationaal Kustpact. Het nationale Kustpact is er gekomen en werd op 21 februari 2017 door ruim zestig partijen ondertekend. Zoneringsafspraken moeten ervoor zorgen dat er een goede balans ontstaat tussen rust en reuring. In het Kustpact is vastgelegd waar de natuur met rust moet worden gelaten en waar ruimte is voor nieuwe economische activiteiten. De kustzone bestaat uit het strand, alle duingebieden en een strook landinwaarts waar het ruimtegebruik, de economie en de ecologie rechtstreeks onder invloed staan van de zee. Het Kustpact is ook getekend door de recreatiesector. Plannen die al in ontwikkeling zijn en passen binnen bestaande bestemmingsplannen mogen worden gerealiseerd. Bezoekers van de kust komen voor de natuur, de rust en de stilte, maar willen ook de mogelijkheid hebben om een kop koffie te drinken of een evenement te bezoeken. Het gaat om die balans, waar de partijen ruimtelijke invulling aan willen geven.

Het Toekomstperspectief 2040 voor de Noord-Hollandse Noordzeekust en de Strandzonerings 2025 zijn de provinciale uitwerking van het landelijke kustpact. Bestuurders van overheden, natuurorganisaties, waterbeheerders, drinkwaterbedrijven en ondernemersorganisaties hebben gezamenlijk afspraken gemaakt. Er komen drie typen stranden: recreatiestrand, seizoenstrand en natuurstrand. Alleen op recreatiestrand zijn jaarrond paviljoens mogelijk. Nieuwe recreatieve bebouwing op het strand wordt geconcentreerd in gebieden die al bebouwd of vergund zijn. Extra uitbreiding van recreatieve bebouwing is alleen mogelijk in Zandvoort (noordzijde), IJmuiden en Petten. Op het seizoenstrand zijn in de zomer wel seizoenpaviljoens en (beperkt) seizoenzomerhuisjes toegestaan. Op natuurstrand is maximale ruimte voor natuur. Zoals de plannen tot nu toe laten zien, geldt voor het Castricumse strand zonerings van alle drie de strandtypes. Over de zonering van de duinen en de binnenduinstrand moeten nog afspraken worden gemaakt.

De Castricumse strandondernemers op en om het strand hebben zich verenigd in het collectief 'C aan Zee'. Samen hebben zij het plan om Castricum aan Zee een relaxte uitstraling te geven. De strandhuisjes zijn particulier bezit, maar worden door een strandexploitant beheerd. In hun plan dringt het collectief 'C aan Zee' aan op de mogelijkheid de huisjes te

kunnen verhuren. De drie verenigingen van eigenaren staan echter niet te springen om verhuur toe te staan. Zij vrezen dat bij verhuur de drukte op het strand toeneemt, onder andere door wisselingen en feestpartijen van mensen die voor slechts een week-endje een huisje huren.

Strandhuisjes aan de duinvoet van Castricum aan Zee.

De natuurlijke uitstraling van het Castricumse strand, zonder de zichtbaarheid van bebouwing op het strandplateau, dient ook in de toekomst gewaarborgd te zijn. De maximale commerciële uitbating is bereikt.

Het strandplateau wordt wel de Kop van de Zeeweg genoemd. Er is hier grote behoefte aan een gebiedsontwikkeling met het oog op kwaliteitswinst voor recreatief aanbod, duurzaamheid, natuur en landschap. Concrete plannen om op het strandplateau, op de plaats van Strand 10, een kleinschalig hotel (12 kamers) met een strandwinkel te realiseren zijn ondanks een afgegeven vergunning uiteindelijk niet doorgegaan. Restaurant Blinckers staat leeg en raakt in verval. Of de vage plannen om hier een hotel te vestigen concretere vormen zullen aannemen is een kwestie van afwachten.

Doordat de gemeente op het strand de marktwerking zijn gang heeft laten gaan en voor de paviljoens verruiming van de exploitatie heeft toegestaan, is op het strandplateau de ondernemerspositie in het gedrang gekomen. Het gevolg hiervan is dat verpaupering op het strandplateau is ontstaan. De plannen van het ondernemerscollectief zullen nauwlettend worden gevolgd. Vanuit het duingebied is de bebouwing op het strandplateau wel zichtbaar. Ondanks dat moet worden voorkomen dat de groene duingordel in de toekomst verder door bebouwing wordt aangetast.

Geen verdere uitbreiding van verblijfsvoorzieningen op het strandplateau, dus ook niet in de vorm van hotels. Openheid, rust en natuur zijn belangrijke waarden.

Het huidige parkeerterrein is zeer omvangrijk en een lelijk element in het duinlandschap. Wie het gebied van boven bekijkt, ziet de zeer smalle zeewering met daarachter de duinvallei met het parkeerterrein. We gaan ervanuit dat Rijkswaterstaat en het Hoogheemraadschap de kustveiligheid goed in het oog houdt. Door de ligging in een duinvallei is de visuele aanblik op het parkeerterrein vanaf het strandplateau beperkt. Op uitzonderlijke stranddagen is de parkeercapaciteit voor het toestromende autoverkeer niet toereikend. Toch is uitbreiding van het parkeerterrein niet gewenst. Als de parkeerplaats vol is, is het strand ook vol. Het afsluiten van de Zeeweg is dan de juiste maatregel.

Een gedeelte van de parkeerplaats aan de voet van de zeeduinen.

Er bestaan plannen om de verkeersrouting aan te passen in verband met het al zo lang gewenste gedifferentieerd parkeren op het parkeerterrein. Dit wil men mogelijk maken door het toevoegen van een aparte uitrit voor auto's die de parkeerplaats verlaten, van een fietsbrug, een betaalautomaat en een beheerdersruimte. Als eigenaar van het duingebied en de Zeeweg moet de provincie ermee kunnen instemmen. De fietsenstalling onder aan de duinvoet kan beter worden benut en de omgevingskwaliteit kan worden verbeterd.

Met de aanleg van 'kunstduinen' kan het parkeerterrein vanaf het fietspad langs de Zeeweg nog beter aan het zicht worden onttrokken. Als de parkeerplaats vol is, is het strand ook vol en is het afsluiten van de Zeeweg de juiste maatregel. De geleiding naar en benutting van de fietsenstalling onder aan de duinvoet kan worden verbeterd.

Op uitzonderlijke stranddagen, als de fietsenstalling op het strandplateau vol is, worden veel fietsen langs het fietspad neergezet. De benutting van de fietsenstalling onder aan de duinvoet en de omgevingskwaliteit kan worden verbeterd.

Bij Bad Noord heerst door de kleinschaligheid een rustige sfeer. De Grote Veldweg, een onverhard pad vanaf Camping Bakkum naar de strandopgang van Bad Noord, is een aantrekkelijk gelegen wandelpad. De ongerepte duinzone is hier het smalst.

Campinggasten op weg naar Bad Noord, hun 'eigen' strand.

Verdere uitbreiding van de strandaccommodaties dient bij Bad Noord achterwege te blijven om te voorkomen dat Bad Noord met Castricum aan Zee één lang bebouwingslint gaan vormen.

Ten zuiden van Castricum aan Zee, ligt het Stille Strand. De naam zegt al dat daar volop genoten kan worden van rust en ruimte. Zelfs op een stralende stranddag is het daar relatief rustig. Het strand is via een verharde weg tot aan de duinvoet goed voor wandelaars en fietsers te bereiken. Men moet de klim over het duin er wel voor over hebben.

11.4 Drinkwaterwinning

PWN beperkt de grondwaterwinning uit de duinen. Er wordt voorgezuiverd water uit het IJsselmeer ingelaten in het infiltratiegebied. Bij de bouw van pompstations is rekening gehouden met de inpassing in het duinlandschap en de verwachting is dat dit ook in de toekomst zal gebeuren. De infiltratievijvers worden zoveel mogelijk op een natuurlijke wijze beheerd. De 'waterfabriek Heemskerk' is buiten het duingebied geplaatst.

11.5 Beheer Noord-Hollands Duinreservaat

In 1829 kocht koning Willem I het duingebied achter Bakkum aan voor ontginningsdoeleinden. Het project werd geen succes. In 1903 verkocht prinses Von Wied, een kleindochter van koning Willem I, landgoed Bakkum aan de provincie Noord-Holland.

Het door de familie Gevers in de naamloze vennootschap Hollandsche Duinmaatschappij ondergebrachte duinbezit bij Castricum en Heemskerk werd in 1933 aan de provincie verkocht. Het woonhuis van het boerenbedrijf De Brabantse Landbouw bestaat nog. In beide ontginningsgebieden werden in de jaren dertig van de vorige eeuw veel percelen met bos beplant. De overgebleven vlakten zijn rond het einde van de 20e en begin 21e eeuw omgezet in vochtige duingebieden.

Het weidegebied Zeeveld, het Krochtveld en een terreingedeelte bij De Brabantse Landbouw moeten als restanten van de ontginningsprojecten van koning Willem I en Jonkheer Gevers uit cultuurhistorisch oogpunt behouden blijven.

Het Noord-Hollands Duinreservaat wordt beheerd door het PWN (Puur Water en Natuur, zoals het zichzelf kenschetst). Er wordt gestreefd naar een natuurlijker en vochtiger duinmilieu. In veel duingedeelten vindt extensieve begrazing plaats ten behoeve van natuurbeheer.

In de Strategienota 2017-2020 Recreatie en Toerisme van de gemeente Castricum staat dat recreatie en toerisme belangrijke pijlers zijn van de lokale economie. Castricum wordt een bloeiende toeristische gemeente genoemd die in en buiten het hoogseizoen een aantrekkelijk aanbod heeft voor bezoekers.

In de Beheernota 2015-2025 heeft PWN zijn visie en beleidskeuzes voor natuur- en recreatiebeheer voor de komende tien jaar vastgelegd. Een groot deel van het natuurbeheer wordt uitgewerkt en aangestuurd vanuit Natura 2000-beheerplannen.

De recreatieve functie van het duingebied is groot. Het PWN tracht de recreatiedruk in de duinen te verminderen door de intensiteit van de duinrecreatie te zoneren. Parkeerterreinen, het Archeologiecentrum Huis van Hilde, horecavoorzieningen, watertappunten en speelvelden dragen ertoe bij dat de meeste recreanten ervoor kiezen in de binnenduinrand te verblijven.

Al vanaf 2008 bepleit de stichting bij duinbeheerder PWN om het uitzicht vanaf de Papenberg te herstellen. Vroeger bood de Papenberg uitzicht over Castricum en wijde omgeving. Herkenbare punten waren de Grote Kerk van Alkmaar en de zeilboten op het

Uitgeestermeer. Het uitzicht naar het westen is nog steeds vrij, maar de oostelijke duinhelling is in de loop van de tijd begroeid geraakt met bomen, waarvan de boomtoppen al vele jaren het uitzicht belemmeren. Zowel binnen de visie van de gemeente Castricum als de visie van PWN past het herstel van het uitzicht vanaf de Papenberg op het duinlandschap, het dorp Castricum en het polderlandschap.

Rond 1970 bestond er vanaf de Papenberg nog een vrij uitzicht op het dorp Castricum. (Foto: W.J. de Koning, collectie Werkgroep Oud-Castricum).

Samen met het herstel van een duinrel bij Onderlangs staat de bouw van een uitkijktoren gepland voor september 2018. Het uitzichtpunt ligt in een Natura 2000-gebied. Maatregelen moeten betreding van de omgeving tegengaan. Daarom wordt het toegangspad vanaf het klimduin naar het uitzichtplateau afgesloten. Daarvoor in de plaats komt een trap langs de oostflank van de Papenberg, vanaf het pad Onderlangs.

Een uitzichttoren moet uitkomst bieden om weer vanaf de Papenberg te kunnen genieten van het uitzicht over Castricum.

In het middenduin is wel sprake van enige drukte, maar er vindt geen massarecreatie plaats. Het zijn vooral fietsers, wandelaars en paardrijders die van dit gebied gebruik maken. Een punt van aandacht is het gebruik van het duingebied door mountainbikers en racefietsers. Een goede regulatie moet ervoor zorgen dat deze activiteiten niet in conflict komen met de natuurdoelen en rustzoekende recreanten. Om de recreatiedruk in het duingebied te verminderen zijn al betere aansluitingen op een padennet in de polder gerealiseerd. Voorbeelden daarvan zijn de Maer- of Korendijk, de fietsverbinding tussen Castricum en Akersloot en de struipaden in het natuurgebied Zeerijtdijkje.

De afleiding van de recreatiedruk in het duingebied naar het poldergebied mag niet ten koste gaan van waardevolle en kwetsbare natuur in het landelijk gebied buiten de duinen.

Het nollenlandschap in het gebied Koningsbosch bij Bakkum-Noord vormt een unieke overgang van het duingebied naar de natuurontwikkelingsgebieden in de daarachter gelegen duinpolder. Onder de wegen langs de duinvoet zijn paddentunnels aangelegd, zoals onder de Heereweg en de Beverwijkerstraatweg. Ook duikers voor de duinrellen bieden voor dieren een mogelijkheid om te migreren. Open zones tussen de verspreide bebouwing langs deze wegen zijn belangrijke kleine natuurnetwerken en maken het gebied ook visueel aantrekkelijk.

De Kennemer Duincampings hebben nog niets aan populariteit verloren. Wel hebben aanpassingen plaatsgevonden om de accommodaties ook in de toekomst aan de vraag te laten beantwoorden. Zo bestaan er verschillende kampeer- en logeeraccommodaties en is een betere landschappelijke inpassing nagestreefd. Als er behoefte aan is, lijkt niets de jaarrond-exploitatie in de weg te staan. De campingterreinen zijn toch al aan de natuur onttrokken, maar in de winter zijn de bomen kaal en komen campingaccommodaties wel erg in het zicht te

liggen.

Camping Bakkum en het strand zijn voor het autoverkeer bereikbaar via de Zeeweg. De landschappelijke inpassing van de Zeeweg is goed zolang verbreding achterwege blijft. Voor de camping Geversduin hoeft het bestemmingsverkeer niet ver het duin in.

Het entreegebouw van Kennemer Duincamping Bakkum.

Omdat de recreatiedruk toch al groot is, is verdere uitbreiding van verblijfsrecreatie in het duingebied niet gewenst. Alleen als voldaan wordt aan strikte voorwaarden, zoals landschappelijke inpassing en/of natuurlijke draagkracht, kan de jaarrond openstelling van de twee campings een optie zijn.

11.6 Maatschappelijke voorzieningen in de binnenduinrand

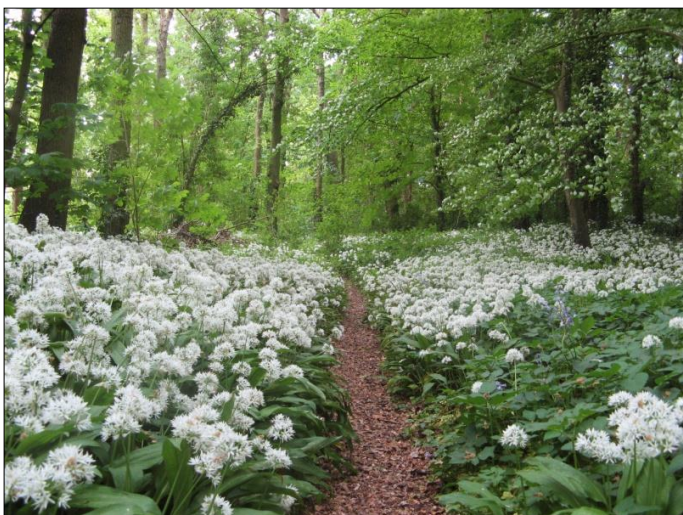
In de duinrand bij Bakkum liggen twee markante gebouwen die hun oorspronkelijk functie hebben verloren. De vroegere jeugdherberg Koningsbosch is sinds mei 2015 een kleinschalig hotel. In het voormalige kinderkuis Antonius zal een zorghotel worden gerealiseerd met in totaal 105 bedden voor groepen van 8 tot 20 personen. Het Rode Kruis, de Zonnebloem e.d. zullen van deze accommodatie gebruik maken voor het aanbieden van groepsvakanties.

Omdat GGZ Dijk en Duin (onderdeel van Parnassia Groep) niet meer het gehele ziekenhuisterrein Duin en Bosch voor de zorg nodig heeft, is door de gemeenteraad op 4 oktober 2012 een nieuw bestemmingsplan aangenomen waardoor woningbouw op het terrein mogelijk is geworden. Het oostelijke deel van het landgoed heeft nu een woon-bestemming. Het westelijke deel heeft de zorgbestemming behouden. Woningbouw was noodzakelijk om de gebouwen met de status van rijksmonument te kunnen restaureren voor herbestemming, maar ook om zorggebouwen te kunnen renoveren en nieuwe te bouwen. De woningen zijn gebouwd in een aantal clusters, dat wil zeggen in kleine wijkjes omringd met veel groen om het landgoedkarakter te behouden. In het centrale deel is de oorspronkelijke gebouwenstructuur weer hersteld. Op de plekken waar de oorspronkelijke paviljoens hebben gestaan, zijn nieuwe gebouwen verzet met een vergelijkbare omvang, maar in een eigentijdse vormgeving, met een verwijzing naar het verleden.

Een te restaureren en te herbestemmen rijksmonument op landgoed Duin en Bosch.

Een bron van zorg is de buiten gebruik gestelde begraafplaats, een rijksmonument. Bomen zijn gekapt, er heeft geen herplant plaatsgevonden, het onderhoud is minimaal en grafstenen worden beschadigd of vernield. Parnassia vindt het onderhouden van de begraafplaats niet tot haar kerntaak behoren en wil deze het liefst afstoten. Op initiatief van de Werkgroep Oud-Castricum is het grafmonument van de eerste geneesheer-directeur dr. J.W. Jacobi in 2013 gerestaureerd. Het grafmonument is gemakkelijk te herkennen aan de obelisk. Parnassia wil ook het op het landgoed gelegen Natura 2000 gebied kwijt en ook enkele bospercelen, waaronder een stinsenbos. Stinsenplanten zijn vaak bolgewassen die vooral in 18e eeuw door rijke kooplieden vanuit het buitenland werden geïmporteerd om er op hun buitenplaatsen goede sier mee te kunnen maken. Kenmerkend is de massale bloei in de lente als er nog geen bladeren aan de bomen zitten. Stinsenplanten zijn allang ontsnapt uit de deftige tuinen. Het zijn bekende tuinplanten geworden. Ze zijn ook geïntegreerd geraakt in de wilde

natuur van de binnenduinrand.

Het groen rondom de woonclusters is gemeenschappelijk eigendom van de bewoners. Deze zogenaamde mandelige gebieden zijn per cluster ondergebracht in een groenstichting, een soort vereniging van eigenaren. Een visie over het groenonderhoud voor het landgoed als een geheel ontbreekt.

In het voorjaar bloeit in het stinsenbos de daslook uitbundig.

De villa's of voormalige doktershuizen aan de Van Oldenbarneveldweg en het karakteristieke woonbuurtje aan de oostzijde van landgoed Duin en Bosch vormen daarmee van oorsprong een cultuurhistorische eenheid. Tussen deze oorspronkelijke woonbebouwing en het centrale deel van het voormalige ziekenhuisterrein is nieuwe woonbebouwing verzeid als clusters in het groen. Naar aanleiding van een burgerinitiatief in maart 2011 is in opdracht van de gemeente Castricum door de stichting een gebiedsbeschrijving van de Van Oldenbarneveldweg en omgeving tot stand gebracht en een inventarisatie van de panden gemaakt. Het doel hiervan was om de bestaande harmonie tussen de woonbebouwing en de landschappelijke omgeving in de toekomst goed te waarborgen. Op 19 september 2013 is de Gebiedsbeschrijving incl. een aantal aanbevelingen door de raad aangenomen, maar de uitvoering daarvan laat lang op zich wachten.

Gebiedsbeschrijving van de Van Oldenbarneveldweg en omgeving.

Dieper in het duin, maar aan de rand van de Zeeweg liggen het bezoekerscentrum De Hoep en het café-restaurant Johanna's Hof met een ruime parkeervoorziening. Aan de Zeeweg liggen ook een atletiekveld en een ijsbaan. De laatste heeft in de zomer het karakter van een plas-dras natuurgebiedje. Aan de Oude Schulpweg ligt in het Geversduin het Hof van Kijk-Uit. Het oude jachthuis van Jonkheer Frits Gevers is omgebouwd tot een kleinschalig theehuis met een terras.

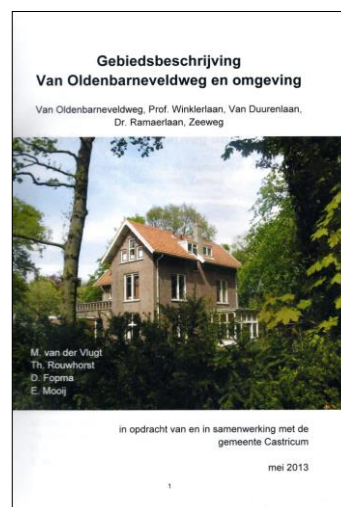
Het gebied achter het station van Castricum heeft een enorme verandering ondergaan. Het Archeologiecentrum Huis van Hilde en het bouwplan De Duynkant zijn in een duinachtig milieu gerealiseerd. Door de ligging tussen de duinen en het dorpscentrum wordt dit gebied ook wel de 'Poort naar de duinen' genoemd. Het Archeologiecentrum Noord-Holland 'Huis van Hilde' is een opvallend gebouw, dat deels onder een kunstmatig duin is weggewerkt. Het bovengrondse deel heeft een langwerpige bootvorm, ontleend aan de 9e-eeuwse woonstalluizen die in de Noord-Hollandse bodem zijn teruggevonden. In het ondergrondse deel worden duizenden archeologische vondsten uit de provincie bewaard en bevindt zich een permanente tentoonstelling die een indruk geeft van archeologisch Noord-Holland van de vroege prehistorie tot en met de Tweede Wereldoorlog.

De stichting heeft als enige bezwaar gemaakt tegen het plandeel Duynkant dat direct grenst aan het Archeologiecentrum. Zij vindt de architectonische vormgeving van de bebouwing in

dit plandeel te contrasterend en is van mening dat het afbreuk doet aan het uitzicht vanaf het spoorperron op de duinrand. Het bezwaar heeft niet tot aanpassing van het bouwplan geleid. Verdere verdichting van de binnenduynrand is te verwachten op de locatie van de bedrijfsgebouwen van Kapteijn Kaas. Deze locatie is aangewezen als een inbreidingslocatie.

Het archeologiecentrum en andere bebouwing aan het Westerplein.

Verdere bebouwing in de binnenduinrand zou uitgesloten moeten worden om het zicht op de duinrand niet verder aan te tasten.

11.7 Natuurontwikkeling in de duinzoom

In de loop van de 19e en 20e eeuw heeft de binnenduinrand van Castricum een heel ander aanzien gekregen. Onder andere voor het aanleggen van de spoorbaan Alkmaar-Haarlem werd een groot stuk duin voor het benodigde zand afgegraven. Het open en vlakke gebied tussen de spoorbaan en het Noord-Hollands Duinreservaat wordt dan ook de Zanderij genoemd. De spoorlijn werd op 1 mei 1867 in gebruik genomen.

In oktober 2015 wilde een projectontwikkelaar, in opdracht van Landal Greenparks, een recreatiepark op de Zanderij-Zuid ontwikkelen, maar uiteindelijk moest dat plan worden opgegeven. Het beoogde plangebied is voor een deel eigendom van de provincie Noord-Holland, grenst aan het Noord-Hollands Duinreservaat en was jaren lang in gebruik als bollenland. In 2016 is de pacht opgezegd en gaat de provincie dit deel van de Zanderij benutten voor natuurontwikkeling. Het gebied maakt deel uit van het Natuurnetwerk Nederland. Het uittredende grondwater uit de duinen biedt goede kansen voor de natuur.

Vochtige duinvallen en vochtig binnenduingrasland zullen in de nabije toekomst een mooie entree naar de duinen vormen. Tot de plannen behoort ook de aanleg van een nieuw parkeerterrein voor bezoekers van het duingebied. Het huidige parkeerterrein kan dan teruggegeven worden aan de natuur.

Een particulier heeft in dat gebied akkerland aangekocht om daarmee de ontwikkeling van het beoogde recreatiepark tegen te gaan. Ook hier is natuurontwikkeling een optie. Kaptein Kaas BV gaat naar het bedrijventerrein Boekelermeer. De huidige locatie is indertijd door de gemeente Castricum aangewezen als een inbreidingslocatie voor woningbouw. Met grondeigenaars, bewoners, omwonenden en andere belanghebbenden werd medio 2017 gestart met een participatietraject betreffende het gebied Zanderij-Noord. De verwachting is dat de bollenvelden op termijn zullen verdwijnen, dus het huidige gebruik van het gebied niet toekomstbestendig is. Zanderij-Noord blijft buitengebied, met behoud van rust, ruimte en cultuurhistorische aspecten. Om het open karakter van het gebied te behouden en verrommeling tegen te gaan, lijkt omzetting naar duinnatuur, een nollenlandschap met gebruiksfuncties die daarmee in harmonie zijn, de meest wenselijke optie. Het stoppen met bollenteelt kan echter niet worden afgedwongen. In de kadernota Zanderij-Noord wordt/is vastgelegd onder welke voorwaarden toekomstige (natuur)ontwikkelingen in het gebied kunnen plaatsvinden.

De verwachting is dat in Zanderij-Noord de bollenvelden zullen verdwijnen.

Natuurontwikkeling is niet gratis. Voor gebiedsontwikkeling is aanvullende financiering nodig. De grondprijs voor natuur is immers veel lager dan die voor bollengrond. Daarbij ko-

men de kosten voor aanleg van natuur. Daarvoor zullen financieringsmogelijkheden moeten worden verkend. Compenserende woningbouw is daar een van. Door (beperkt) bebouwing toe te staan, denkt de gemeente Castricum grondeigenaren te kunnen overhalen om mee te werken aan een nieuwe invulling van het gebied. De gemeente wil de vereveningsregeling toepassen. De gemeentelijke vereveningsregeling is in het leven geroepen om het landelijk gebied niet op slot te zetten en om gewenste ontwikkelingen mogelijk te maken. Het gaat hierbij om kleinschalige 'rode' ontwikkelingen die de vitaliteit van het buitengebied vanuit maatschappelijk oogpunt ten goede komen. Volgens die regeling kan een grondeigenaar die het agrarisch grondgebruik opgeeft voor natuur een bouwplan indienen. Het uitgangspunt van de vereveningsregeling is dat de natuurkwaliteit in het gebied moet toenemen. De meeste deelnemers aan het participatietraject spraken hun voorkeur uit voor natuurontwikkeling ten westen van de Duinenboschweg. Als (mede)kostendrager voor natuurontwikkeling wordt in het gebied aan de oostzijde van de Duinenboschweg woningbouw als optie gezien, maar deze optie is niet onomstreden. Het tennispark Bakkum en de kinderboerderij Dierenduintje liggen er al. Daar zou de natuurijbaan aan toegevoegd kunnen worden, ter vervanging van de ijsbaan aan de Zeeweg die moet verdwijnen, als het aan PWN ligt.

Tegenover de natuurwaarde staat de cultuurhistorische waarde van de bollenteelt. Daarom hoeft de bollenteelt op de Zanderij niet persé te verdwijnen en kan compensatie en beperkte woningbouw achterwege blijven.

Station Castricum en de Zanderij Noord liggen langs de spoorlijn Amsterdam Centraal en Heerhugowaard. Deze lijn wordt sinds een aantal jaren de Zaancorridor genoemd. De provincie Noord-Holland en de Metropoolregio Amsterdam (MRA) zien kansen om samen met de gemeentes de ruimtelijke ontwikkelingen rondom de Zaancorridor zo te sturen, dat deze een bijdrage leveren aan een aantrekkelijk, internationaal concurrerend woon- en leefklimaat, waarbij de bewoners ook recreatief kunnen genieten van het Noord-Hollandse landschap. Omdat er in Nederland geen intercitystation is dat zo dicht bij de duinen ligt als station Castricum en Castricum slechts op 25 intercityminuten van Amsterdam ligt, wordt er in de diverse studies van de Zaancorridor op gewezen dat de omgeving van dit station een unieke, 'entreepoort' naar de duinen vormt. Hoofddlijnen Kadernota Zanderij-Noord (2017)

11.8 Uitloopgebieden en dorpsranden

Het landschapspark Hendriksveld aan de oostzijde van Castricum is ruim voorzien van doorzichten en vormt een goede overgang van de bebouwde omgeving naar het landelijke gebied. Het landschapspark is zowel voor wandelaars als fietsers goed ontsloten. De groene uitloopgebieden langs de Provincialeweg en de Schulpvaart sluiten niet op elkaar aan. Het uitzicht vanaf de Mient, de Duinenbosch en de Vinkebaan zal mogelijk in de toekomst gaan veranderen als het gebied een andere invulling gaat krijgen.

De recreatieve functie van de groengebieden langs de Provincialeweg kan versterkt worden door deze met recreatieve wandel- en fietspaden met elkaar en met het Hendriksveld te verbinden. De mogelijkheden voor een 'rondje om' worden ermee vergroot.

De westkant van Limmen wordt grotendeels begrensd door de Westerweg, die voornamelijk aan de oostzijde is bebouwd. Aan de westzijde bestaat veel openheid met onder andere enkele (voormalige) boerderijen die een functionele relatie met de lager gelegen weidegronden in de strandvlakte hadden of nog hebben. De doorzichten maken de overgang van de strandwal naar de voormalige strandvlakte beleefbaar.

Het open karakter aan de westzijde van de Westerweg.

Vanuit aardkundig en cultuurhistorisch oogpunt is het van belang om de openheid aan de westzijde van de Westerweg te behouden.

In 2005 hebben de gemeenten Castricum en Heiloo en de provincie Noord-Holland de bestuursovereenkomst Wonen in het Groen en A9 Heiloo/Limmen ondertekend. Hierin zijn afspraken gemaakt over woningbouw in het gebied, de realisatie van een nieuwe aansluiting op de A9 en de ontwikkeling van natuur en recreatie. Het project Zandzoom voorziet in nieuwe landelijke woonmilieus op de strandwal tussen Heiloo en Limmen en zal uit 2000-2400 woningen bestaan. Op het grondgebied van de gemeente Castricum betreft het 500-600 woningen die aan de west- en noordzijde van Limmen zullen worden gebouwd. Om enig tegenwicht te bieden tegen de 'verstening' is in het plan een west-oost verlopende groenstrook opgenomen, waarvan onder andere het terrein van het bedevaartsoord Onze Lieve Vrouw ter Nood deel uitmaakt.

Aan de oostkant van Limmen zijn buiten de strandwal woonwijken gebouwd in de Groot-Limmerpolder. Deze stammen uit de tijd, dat de bollenvelden op de strandwal nog te duur waren om aan te kopen voor woningbouw. Landschappelijk gezien is dit een slechte ontwikkeling geweest, waarvan het effect wel verzacht is met het aanbrengen van groenvoorzieningen. Richting Heiloo biedt de Oosterzijweg een goed uitzicht op de strandvlakte. Aan de zuidoost kant van Limmen staat een zeer opvallende 'beeldervuiler', de grote lichtgroene loods, die pontificaal oprijst voor het landelijke decor met het kerkje aan de Zuidkerkenlaan. Een groensingel om de loods zal een belangrijke kwaliteitsverbetering van het dorpsilhouet opleveren.

De lichtgroene loods bij Limmen aan de Zuideinderweg tast de beeld-kwaliteit van de dorps-rand met het dorpskerkje ernstig aan.

Akersloot is ontstaan op twee smalle strandwallen die in het noorden samenkomen. Opvallend is dat de westzijde van de westelijke strandwal nauwelijks opgaande begroeiing heeft. Aan de rand ligt de Kleine Polder waar in de waterberging Akervliet een ijsbaan is opgenomen. Het Kerkmeer ligt verscholen achter de woonbebouwing, maar is wel te over-

zien vanaf een steiger aan het einde van de woonstraat Kerkmeer en een klein parkje aan de Waterzijde. Na de bouw van een wijkje met luxe woningen is de bereikbaarheid van en het uitzicht op het Achter-Kerkmeer verbeterd. Er kan in de Groot-Limmerpolder worden gekanoed en in de winter geschaatst. Natuurbelangen sluiten andere vormen van recreatie uit.

Achter-Kerkmeer.

Aan de oostzijde van oostelijke strandwal worden de Kerklaan en de Boschweg met bomenrijen omzoomd. Daaraan grenst de Klaas Hoorn- en Kijfpolder, een open gebied dat zich uitstrekt tot aan het Alkmaardermeer en ecologisch wordt beheerd. In het verlengde daarvan ligt in noordelijke richting een concentratie van recreatieve voorzieningen zoals terreinen voor oeverrecreatie en jachthavens. Direct grenzend aan het Alkmaardermeer ligt ook het terrein Ruigewaard, waar tot 1976 kalkovens stonden. Het was een rommelig en slecht toegankelijk terrein. Hier wordt nu woningbouw gerealiseerd, waarbij echter de kans wordt gemist om Akersloot een waterfront met het Alkmaardermeer te bieden. Het bouwplan 'De Skulper' omvat drie twee-onder-een-kap woningen, vier vrijstaande woningen met tuinen grenzend aan het Alkmaardermeer en eigen botenligplaatsen. Tegen de opstallen van de jachthavens aan de noordkant komt een appartementengebouw met vier bouwlagen en op de begane grond enige winkels, gericht op recreatie en toerisme. Hier zal de meeroever wel voor iedereen toegankelijk zijn.

Eventuele toekomstige woningbouw zou alleen op de strandwallen moeten plaatsvinden om de aardkundige verschijning van twee gescheiden smalle strandwallen zichtbaar te houden. De overgebleven delen van de Binnengeestepolder aan de Sluisweg en ten noorden van de Roemersdijk zouden niet bebouwd moeten worden.

Boerencamping De Boekel is redelijk goed in het landschap opgenomen. Deze is omgeven door voldoende groen. Langs de Kanaalweg, voor het grootste deel gelegen in de gemeente Heiloo, staan aan de noordzijde in de berm een rij bomen die het industriegebied Boekelermeer enigszins maskeren.

De Westwouderpolder is een eiland met de woonkernen De Woude en Stierop. Uitbreiding van bebouwing is niet toegestaan. De direct aan het water gelegen camping De Woude maakt deel uit van de informele sfeer die de kern De Woude uitstraalt. Ook de verderop gelegen bebouwing aan de Stierop ademt een sfeer van landelijkheid, ondanks de aanwezig-

heid van een groot agrarisch bedrijf. Een overzetpont onderhoudt de verbinding met de vaste wal. Sinds januari 2014 is de pont in beheer bij de gemeente Castricum. Een vaste brugverbinding wordt door de bewoners niet gewenst. Om de Westwouderpolder kan een anderhalf uur durende wandeling worden gemaakt.

De dorpse sfeer van De Woude.

Voor De Woude zou een plan moeten komen voor een visuele opwaardering van de daar aanwezige voormalige scheepswerf.

Uitgeest is een compact gebouwd dorp met weinig opgaande begroeiing, een sfeervolle oude kern en enkele mooie doorzichten. Daartoe behoren het uitzicht van verschillende kanten op de molens De Kat en De Dog, de doorzichten bij de sluis met ophaalbrug aan de Meldijk en het uitzicht vanaf de Lagendijk op het landelijke gebied met de Tweede Broekermolen. Vanaf de oeverparken Dorregeest en Zwaansmeer kan het Uitgeestermeer worden overzien. Aan de westkant is de Dije als restant van de noordelijke geulboog van het Oer-IJ van grote natuurhistorische en landschappelijke waarde. Deze wordt gekruist door de Uitgeesterweg in de richting van Castricum. In dit gebied ligt ook de eeuwenoude eendenkooi. Als de plannen waren doorgegaan zou de eendenkooi nu omringd zijn door een woonwijk. Aan de noordwestzijde van Uitgeest ligt de Ziendijk vanwaar tijdens een wandeling van het landelijke gebied genoten kan worden. In het hoofdstuk Visuele kenmerken (6.3) is al gepleit voor handhaving van groene zones tussen de dorpen.

Om het zicht vanuit de dorpskernen op het buitengebied te behouden moeten doorzichten, waar die nog bestaan, niet worden dichtgebouwd.

11.9 Wonen in het buitengebied

De Uitvoeringsregeling Ruimte voor Ruimte (2015) is gericht op verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied. Dit gebeurt door bestemmingswijzigingen en sloop van storende of niet passende bebouwing in het landschap. Als tegenprestatie krijgt de aanvrager planologische medewerking voor nieuwbouw op een andere plek of op de saneringslocatie. Er zijn voorwaarden voor de omvang van de nieuwbouw, de vormgeving en inpassing. De kern is dat het te slopen gebouw storend is in het landschap, er niet meer woningen teruggebouwd mogen worden dan noodzakelijk is om de sloopkosten te dekken en dat de bewoning geen beperking oplevert aan omringende agrarische bedrijven. De opbrengsten uit de nieuwbouw zijn dus een tegemoetkoming voor opruimings-, onderzoeks- en plankosten. Wel een optie, maar niet vallend onder de regeling Ruimte voor Ruimte is dat karakteristieke

agrarische bebouwing kan worden herbestemd voor dubbele bewoning of voor de combinatie wonen en werken. Bij een authentieke boerderij hoort een authentiek boerenerf. Maar hoe ziet dat eruit, wat voor bomen plant je en waar moet de sloot komen?

Een voorbeeld van wonen en werken in een voormalige kop-hals-rompboerderij. De erfbeplanting is in orde, maar een haag op de erfrand zou een betere keuze geweest zijn dan het hekwerk.

Ontwerp uw eigen erf

Voor erfbeplanting bestaat een provinciale subsidieregeling. In samenwerking met de gemeente Castricum en de Provincie Noord-Holland heeft Landschap Noord-Holland het handboek 'Ontwerp uw eigen erf – Maak van uw erf het visitekaartje van de gemeente Castricum' ontwikkeld. Het handboek geeft praktische tips om het erf nog mooier en waardevoller te maken, maar bovenal om het een streek-eigen karakter te geven. Landschap Noord-Holland heeft voor alle gemeenten in Laag Holland zo'n boek samengesteld.

Kastuinbouw is in de gemeente Castricum en Uitgeest flink teruggelopen. Grote kassen staan te verloederen. Soms worden ze gebruikt als caravanopslag. Soms mogen ze vervangen worden door woonhuizen. Ook daarvoor geldt de Uitvoeringsregeling Ruimte voor Ruimte.

11.10 Agrarisch grondgebruik

Van oudsher is het agrarische gebied in de gemeente Uitgeest in gebruik als grasland en in de gemeente Castricum als grasland en als bollenland. Limmen was bekend om de bloembollenteelt en Akersloot vooral om de lelieteelt, eveneens een bolgewas. Van oorsprong was de bedrijfsvoering kleinschalig van karakter en de gebruiksgronden lagen nogal verspreid. Vanaf het midden van de vorige eeuw werd vanuit de overheid schaalvergroting gestimuleerd. De veehouderij werd gesaneerd en vrijkomende weidegronden werden aangekocht door overgebleven agrariërs, door natuurorganisaties of verdwenen onder dorpsuitbreidingen. Schaalvergroting en de intensivering van de veeteelt hadden gevolgen voor de bedrijfsvoering.

Naast de traditionele stolpboerderijen werden moderne stallen gebouwd om gemakkelijker, sneller en met minder arbeidskrachten te kunnen werken. Door de ruilverkavelingen in de jaren zeventig van de vorige eeuw hebben agrariërs meer gronden bij elkaar liggen en om een ideale bedrijfslocatie te verkrijgen zijn bedrijven naar het buitengebied verplaatst. Bij

boerderijverplaatsingen naar het open weidegebied zijn materiaalkeuze en kleurgebruik van belang, maar ook het aanbrengen van streekeigen singelbeplanting. Watergangen zijn van belang voor het waterbeheer. Met demping of rechttrekken van sloten verdwijnt de historisch gegroeide verkaveling en het historische patroon van waterlopen.

*Schaalvergroting en
boerderijverplaatsing in
Akersloot.*

Boerderijverplaatsingen naar het open weidegebied dienen tot het minimum beperkt te blijven en bij het oprichten van nieuwe bedrijfsgebouwen moet worden gelet op landschappelijke inpassing.

Het streven is dat in 2020 liefst 80 procent van alle koeien in de wei loopt. De weidepremies die zuivelondernemingen aan boeren geven die koeien in de wei laten lopen, zijn essentieel om weidegang in Nederland in de benen te houden, vooral in tijden van lage melkprijzen. Ondanks de schaalvergroting in de landbouw is het percentage melkveebedrijven dat melkkoeien laat grazen iets toegenomen, van 75,6 procent in 2015 naar 76,5 procent van het aantal bedrijven in 2016. Het aandeel melkkoeien in de wei bleef met 65 procent gelijk. Dit blijkt uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek. In de gemeente Castricum, net als in andere gemeenten in Noord-Holland, ligt het percentage weidegang veel hoger. Volgens het CBS ligt het aandeel bedrijven met beweiding in Noord-Holland op 90 procent.

De lichte toename van het aandeel bedrijven met koeien in de wei ging gepaard met een toename van de veestapel. De Wageningen Universiteit en Research voorspelt echter de komende jaren een dalende trend in het aantal koeien in de wei. Grotere bedrijven met meer dan 250 koeien verdringen bescheidenere bedrijven. Bij toenemende bedrijfsgrootte is weidegang lastiger in te passen in de bedrijfsvoering. De dieren verblijven veelal in een loop- en ligboxenstal met in het gunstige geval achter de boerderij een uitlopmogelijkheid naar buiten. Het gras op de verder gelegen weidepercelen wordt gemaaid en aan de koeien op stal gevoerd. Door het gras te maaien is de grasopbrengst hoger omdat niets door vertreding en bevuiling verloren gaat. Er worden grassoorten ingezaaid die een grotere grasopbrengst opleveren, maar ook tot vershraling van de natuurwaarden leidt. Deze teelt wordt wel grasakkerbouw genoemd. De wintervoorraad gras wordt opgeslagen in grote ronde balen, stevig verpakt in plastic, of bewaard in langwerpige kuilen die worden afgedekt met plastic met daarop een laag zand of autobanden.

De afschaffing van de Europese melkquota sinds april 2015 heeft geleid tot groei van de veestapel met als gevolg een lage melkprijs door de enorme melkproductie.

Ook mondiale ontwikkelingen zoals de Russische boycot en verminderde vraag uit Azië en een grotere productie in andere werelddelen beïnvloeden de melkprijs.

Volgens CBS-cijfers is de melkveestapel 800.000 stuks lager dan in 1984, het jaar van invoering van de melkquotering. Het aantal koeien in Nederland is nu ongeveer even groot als het aantal koeien in 1960. Het aantal melkveebedrijven mag dan wel minder zijn geworden, de huidige melkveebedrijven zijn wel groter geworden en de melkproductie per koe is fors toegenomen. Het areaal weidegronden is door woningbouw, wegeaanleg, aanleg van bedrijventerreinen en omzetting van weidegronden naar natuurgronden wel kleiner geworden.

Hoe groter de veestapel, hoe meer problemen het oplevert voor de dieren en het milieu. Nederland zit nu met een mestoverschot, omdat het grote aantal dieren niet in verhouding staat tot de beperkte hoeveelheid landbouwgrond. In EU-verband is afgesproken dat Nederland maximaal 172,9 miljoen kilo fosfaat mag produceren, waarvan 84,9 miljoen door de melkveehouderij. Met het loslaten van de melkquota en de komst van meer melkkoeien is deze norm in een rap tempo overschreden (2016). De fosfaatproductie van de melkveestapel moet met 8,2 miljoen kilo omlaag. Omgerekend komt dat neer op 200.000 koeien minder. Biologische boeren hebben het gevoel dat zij moeten opdraaien voor het mestprobleem dat zij niet hebben veroorzaakt. Voor hen is duurzaamheid en natuurlijk evenwicht belangrijker dan een intensieve bedrijfsvoering. Daarom wordt er geen gebruik gemaakt van kunstmest en chemische bestrijdingsmiddelen. Zij hebben grondgebonden bedrijven, dat wil zeggen, dat zij de mest die hun koeien produceren op eigen grond kwijt kunnen. Het aantal dieren is dus afgestemd op de beschikbare grond. Toch vallen ook biologische bedrijven onder de reductieregeling, maar zij hoeven niet meer dieren te leveren dan zij op 2 juli 2015 hadden.

Het verkleinen van de veestapel en het zelf verbouwen van veevoer zijn belangrijke stappen in de richting van het oplossen van het mestprobleem. De overheid stelde in 2017 een opkoopregeling voor koeien in, ook wel stoppersregeling genoemd. De stoppersregeling moest ervoor zorgen dat in 2017 de Nederlandse veestapel met 60.000 koeien zou verminderen. In augustus 2017 werd door de overheid het bericht naar buiten gebracht dat de veestapel al tot 160.000 koeien was verminderd en dat daarmee de sector eerder en sneller dan verwacht het mestoverschot heeft weten terug te dringen.

Voldoende weidegronden om de koeien te kunnen laten grazen en een kleinere veestapel die qua omvang en milieubelasting past in Nederland is niet alleen goed voor onze gezondheid, maar ook voor die van de dieren. Met weidegang hebben de dieren de ruimte om hun natuurlijke gedrag te vertonen, zitten beter in hun vel en hebben minder stress. Bovendien wordt daarmee een bijdrage geleverd aan de 'aankleding' van het landschap.

Grondgebonden veehouderij is een wenselijke keuze, want dat wil zeggen dat voerproductie, mestbehoefte en mestproductie afgestemd zijn op de beschikbare grond en daarmee de kringloop is gesloten.

Om te lezen!

Boerenbloed

Melkquota, megastallen en het verdwenen idyllische platteland.

Dit boek (2015), van journalist Kees Kooman, is het resultaat van interviews met agrarische families rond het Friese dorpje Ee, experts uit de sector, politici uit in Brussel en professoren die hem de tamelijk ingewikkelde route naar een glaasje melk hebben gedeut.

Schaalvergroting en een efficiënte bedrijfsvoering leiden niet altijd tot een beter inkomen. Boeren die willen uitbreiden moeten fosfaatrechten, koeien en grond hebben. Dat zijn allemaal factoren die van invloed zijn op de vaste kosten in de melkprijs. Bovendien is het agrarische inkomen sterk afhankelijk van de marktwerving. Ook allerlei Europese voorschriften maken het niet aantrekkelijk om voor het agrarische bedrijf te kiezen. Een landelijk onderzoek schetst het beeld dat op de meeste boerderijen met een boer van 55 jaar of ouder geen opvolger klaarstaat. Dat is vooral een probleem voor de kleine en middelgrote boerenbedrijven, maar ook de animo om grote boerderijen over te nemen slinkt, zo stelt het Centraal Bureau voor de Statistiek (2016). Dat is jammer, want door de toegenomen verstedelijking wordt de wens vanuit de samenleving sterker om het buitengebied open te houden. Ook wil men het beeld van koeien en schapen in de wei graag behouden. Om het tij van leegloop en leegstand te keren is enkele jaren geleden gestart met het project 'Boer zoekt boer'. De doelstelling is om jongere mensen die graag boer willen worden maar geen boerderij in de familie hebben, te koppelen aan agrariërs zonder opvolger. Dan nog is het voor starters nauwelijks financieel mogelijk om een boerderij te beginnen. Het gaat om enorme investeringen voor stallen, grond, vee en machines en banken zijn huiverig voor de risico's. Omdat de overheid zich zorgen maakt over de leegstaande bedrijven kunnen jongeren die een boerderij willen starten een beroep doen op overheidssteun uit een speciaal fonds (dec. 2017).

Er worden niet alleen nieuwe stallen gebouwd om meer koeien te kunnen houden. Nieuwbouw kan ook nodig zijn als oude stallen niet meer voldoen aan de huidige eisen voor dierwelzijn, arbeidsgemak en bijvoorbeeld om de status van biologische melkveehouderij te kunnen behouden. De overheden werken mee aan oplossingen om het agrarische landschap in stand te houden. Het stimuleren van biologische landbouw, verbreding van de bedrijfsvoering, zoals het toestaan van minicampings en marktontwikkeling voor streekeigen producten zijn enkele voorbeelden, maar ook het stallen van pensionpaarden. Deze mogelijkheden bieden zeker een aantal bedrijven overlevingskansen.

Houden we ook in de toekomst koeien in de wei?

Biologische veeteelt, gericht op de binnenlandse markt, verdient de voorkeur. Daarbij hoort een veestapel op maat en een eerlijke prijs voor producten van de boer.

Gestimuleerd door de overheid, hebben organisaties voor natuurbeheer zich in de markt gezet. Vrij gekomen agrarische gronden hebben een natuurfunctie gekregen. Maar ook door natuurorganisaties aangekochte terreinen vergen onderhoud en beheer en daar is geld voor nodig. Vanouds was de boer of de tuinder de goedkoopste beheerder. Het agrarische pro-

duct was belangrijk voor het inkomen; het agrarische landschap het bijproduct van het handelen om dat inkomen te verwerven. Die koppeling is niet meer vanzelfsprekend nu veel agrariërs het voor gezien houden. Om het agrarische landschap te kunnen behouden, zou het aanbieden van langdurende beheerovereenkomsten agrariërs meer toekomstzekerheid kunnen bieden. Het beheer moet daarbij gericht zijn op duurzame vormen van veehouderij, bijvoorbeeld de minder arbeidsintensieve vleesveeteelt op milieu- en natuurvriendelijke basis. Bijzonder is het eiland Westwouderpolder. Door de geïsoleerde ligging is dit gebied tamelijk ongerept en zeer vogelrijk. Het is een van de weinige plekken in de gemeente Castricum, waar de kempfaan nog in behoorlijke aantallen voorkomt. Agrarische bedrijfsvoering en landschapsbeheer met behoud van de weidevogelpopulatie gaan hier samen.

Herstel van de biodiversiteit moet de natuurlijke rijkdom weer in het agrarische landschap terugbrengen.

De laatste tientallen jaren is er veel natuur in het polderland bijgekomen. Dat is mooi, maar al die natuurterreinen in de polders zorgen er wel voor dat natuurbelangen en agrarische belangen met elkaar conflicteren. Door aankopen van gronden door natuurorganisaties raakt het agrarische areaal steeds meer versnipperd, wordt weidegang bemoeilijkt en leidt het tot meer verkeersbewegingen van landbouwverkeer over de openbare weg. Bovendien maken tegengestelde wensen betreffende het waterpeilbeheer het watersysteem complex. Als er

geen agrarische hoofdberoepers meer actief zijn, is er heel veel energie en geld nodig om het beheer van het landschap en de bijbehorende natuur in stand te houden. Het landelijk gebied heeft zowel natuurbeheerders als agrariërs nodig.

Kleine boerenbedrijven behoren ook in de Westwouderpolder tot het verleden. Schaalvergroting, landschaps- en natuurbeheer gaan hier samen.

Te lang hebben natuurbeheerders en agrariërs elkaar beschouwd als opposanten terwijl zij eigenlijk elkaar partners zouden moeten zijn.

Ruwvoederteelt, zoals maïsteelt, is een agrarische activiteit die gezien vanuit de agrarische bedrijfsvoering niet kan worden gemist. Omdat met ploegen voor de maïsteelt geleidelijk het microreliëf verdwijnt, moeten de teeltvoorwaarden (waar en hoeveel) wel duidelijk zijn. Dit laatste om de bescherming van de weidevogels, maar ook om het microreliëf en de openheid van het landschap te behouden. In 2008 is binnen de gemeente Castricum het Maïsberaad ingesteld met het doel om de maïsteelt te reguleren en te komen tot afspraken over een maximum oppervlakte aan maïsteelt. Aan dat beraad namen naast de vertegenwoordigers

uit de agrarische sector ook vertegenwoordigers deel vanuit de weidevogelbescherming, archeologie en cultuurhistorie.

Maïsberaad

Er zijn percelen in kaart gebracht die voor de maïssteelt benut mogen worden met een totale oppervlakte van 478 hectare. Daarbij is afgesproken dat jaarlijks niet meer dan op 125 hectare mag worden geteeld. Behalve dat er een maximum is gesteld voor het gehele gebied, is ook de teelt per bedrijf gemaximaliseerd: maïssteelt is toegestaan op hooguit 25% van het totale bedrijfsoppervlak van een individuele agrariër. In 2009 is deze regeling gaan gelden en functioneert sindsdien naar tevredenheid.

Maïsakkers geven intimiteit aan het landschap, maar teveel akkers belemmeren ook het uitzicht.

Bollenteelt was vooral te vinden in de duinzoom en op de strandwallen. Door uitbreiding van bebouwing zijn deze teelten in deze gebieden sterk in oppervlakte verminderd. Noord-Bakkum kent echter een lange traditie van bollenteelt in de duinrandzone en ook op de Zanderij vindt nog bollenteelt plaats. In de omgeving van Egmond-Binnen is de teelt diep in de strandvlakte doorgedrongen. Voormalige weidepercelen zijn daarbij omgewerkt tot bollenland. Dit betekent dat diepere grondlagen naar boven zijn gehaald. Bij dit zogenaamde omgronden wordt de natuurhistorische opbouw van de bodemlagen en het microreliëf vernield en vermindert de natuurlijke rijkdom. Gelukkig hebben binnen de gemeenten Castricum en Uitgeest relatief weinig omgrondingen plaatsgevonden en lijkt deze activiteit tot het verleden te behoren.

Grasland met aardkundige, natuurlijke en archeologische waarden moeten beschermd worden tegen scheuren, omgronden en egaliseren.

De zogenaamde 'reizende bollenkraam', waarbij steeds wisselende percelen grasland voor één jaar gebruikt worden voor de bloembollenteelt om daarna weer met gras te worden ingezaaid, is binnen de gemeentegrenzen van Castricum en Uitgeest gelukkig nauwelijks van betekenis geweest.

Bollenteelt in de duinrandzone bij Noord-Bakkum.

Bollenteelt behoort zo milieuvriendelijk mogelijk te zijn. Gezien de milieueffecten van deze teelt dient het gebruik van bestrijdingsmiddelen teruggedrongen te worden om het grond- en oppervlaktewater minder te belasten.

11.11 Natuurbeheer te midden van agrarisch gebied

Van oudsher zijn boer en tuinder de grootste gebruikers van het landelijk gebied. Grote gebieden zijn echter in de afgelopen jaren aangekocht door, of in het kader van landinrichtingsplannen toegewezen aan natuurbeschermingsorganisatie. Staatsbosbeheer, Landschap Noord-Holland en de Stichting De Hooge Weide beschikken over grote terreinen in het landelijk gebied. De veenweidegebieden die het Alkmaarder- en Uitgeestermeer omringen, hebben een grote natuur- en landschapswaarde. Veel terreinen zijn al in handen van natuurorganisaties zoals Staatsbosbeheer en Landschap Noord-Holland. De natuurwaarde is vooral gelegen in de weidevogelpopulatie en in de diversiteit van plantengemeenschappen. Het is vanzelfsprekend dat de betrokken organisaties het beheer op een natuurvriendelijke wijze (laten) uitvoeren.

Natuurgebieden in het weidegebied, moeten vrij blijven van bomen en struikgewas. Dit geldt niet voor cultuurhistorische elementen zoals de eendenkooi van Uitgeest en het Krengenbos.

11.12 Dag- en verblijfsrecreatie in het landelijk gebied

Van natuur en landschap kan men genieten door het te zien, te horen, te beleven en zich erover te verwonderen. Voor sommigen vormt dit de motivatie om zich in te zetten als vrijwilliger of als beroepskracht in het natuurbeheer of voor natuur- en milieueducatie vanuit lokale, regionale of landelijke organisaties. Vanaf boerenlandpaden kan het landschap anders beleefd worden dan vanaf de fiets of vanuit de auto. Landschapbeleving, natuurbeleving en educatie is van groot belang voor het creëren van een maatschappelijk draagvlak voor de instandhouding van het landschap en natuurbeheer. Het ontsluiten van het landelijk gebied met boerenlandpaden, voet- en fietspaden maakt die beleving mogelijk. Aanleg en openstelling zijn echter afhankelijk van de aanwezige natuurwaarden. Ontoegankelijkheid is noodzakelijk als het bescherming van kwetsbare natuur betreft. Een voorbeeld is het natuurgebied Zeerijdsdijkje waarvan tijdens het broedseizoen slechts een klein gedeelte toegankelijk is. Een heel ander voorbeeld is de Klaas Hoorn en Kijfpolder die juist in de winter is afgesloten om de overwinterende watervogels rust te gunnen.

Agrariërs die hun land openstellen voor wandelaars kunnen hiervoor een vergoeding ontvangen. Recreatie Noord-Holland is uitvoerder van de boerenlandpadenregeling. Soms is het best lastig agrariërs te vinden die hieraan mee willen werken. Veel boeren willen geen vreemde mensen op hun land. De mogelijkheden voor het recreatief medegebruik van het agrarisch gebied zijn in de afgelopen jaren verbeterd o.a. door aanleg van fiets- en wandelpaden en het uitzetten van een kanoroute.

Een goed evenwicht tussen toegankelijkheid en ontoegankelijkheid moet voorkomen dat natuurbeheer een elitaire naam krijgt. Het vinden van een goede balans tussen agrarisch landgebruik, natuur en natuurbeleving is onontbeerlijk.

Rustpunten

Rustpunten zijn officiële voorzieningen voor recreanten en te vinden op boerenerven of bij particulieren op het platteland. Ze zijn te herkennen aan borden langs recreatieve routes. Als een rustpunt geopend is, is iedere passant welkom om uit te rusten, zelf meegebrachte boterhammen te nuttigen, gebruik te maken van het toilet en op basis van zelfbediening een kop koffie of thee te zetten tegen een kleine vergoeding en ook een fietspomp en een fietsreparatieset zijn aanwezig. Bovendien zijn er oplaadpunten voor de elektrische fiets.

Oude landschapselementen zoals Korendijk en de dijk rond de Westwouderpolder zijn in het recreatienetwerk opgenomen. Al veel langer bestaat het Zwaansmeerpolder, een recreatief fietspad op de dijk langs de oever van het Uitgeestermeer. Ook is het Alkmaardermeer sinds de aanleg van het fiets- en wandelpad op de dijk langs de Klaas Hoorn- en Kijfpolder in Akersloot goed beleefbaar. Op daartoe geschikte plaatsen zijn enkele informatiepanelen geplaatst en zijn er routebeschrijvingen beschikbaar. Paden in weidevogelgebieden worden tijdens het broedseizoen afgesloten. Voor schaatser en kanoërs is de Schulpvaart door de A9 afgesneden. Ook vanuit cultuurhistorisch oogpunt is het jammer dat er onder de A9 een duiker in plaats van een brug is aangelegd. De Schulpvaart was vroeger een belangrijke vaarverbinding tussen de dorpen en het Alkmaardermeer. De doorsnijding van de A9 belemmert ook het migreren van dieren.

Een boerenbedrijf kan nauwelijks economisch rendabel én kleinschalig tegelijk zijn. Neveninkomsten via bijvoorbeeld verblijfsrecreatie zijn voor die bedrijven van groot belang. Al kort na de Tweede Wereldoorlog ontstonden er boerderijcampings in het landelijk gebied en in de loop van de twintigste eeuw is dit verschijnsel enorm toegenomen. Als regel geldt dat het agrarische bedrijf altijd de hoofdactiviteit dient te zijn en een boerderijcamping alleen als nevenactiviteit is toegestaan. Hiermede kan een aanvullende economische basis worden gevonden. Binnen de gemeente Castricum mag een boerderijcamping uit 30 staanplaatsen bestaan. In Uitgeest beschikt minicamping de Swaenebloem (Lagendijk 45) over 33 plaatsen en minicamping De Rodenburghoeve (Bus en Dam 22) over 15 plaatsen. Juist het kleinschalige karakter en een goede inpassing in het landschap maakt het kamperen bij de boer aantrekkelijk. Verdere uitbreiding tast de kleinschaligheid en de aantrekkelijkheid aan voor de rust en ruimte minnende kampeers. Bovendien zal vergroting van campings in het duinrandgebied vermoedelijk de levensvatbaarheid van meer in het achterland gelegen campings verkleinen.

Kamperen bij de boer moet kleinschalig blijven.

Alertheid is geboden als er een bestemmingswijziging van Agrarisch naar Recreatie wordt aangevraagd. Daarmee wordt immers de agrarische bedrijfsvoering als hoofdactiviteit opgeheven en is de kans groot dat het aantal kampeerplaatsen wordt uitgebreid.

Het Bestemmingsplan Buitengebied Castricum staat toe dat bij inlevering van 6 kampeerplaatsen er drie permanente recreatiehuisjes geplaatst mogen worden. Goed ingepast geeft een vast bouwwerk minder landschapsverstoring dan een vrijstaande caravan of camper. De kans bestaat echter dat er in de toekomst gevraagd wordt om ruimere mogelijkheden voor de bouw van permanente vakantieverblijven en dat deze accommodaties na verloop van tijd gebruikt gaan worden voor permanente bewoning.

De Stichting is voor grote terughoudendheid bij het vergunnen van de bouw van vakantiehuisjes, want er zijn teveel voorbeelden van vakantiehuisjes die permanent worden bewoond. Een voorbeeld hiervan is het recreatiepark De Meerparel te Uitgeest, dat voor een

belangrijk deel permanent wordt bewoond. Het is een voorbeeld van gedogen of oprekken van grenzen waardoor bewoning oprukt naar plekken waar dat niet de bedoeling is.

Drie recreatiehuisjes per boerenerf moet de norm blijven om te voorkomen dat boerderijerven de omvang gaan aannemen van groeikernen in het buitengebied. Vakantieverblijven zijn bedoeld voor recreatie en niet voor permanente bewoning.

De gemeente Castricum kent vele boerderijcampings. Het merendeel van de kampeerplaatsen ligt binnen een groensingel. Voor een kampeerder kan een vrij uitzicht over de weilanden aantrekkelijk zijn, maar de witte caravans en campers doen wel afbreuk aan het landschapsbeeld van het buitengebied en worden door wandelaars en fietsers als beeldverstoorders ervaren.

Campings kunnen ontsierend zijn, caravanstallingen zijn dat vaak nog veel meer. Als

caravanstallingen in de open lucht staan vormen ze een lelijke aanblik. Eigenaren kunnen hun campings of stallingen vanaf de openbare weg minder zichtbaar maken door het aanbrengen van gebiedseigen singelbeplanting en daarmee een kwaliteitsimpuls aan het landschap geven.

Campings of caravanstallingen kunnen afbreuk doen aan het landschapsbeeld als deze niet of onvoldoende zijn voorzien van een groensingel.

11.13 Recreatie op en rond het Alkmaarder en Uitgeestermeer

Het Alkmaarder- en Uitgeestermeer is een belangrijke trekpleister voor recreanten. Zowel zeilers, motorbootvaarders, windsurfers als baders zijn op mooie zomerdagen volop aanwezig. Het Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer (RAUM) probeert dit in goede banen te leiden. Door concentratie van voorzieningen voor de watersport en oeverrecreatie blijven de oeverzones op andere plaatsen beschikbaar voor de natuur. Ten zuiden van het Uitgeestermeer liggen jachthavens en het oeverpark Zwaansmeer. Daarnaast de door bomen en riet omgeven camping Zwaansmeerpolder met de gelijknamige jachthaven en de minicamping De Swaenebloem. Dit zijn voorbeelden die laten zien dat verblijfsrecreatie goed in het buitengebied is in te passen. Het Hoorntje bij Akersloot is daarvan ook een goed voorbeeld. Verblijfsrecreatie en dagrecreatie gaan hier goed samen zonder dat het gebied teveel wordt belast. Voor het dagrecreatieterrein De Hoorne worden plannen ontwikkeld om de gebruiksmogelijkheden te verruimen en te verbeteren. De mogelijkheden zullen getoetst worden aan een natuurwaardenonderzoek en moeten voldoen aan wet- en regelgeving. Naast waterberging en oeverrecreatie en recreatievaart is het Alkmaarder- en Uitgeestermeer als verbinding tussen het Noord-Hollandsch Kanaal en de Zaan ook belangrijk voor de binnenvaart. Het mag een wonder genoemd worden dat de omgeving van het Alkmaarder- en Uitgeestermeer nagenoeg vrij is gebleven van horizonvervuiling; hopelijk ook in de toekomst.

Uitbreiding van recreatieoever langs het Alkmaarder- en Uitgeestermeer is niet nodig en niet wenselijk. Tweede woningen of andere verblijfsvormen aan de oevers van het meer (buiten de jachthavens) moeten achterwege blijven. Verdere uitbreiding van jachthavens moet niet worden nagestreefd.

Het Alkmaarder- en Uitgeestermeer is een uniek merengebied met natuur- en cultuurhistorische waarden, met oevers die vrijwel zonder bebouwing zijn gebleven, met uitzondering van het jachthavengebied in Akersloot en het complex Meerparel in Uitgeest. Gelegen in de nabijheid van de Randstad is er ook rondom volop ruimte, waardoor vanaf het water het gevoel van vrijheid en ruimte optimaal is. Er zijn veel natuurgebieden met grote aantallen broedvogels, vooral veel weidevogels. Daarnaast heeft het gebied in de winter een belangrijke functie als pleisterplaats voor wintergasten zoals vele duizenden smienten en vele andere watervogels. Het strand en de duinen mogen dan wel een grotere aantrekkingskracht op recreanten uitoefenen, maar water- en oeverrecreanten weten het Alkmaarder- en Uitgeestermeer ook te vinden en de bereikbaarheid is goed.

De omgeving van het Alkmaarder- en Uitgeestermeer is nagenoeg vrij gebleven van horizonvervuiling.

Het Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestemeer ontvangt financiële bijdragen van de gemeentes Uitgeest, Castricum, Heemskerk, Beverwijk, Alkmaar, Heiloo, Zaanstad en de provincie Noord-Holland, maar moet ook zoeken naar andere financieringsvormen. Per recreatieterrein zal een heldere keuze gemaakt moeten worden waar extensieve recreatie gewenst is en waar de recreatie intensiever kan zijn. In de buurt van de natuurgebieden zal

de recreatie extensief moeten zijn. Door de ligging is de Woudhaven geschikt voor intensieve recreatie.

Een geluidsscherm langs de A9 ter hoogte van het recreatiegebied Dorregeest kan het gebied voor oeverrecreatie aantrekkelijker maken. Aantasting van de openheid is hier niet aan de orde want aan de andere kant van de snelweg ligt een bedrijventerrein en op het recreatieterrein ligt een groenstrook ter afscherming van de A9.

Aan de zuidrand van Uitgeest liggen het oeverpark Zwaansmeer en het onvoltooide voormalige Erfgoedpark De Hoop. Het complex aan de rand van het water is eigendom van van het Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer (RAUM). Het erfgoedpark had een eerbetoon aan Cornelis Corneliszoon van Uitgeest (ca. 1550 - ca. 1607) moeten worden. Hij was de uitvinder van de houtzaagmolen. Door middel van het toepassen van een krukas werd een draaiende beweging omgezet in een op- en neergaande beweging. Hiermee werden de zaagbladen aangedreven en konden er machinaal planken worden gezaagd. Een houtzaagmolen is er niet gekomen. Primair staat voor het Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer dat de locatie van De Hoop een goede en duurzame bestemming krijgt die past bij de locatie en inkomsten genereert. Onder de naam Park Oudgeest wilde een projectontwikkelaar de molenbouw financieel mogelijk maken, op voorwaarde dat daar een dorpsplek mocht worden ingericht met een zestigtal recreatiehuisjes in traditionele bouwstijl. In oktober 2015 werd dat plan door de gemeenteraad van Uitgeest verworpen. De raad wilde geen verdere bebouwing van de zuidoever van het Uitgeestermeer. De Stichting Cornelis Corneliszoon van Uitgeest wilde met de bouw van een replica van de paltrok molen De Hoop, die in Uitgeest stond en in 1911 ten onder is gegaan, het erfgoedpark alsnog voltooien. De bedoeling was om een ambachtelijk bedrijf - een werkende molen - te combineren met een 'museale presentatie'. De stichting kon de financiering van het project niet rond krijgen en het RAUM had twijfels over de exploitatie en moet dus op zoek naar 'een nieuwe marktpartij'.

Het onvoltooide en gesloten industrieel Erfgoedpark De Hoop, gelegen aan de zuidoever van het Uitgeestermeer.

Verdere versterking aan de zuidrand van het Uitgeestermeer is niet gewenst. De kernwaarden natuur en landschap moeten worden gerespecteerd.

11.14 Waterberging

Over de waterhuishouding zijn nieuwe denkbeelden ontstaan; meer opslaan en minder snel afvoeren en schoon oppervlaktewater uit de duinen en kwelwater vooral voor natuurgebieden benutten. Verbreding van bestaande waterlopen en herstel van verlande restgeulen van de vroegere Oer-IJbinnendelta kunnen bijdragen aan het beleid van minder snel afvoeren en daarmee de beeldkwaliteit van het gebied versterken. De vormgeving van de waterlopen kan aangepast worden aan ecologische eisen, door het aanbrengen van minder steile oevers. In de duinen heeft al herstel plaatsgevonden van natte duinvalleien.

Het Alkmaarder- en Uitgeestermeer is omzoomd met veenpoldertjes. Dit meer is in feite in de Middeleeuwen ontstaan als het Langemeer, toen de veenrivieren steeds breder werden en uitgroeiden tot grote meren in de Noord-Hollandse veengebieden. Het Langemeer stond vroeger in verbinding met de Schermer, maar is in de 17e eeuw aan inpoldering ontsnapt door de grillige vorm, die het bedijken tot een gecompliceerde zaak zouden maken. Bovendien moest er voldoende bergingscapaciteit blijven om het uit de polders opgemalen water te kunnen opvangen voordat het naar zee wordt afgevoerd. Om die reden behoort het Alkmaarder- en Uitgeestermeer tot de Schermerboezem. Ook aan het begin van de twintigste eeuw ontsnapte het Alkmaarder- en Uitgeestermeer aan drooglegging. Als extra argument gold toen dat er water nodig was voor inundatie van de Stelling van Amsterdam.

Bovendien is het Schermerboezem een waterreservoir om in tijden van droogte de polders in hun waterbehoefte te kunnen voorzien. Om ook in de toekomst droge voeten te houden is tussen 2013 en 2017 rondom 25 kilometer boezemdijk 10 tot 20 centimeter opgehoogd.

In 2017 zijn de 17e eeuwse dijken langs de Klaas Hoorn- en Kijfpolder iets verhoogd en verstevigd.

Het is van groot belang om het huidige oppervlak van het Alkmaarder- en Uitgeestermeer in stand te houden, niet alleen vanuit het oogpunt natuur en recreatie, maar ook om voldoende waterbergingscapaciteit te behouden.

11.15 Slibberging

Slibberging is onvermijdelijk. Waterwegen moeten van tijd tot tijd weer op diepte worden gebracht en al het opgebaggerde slib moet ergens worden opgeslagen. Ondanks het verzet van de stichting tegen het verhogen en versterken van de Sakerleidam met bagger uit de Zaan, is er in 2012 toch 180.000 m3 baggerspecie uit de Zaan op de dam gestort. Door de waakzaamheid van de stichting is wel zorgvuldig op de kwaliteit van de bagger toegezien.

Bij de locatiekeuze van slibberging behoort rekening gehouden te worden met het milieu en landschappelijke inpassing.

11.16 Infrastructuur

De Nieuwe Strandwal is een samenwerkingsprogramma van de gemeenten Heiloo, Castricum, Alkmaar en de provincie. Het programma bestaat uit vier elementen en beoogt een ruimtelijke samenhang waarbij de aanleg van een woonwijk met groene allure gepaard gaat met een aansluiting op de A-9 met bijbehorende toegangswegen en een betere ontsluiting van het bedrijventerrein Boekelermeer. De andere twee elementen zijn natuurcompensatie en recreatieve voorzieningen zoals een fietspad over het viaduct van de A9. De Kennemerstraatweg (Heiloo) krijgt via de Lagelaan een aansluiting op de A9. De stichting had liever gezien dat er was gekozen voor een aansluiting via de noordelijker gelegen Kanaalweg omdat de gevolgen daarvan voor het landschap minder ingrijpend zouden zijn. De aansluiting Lagelaan op de A9 moet voorkomen dat de verkeersbelasting van de Rijksweg door Limmen en de Provincialeweg in het landelijk gebied zal toenemen en ook dat de Limmer Uitgeesterweg naar Akersloot en Limmen met nog meer sluipverkeer belast gaat worden. De stichting heeft zich uitgesproken voor een tunnel op het kruispunt Lagelaan-Oosterzijweg, maar er is gekozen voor een rotonde.

Uit veiligheidsoverwegingen zijn soms vrijliggende fietspaden noodzakelijk, zoals het in 2012 gereedgekomen vrijliggend fietspad langs de Startingerweg naar Akerloot. Lantaarnpalen vormen vreemde elementen in het landschap en de verlichting kan een verstoring van het dierenleven veroorzaken. Er zijn genoeg soorten lichtbronnen om een zorgvuldige afweging te kunnen maken waar en welk type verlichting het beste kan worden toegepast.

Met uitzondering van de afslag Lagelaan van de Kennemerstraatweg (Heiloo) naar de A9 is terughoudendheid geboden om het buitengebied niet nog meer te versnipperen met nieuwe wegen.

In 2010 heeft het kabinet besloten om het nationale Programma Hoogfrequent Spoorvervoer (PHS) te realiseren. Om de verwachte groei van het spoorvervoer in goede banen te leiden gaan er in de toekomst (tussen 2020 en 2028) onder andere tussen Amsterdam en Alkmaar elke 10 minuten treinen rijden: het zogenaamde spoorboekloos reizen. Het zal in de spits gaan om 6 intercity's Amsterdam- Alkmaar en 4 sprinters Amsterdam-Uitgeest. Buiten de spits zullen de treinen met dezelfde frequentie rijden maar minder lang zijn. Een en ander brengt met zich mee dat er zogeheten opstelterreinen nodig zijn: emplacementen waarop buiten de spits het overschot aan treinstellen kan worden geparkeerd en waar 's nachts een groot aantal treinen wordt schoongemaakt en nagekeken. De afmetingen van zo'n terrein worden gesteld op 70 x 340 meter om ruimte te kunnen bieden aan 75 treinwagons (10-12 treinstellen).

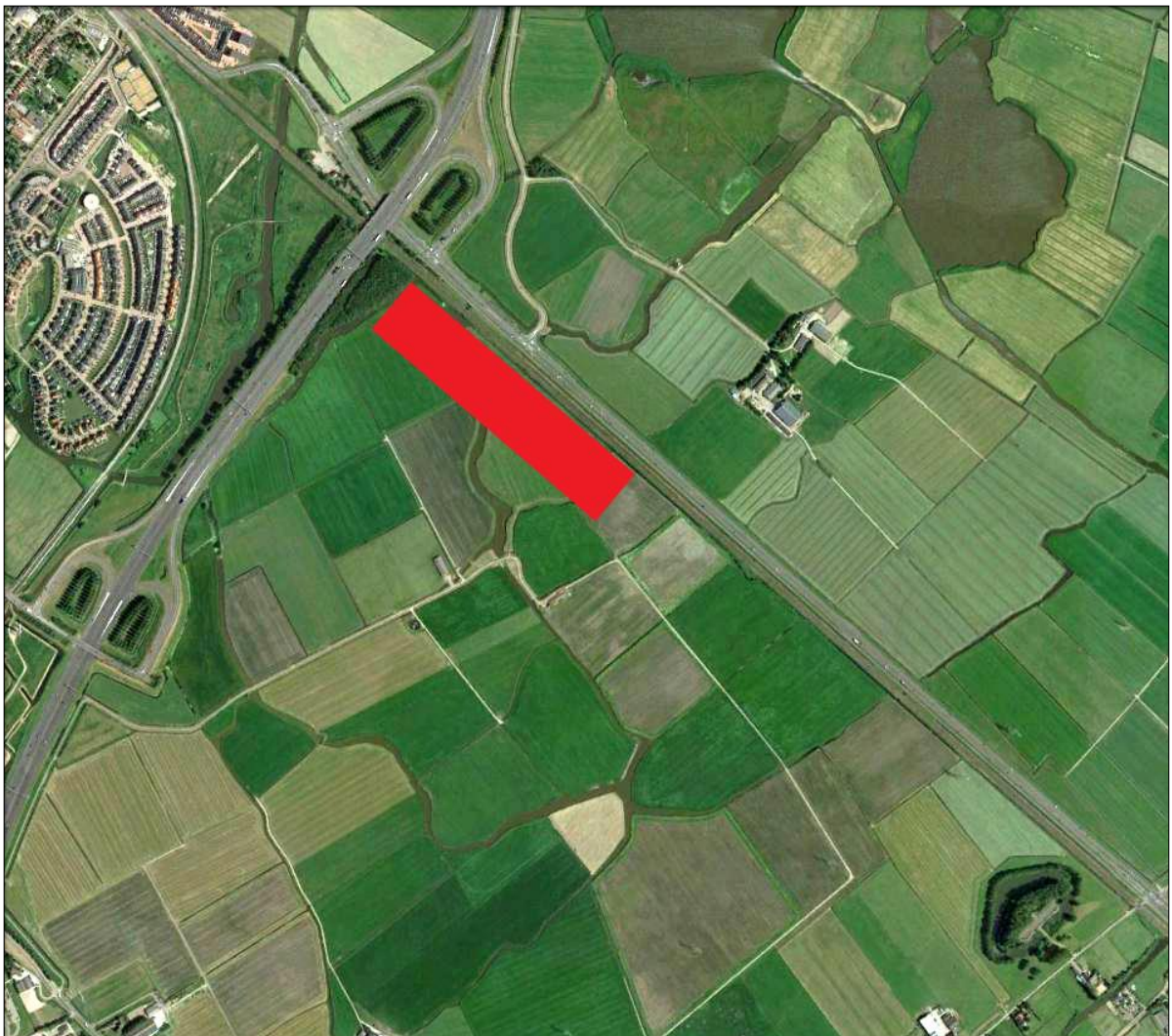
Het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (I&M) en ProRail zochten een plek voor een opstelterrein voor sprinters zo dicht mogelijk bij het sprintereindstation Uitgeest. Na intensief overleg met verschillende gemeenten, waaronder Uitgeest, de provincie en verontruste burgers is in 2015 de keus gevallen op variant 'Uitgeest N203'. Volgens de meeste betrokken partijen levert deze locatie de minste verstoring op voor mens, milieu en landschap. Daar wonen geen mensen in de buurt en heeft het milieu toch al te lijden van autowegen. De stichting was het daar niet mee eens. Landschappelijke, natuurlijke en cultuurhistorische waarden zijn onvervangbaar en daarom verdraagt het buitengebied van Uitgeest, Heemskerk en Castricum geen industriële activiteit. Bovendien is het een groenstedelijke bufferzone met het Unesco-werelderfgoed Stelling van Amsterdam. Ook de provincie twijfelde over deze voorkeurslocatie omdat het beeldkwaliteitsplan Stelling van Amsterdam bebouwing binnen het oorspronkelijke schootsveld van 1000 m rond het fort verbiedt. Alle partijen stemden in

met een 'Heritage Impact Assessment' (HIA-onderzoek). Unesco-adviseur Icomos rapporteerde dat de komst van een opstelterrein de Unesco-status niet in gevaar brengt. Begin

februari 2016 is bekend gemaakt dat het opstelterrein voor sprinters bij Uitgeest komt, langs de N203 in de richting van Krommenie. De inpassing moet wel voldoen aan de richtlijnen van Unesco. De stichting heeft zich neergelegd bij het rijksbesluit dat het opstelterrein toch bij Uitgeest komt omdat dit de minst slechte keuze is. De twijfels over de haalbaarheid en de noodzaak van de opvoering van frequenter spoorvervoer zijn niet weggenomen.

Het sprinterstation Uitgeest.

De beoogde locatie voor het opstelterrein voor treinstellen. Rechtsonder Fort Aan Den Ham.

Dan is er nog de kwestie over de aansluiting van de A8 met de A9. De status van de Stelling van Amsterdam als werelderfgoed komt daardoor wel in gevaar. Adviesorgaan ICOMOS van de UNESCO vindt dat de aansluitingsplannen tussen die snelwegen onacceptabele schade aanrichten. Er zijn al te veel aantastingen waardoor de Stelling reparatie behoeft. De aandacht is te veel uitgegaan naar de individuele forten en te weinig naar de verdedigingslinie als geheel. Juist de inundatielinie is het unieke aan de Stelling van Amsterdam.

Varianten aansluitingen A8-A9.

Naar het Nul-plusalternatief (paars), het Heemskerkalternatief (blauw) en het Golfbaanalternatief (oranje) is nader onderzoek gedaan. De andere alternatieven (grijs) zijn in de 1e fase van de planstudie afgefallen.

Het is onaanvaardbaar dat het waardevolle open landschap, waarin ons natuurlijke kapitaal gebundeld is in natuur, cultuurhistorie en een gaaf landschap, met de aanwezigheid van nog gave delen van de Stelling van Amsterdam, ernstig verstoord wordt door een verbindingsweg tussen de A8-A9.

11.17 Windmolen- en Zonnepanelenparken

Windmolens en zonnepanelen zijn belangrijke vernieuwbare bronnen van energie. Het grootste bezwaar tegen windmolens komt voort uit de last die mensen ervan ondervinden, zoals horizonvervuiling, geluidsoverlast en schaduwwerking. Horizonvervuiling is in het Nederlandse vlakke en open landschap bij economische ontwikkeling vrijwel onvermijdelijk. Het landschapsbeeld van kerktorens en molens, waarmee Nederland beroemd is geworden, is vanaf de tweede helft van de vorige eeuw drastisch veranderd. Een paar eeuwen geleden vormden de industrie- meel- en watermolens echter een belangrijk onderdeel van de econo-

mie. Als die term toen had bestaan zou men een paar eeuwen geleden dit misschien ook als horizonvervuiling hebben betiteld. In ieder geval geldt dit in onze tijd wel voor de moderne windturbines en niet alleen op het land maar ook voor windmolenparken op zee.

Duurzame energie

Nederland heeft in Europees verband de verplichting om in 2023 16% van haar energieverbruik op te wekken met duurzame energie. De provincie heeft de opgave om 685,5 MW Wind op land ruimtelijk mogelijk te maken. Om te voldoen aan de afspraak met het Rijk hebben Gedeputeerde Staten een (beperkt) aantal locaties voor windturbines aangewezen. Deze locaties bevinden zich in de Kop van Noord-Holland, West-Friesland en het Noordzeekanaalgebied. Gedeputeerde Staten hebben hiervoor op 2 december 2014 de gedeeltelijke herziening van de provinciale structuurvisie, de gewijzigde provinciale ruimtelijke verordening (PRV) en het gewijzigde beleidskader Wind op Land vastgesteld.

De provincie Noord-Holland ziet liever geen windturbines op het land en heeft een aantal randvoorwaarden gesteld waaraan nieuwe windparken moeten voldoen. Zo moeten de turbines op minimaal 600 meter afstand van woningen staan en voor iedere nieuw te bouwen turbine moeten twee oude turbines worden verwijderd en de windturbines worden geclusterd in lijnopstellingen van minimaal zes. Uiteindelijk gaat het in de hele provincie om circa acht locaties van minimaal zes turbines op lijn. Daarnaast zijn ook meer dan negentig windturbines geïdentificeerd die bij de herstructurering zouden kunnen verdwijnen. Zodra aan de afspraak met het Rijk is voldaan, zal de provincie Noord-Holland geen vergunningen meer afgeven voor nieuwe windturbines.

Windmolens op zee is rijksbeleid. Het is een belangrijke vorm van duurzame energie. Het windmolenpark voor de kust van Egmond ligt op 10-18 kilometer. Er komen drie nieuwe, grote windmolenparken op de Noordzee bij. Het gaat om zones op 18 tot 22 kilometer uit de kust, voor Zeeland, Zuid-Holland en ook Noord-Holland. Eén van de drie gebieden waar nieuwe (tot 190 meter hoge) windmolens komen, is voor de kust van Noord-Kennemerland. De nieuwe windmolenparken zijn nodig vanwege afspraken in het Energieakkoord. Doel is om energie in Nederland in 2020 voor 14 procent en in 2022 voor 16 procent duurzaam te maken. Enkele betrokken gemeenten vrezen dat badgasten wegblijven vanwege de horizonvervuiling. Zij hadden de molens veel verder in zee willen hebben, zodat je ze vanaf de kust niet ziet. Anderen noemen het een uitzicht op een 'industriële hekwerk'.

Studies wijzen uit dat van windmolenparken op zee vrijwel geen ecologische schade wordt ondervonden. Er zijn zelfs aanwijzingen van ecologische voordelen. Aalscholvers vinden er bijvoorbeeld welkome rustplekken, ze vliegen vanuit de duinen er rechtstreeks naartoe. De overige zeevogels lijken nauwelijks hinder van de windmolens te hebben. Zeehonden mijden ze, maar bruinvissen komen er op af. De mosselbanken die er bij ontstaan en het feit dat er niet gevisd mag worden, zorgen voor een rijke biotoop. De plaats voor onze kust waar ze nu al staan is door Imares (Universiteit Wageningen) geïdentificeerd als de meest gunstige plaats voor onze kust met de minste ecologische 'gevoeligheden'. Alertheid is nodig, omdat de rijke biotoop in een windmolenpark een aantrekkelijke locatie kan worden voor commerciële aquacultuur (schelpdieren, zeevis, en dergelijke). Dat kan leiden tot een nieuwe vorm van milieubelasting.

Het Windmolenpark Egmond aan Zee ligt op 10 tot 18 kilometer uit de kust. Afhankelijk van het weer zijn ze vanaf het strand wel of niet te zien. (Licht ingezoomde foto.)

Bezoekers komen voor het prachtige strand en de beleving van de ruimte. De bouw van windmolenparken dichterbij de kust dan 18 kilometer is niet gewenst.

Zonne-energie levert in toenemende mate een belangrijke bijdrage aan het opwekken van duurzame energie. De provincie was al voorstander van opwekking van duurzame energie door middel van zonnestroominstallaties op maatschappelijke gebouwen, waaronder scholen, gemeentehuizen en op daken van bedrijfsgebouwen. De daken van de ongeveer tweehonderd bedrijven in de Boekelermeer kunnen een compleet zonnepanelenpark herbergen met een gezamenlijke oppervlakte van 35 hectare.

Een nieuwe vorm van landgebruik die zich voordoet, is de aanleg van zonneakkers.

De provincie was aanvankelijk tegen zonneakkers in het landelijk gebied, maar geeft nu ruimte aan initiatieven die bijdragen aan het duurzaam opwekken van energie. Daarom zijn er voorwaarden en regels opgesteld die het bouwen van zonneparken ook in het landelijk gebied mogelijk maken (tot 25 hectare en grenzend aan stedelijk gebied). Volgens Gedeputeerde Staten kunnen zonneakkers in het landelijk gebied - in afwachting van meer efficiëntieverbetering in de opwekkingstechniek - vooral op korte termijn een bijdrage leveren aan de duurzaamheidsambities van de provincie. Belangrijk uitgangspunt van het provinciaal beleid is dat de zonne-installaties in het landelijk gebied een tijdelijke voorziening zijn van maximaal 25 jaar. De bestemming van de grond blijft agrarisch. Na die periode moeten de initiatiefnemers de zonneakkers opruimen en het landschap naar z'n oorspronkelijke staat herstellen.

Daarnaast geldt dat de zonneakkers moeten passen binnen het landschap en qua omvang in verhouding staan tot de woonkernen in de omgeving. Er mogen geen zonneakkers worden aangelegd in gebieden die worden beschermd als Natuur Netwerk Nederland, het weidevogelleefgebied en het Unesco werelderfgoed.

Zonneakkers

In Noord-Holland heeft de gemeente Langedijk de primeur. In verband met een verminderde vraag naar bedrijfskavels is op het industrieterrein Breekland voor een periode van 20 jaar een deel ingericht als een zonneakker met een uitbreidingscapaciteit tot 6000 panelen. In 2015 volgde de gemeente Bergen met 1,2 hectare voor maximaal vijfduizend zonnepanelen. In mei 2017 heeft de provincie Noord-Holland besloten de grond bij Berkhout waarop Distriport had moeten verrijzen niet als bedrijventerrein te ontwikkelen. In de regio West-Friesland is geen behoefte meer aan een dergelijk bedrijventerrein. In plaats daarvan wil de provincie op deze grond een zonnepark van maximaal 66 hectare laten realiseren. Daarvoor moet de gemeente Koggenland de bestemming wel willen wijzigen in 'agrarisch'.

Het is maar de vraag hoe duurzaam zonneakkers zijn. Door een goed functionerende grasmat kan het organische stofgehalte van de bodem toenemen. Netto wordt er dan koolstof en dus CO² vastgelegd. Bij het bedekken van de bodem met zonnepanelen stagneert deze vastlegging. Waarschijnlijk wordt er zelfs organische stof afgebroken en komt er dus meer CO² in de lucht.

Door het agrarisch landgebruik, natuurgebieden die deel uitmaken van het Natuurnetwerk Nederland, weidevogelleefgebieden en het Unesco werelderfgoed Stelling van Amsterdam is er in het landelijk gebied van de gemeenten Castricum en Uitgeest geen tot weinig ruimte voor zonneakkers. Dakvlakken van huizen, kantoren, maatschappelijke voorzieningen en agrarische en andere bedrijfshallen worden nog onvoldoende voor zonnepanelen benut.

Er zijn al dakvlakken van agrarische bedrijfsgebouwen van zonnepanelen voorzien, maar nog meer grote dakvlakken, ook van andere bedrijfshallen, kunnen benut worden voor het opwekken van zonne-energie.

Zonnepanelen op boerenstallen

Bij 310 melkveehouders, aangesloten bij zuivelcoöperatie FrieslandCampina, worden de komende tijd 416.000 zonnepanelen aangebracht. Deze zijn samen goed voor een oppervlakte van ruim 100 voetbalvelden en leveren stroom die gelijk staat aan de energiebehoefte van 33.000 huishoudens. De opgewekte elektriciteit is goed voor een vijfde van de stroombehoefte van de Nederlandse productielocaties en kantoren van FrieslandCampina. Het ministerie van economische zaken verleende in maart dit jaar (2017) een subsidie van ruim 200 miljoen euro voor de installatie van de panelen. De melkveehouders krijgen volgens de overeenkomst een jaarlijkse vergoeding van 3 tot 4 euro per paneel voor het beschikbaar stellen van het dak.

Zonneceldakpannen

Er verschijnen steeds meer zonnepanelen op particuliere woonhuizen. Het straatbeeld wordt er vaak niet mooier door. Er zijn nu ook dakpannen die als zonnepaneel dienst doen. De eerste 'zonnedaken' zijn al geplaatst. Dat ziet er een stuk beter uit. Voor de productie van de dakpannen wordt kwartsglas gebruikt. De kosten van zo 'n systeem zijn wel hoger dan van normale zonnepanelen. Daar tegenover staat de verwachting dat die dakpannen wel 50 jaar meegaan.

11.18 Vereveningsregeling gemeente Castricum

De gemeente Castricum wil enerzijds de ruimtelijke kwaliteiten van het buitengebied (open, groen en aantrekkelijk) behouden, maar wil anderzijds het buitengebied niet 'op slot zetten'. Dit uitgangspunt heeft zijn doorwerking in het Bestemmingsplan Buitengebied (vastgesteld in 2013). Toch kunnen zich situaties voordoen, waar het bestemmingsplan niet of onvoldoende op is toegesneden. Het kan gaan om ontwikkelingen, die uit oogpunt van vitaliteit van het platteland en/of uit algemeen maatschappelijk oogpunt wenselijk worden geacht, maar die desondanks strijdig zijn met vigerende bestemmingsbepalingen. Voor dergelijke ontwikkelingen is een zogeheten vereveningsinstrument in het leven geroepen (2013). Dit biedt de mogelijkheid een bijzondere ontwikkeling in beginsel toe te laten onder de voorwaarde, dat gelijktijdig als compensatie een 'groene' ontwikkeling plaats moet vinden. Het doel is dat de ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied gelijk blijft of zelfs wordt verbeterd. De gemeenteraad gaat bij de verevening uit van een, in de omgevingskwaliteit te investeren, bedrag van circa 25% van de berekende meerwaarde van de beoogde ontwikkeling. De verwachting is dat slechts sporadisch een beroep op de vereveningsregeling zal worden gedaan.

12 Beleidsplan stichting

12.1 Inleiding

Het beleidsplan is primair bedoeld om eerder vastgesteld beleid vast te leggen, te actualiseren en bestuurders en medewerkers van de stichting houvast te bieden bij het innemen van standpunten en het bepalen van acties. Het biedt verantwoording aan de donateurs. Aspirant-medewerkers kunnen met het doorlezen van dit plan te weten komen welke koers de stichting voorstaat. Dit beleidsplan bouwt voort op hetgeen in de statuten en het huishoudelijk reglement is vastgelegd over doelstellingen, werkwijze en organisatievorm. Tevens wordt hiermee voldaan aan de eisen die de Belastingdienst stelt aan ANBI's (Algemeen Nut Beogende Instellingen).

12.2 Werkgebied Alkmaardermeeromgeving

De Alkmaardermeeromgeving, zoals die door de stichting als haar werkgebied wordt gezien, bestaat uit het grondgebied van de gemeenten Castricum (met de dorpen Akersloot, Bakkum, Castricum, Limmen en De Woude) en Uitgeest (inclusief het buurtschap Dorregeest).

12.3 Kenmerken werkgebied

Naast de dorpen Castricum, Bakkum Akersloot, De Woude, Limmen en Uitgeest bestaat het werkgebied uit een groot 'buitengebied'. Het specifieke karakter van het buitengebied kan als volgt kernachtig worden weergegeven:

- een groot duingebied langs de Noordzeekust;
- bebouwde en gesloten strandwallen met oude geestdorpen en wegen;
- open strandvlaktes, met veel groen en blauw;
- de Castricumerpolder vormt het centrale deel van het mondingsgebied van het voormalige Oer-IJ met veel microreliëf en slingerende waterlopen en van de oude geestdorpen op de hogere zandige oevers van het voormalige Oer-IJ-systeem;
- het Alkmaarder- en Uitgeestermeer;
- de Westwouderpolder.

Een groot deel van het gebied - van oost naar west - valt onder het Nationaal Natuur Netwerk, vroeger de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) genoemd. Deze wordt gevormd door natuurgebieden, gebieden voor natuurontwikkeling, en robuuste natuurlijke verbindingzones tussen deze gebieden.

Dit buitengebied wordt beheerd door:

- agrarische bedrijven;
- natuurterreinbeheerders;
- recreatieschap;
- Hoogheemraadschap;
- Rijkswaterstaat (strand);

De belangrijkste natuurterreinbeheerder is PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland, die de zorg heeft over het Noord-Hollands duinreservaat. Het duingebied valt onder de richtlijnen van 'Natura 2000'. In Natura 2000 is de Europese habitatrichtlijn opgenomen, waarin aanwijzingen staan omtrent de leefomgeving van speciale planten of dieren. Het gaat om soorten en leefgebieden die ook op wereldniveau belangrijk zijn.

Andere natuurterreinbeheerders zijn:

Landschap Noord-Holland;
Stichting De Hooge Weide;
Staatsbosbeheer.

Een groot deel van het buitengebied is in handen van agrarische bedrijven en met name van melkveehouders. Het open weidegebied dat zij beheren is een cultuurlandschap, dat is ontstaan door eeuwenlange agrarische activiteiten. Als nevenactiviteit zijn er een aantal 'boerencampings' gevestigd. In ons werkgebied doet ook de agrarische natuurvereniging 'Water, Land en Dijken' aan natuurbeheer.

Het Alkmaarder- en Uitgeestermeer en de omgeving daarvan, wordt beheerd door het Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer (RAUM), waarin omliggende gemeenten en de provincie Noord-Holland samenwerken. Dit schap heeft in eerste instantie een recreatieve doelstelling, maar ook natuurbeheer behoort tot haar taken.

Ook het hoogheemraadschap (Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier) speelt een belangrijke rol in het buitengebied, vooral op het gebied van de waterhuishouding.

Met alle beheerders van het buitengebied onderhoudt de stichting relaties.

12.4 Statutaire doelstelling

De stichting heeft ten doel de natuurlijke, aardkundige, landschappelijke en cultuurhistorische waarden van de Alkmaardermeeromgeving, waaronder begrepen het grondgebied van de gemeenten Castricum en Uitgeest te beschermen, te behouden en waar mogelijk te versterken. Dit geschiedt zowel ten behoeve van de natuur als ten behoeve van het welzijn van de mens. Als waardevol wordt tevens beschouwd die voortbrengselen van menselijke werkzaamheid, welke door hun ontstaanswijze, ligging of ouderdom de waarde van het landschap verhogen.

De stichting kan in rechte optreden ten behoeve van de algemene en collectieve belangen die zij krachtens haar doelstelling en feitelijke werkzaamheden behartigt.

12.5 Bijzondere kwaliteiten

Het specifieke karakter van het buitengebied met zijn

- open strandvlaktes, begrensd door bebouwde en gesloten strandwallen,
- de Castricumerpolder als centraal deel van het mondingsgebied van het voormalige Oer-IJ,
- Alkmaarder- en Uitgeestermeer en haar oevers,
- Westwouderpolder

vormt het uitgangspunt bij de visie van de stichting op het landschap.

Bij het beoordelen van plannen worden alle belangen meegewogen.

De stichting is voorstander van een zonering van het landschap in de vorm van een driedeling:

1. hoofdfunctie agrarisch gebruik, met nevenactiviteit bijvoorbeeld op gebied van recreatie;
2. puur natuurgebied met totaal geen verstoring door wat dan ook;
3. een tussenzone, met bijvoorbeeld veel agrarisch natuurbeheer en stille recreatie: wandelen, fietsen en roeien / kanoën, bankjes, vogelkijkhutten.

De grootste gebruikers en beheerders van het gebied zijn de agrariërs en de natuurbeheerders. De stichting wil dat agrariërs hier een bestaansbasis kunnen houden. Nevenactiviteiten zijn daarvoor noodzakelijk, maar mogen geen afbreuk doen aan de huidige (en toekomstige)

waarden van het buitengebied. In de overgangszone landbouw - natuur wordt agrarisch natuurbeheer bevorderd. Samenwerking tussen agrariërs en natuurbeheerders wordt gestimuleerd.

Door de goede bereikbaarheid via verkeer en openbaar vervoer, is het toerisme een belangrijke economische motor. Het landschap leent zich prima voor dag- en verblijfsrecreatie, ook als hoofdactiviteit van ondernemers. Tegelijk is verstoring van de landschapswaarden door te grootschalige recreatie een bedreiging. Dat vraagt om continue alertheid van de stichting om in ontwikkelingen als belanghebbende te participeren.

12.6 Versterking van de natuurlijke waarden

Hierbij vraagt de stichting aandacht voor de volgende aspecten:

1. versterk de natuur, zodat deze buiten de gevarenszone komt;
2. help de agrariërs te overleven, zonder dat 1 in gevaar komt;
3. ga daarna dan het gebied verder beleefbaar maken voor inwoners en toeristen.

Beleefbaar is niet altijd hetzelfde als meer paden of kanoroutes.

De stichting staat positief ten opzichte van het voltooiën van het Nationaal Natuur Netwerk. Bij het versterken van de natuurlijke waarden bevordert de stichting het gebruik van historische dijken en waterlopen.

Bij het realiseren van de waterbergingsopgave is de stichting voorstander van het inzetten van bestaande waterstructuren voor piekberging, zoals de waterlopen van het voormalige Oer-IJ. Natuurontwikkeling langs de oude geulen versterken de herkenbaarheid van het Oer-IJ-systeem en dat kan daarmee een nog belangrijkere identiteitsdrager van het gebied worden. De stichting is voorstander om voor piekberging bestaande waterlopen tijdelijk 'buiten de oevers' te laten treden.

De stichting zet zich in om het verschil tussen natuurlijke waterlopen (slingerend) en gegraven waterlopen (recht) in stand te houden.

Om zowel de belangen van de agrarische sector als de natuurontwikkelaars te behartigen, ondersteunt de stichting de ontwikkeling van een systeem van gescheiden watersystemen.

Lichthinder in het buitengebied moet zoveel mogelijk worden voorkomen. De stichting zal pleiten voor geen of goed aangepaste verlichting in het buitengebied.

Geluidshinder in het buitengebied moet zoveel mogelijk beperkt worden. De stichting zal pleiten voor maatregelen die geluidshinder voorkomen dan wel reduceren.

De stichting zal wakend toezien op het respecteren van natuurbeschermingswetten en -verordeningen.

12.7 Versterking van de cultuurhistorische waarden

De stichting streeft ernaar dat de relatie tussen monument en zijn omgeving benadrukt wordt. Juist de relatie met de omgeving bepaalt in belangrijke mate de waarde van een monument. Zuinig zijn op ons buitengebied hoeft niet alleen in conserverende zin te gebeuren, maar kan ook met 'behoud door ontwikkeling', als daarmee de kwaliteit en de beleefingswaarde van het buitengebied kunnen worden verhoogd, bijvoorbeeld door historische groene dijken op te nemen in wandelnetwerken.

12.8 Behoud van het karakter en de specifieke eigenschappen van de dorpen

Bij de realisatie van bouwplannen binnen de dorpskernen pleit de stichting voor versterken van het karakter van de historische kernen. Ook pleit de stichting ervoor dat in bestemmingsplannen voor de dorpskernen rekening wordt gehouden met het aanzicht vanuit het buitengebied en dat horizonvervuiling wordt voorkomen. De stichting ziet erop toe dat rekening wordt gehouden met cultuurhistorische objecten, of dat nu gebouwen, constructies, waterlopen, dijken of oude wegenstructuren zijn.

De stichting streeft ernaar dat voor oude buurtschappen conserverende beleidsvisies worden opgesteld, om zodoende verrommeling van die gebieden te voorkomen.

12.9 Versterking van het specifieke karakter van het landschap

De stichting zal erop toezien dat de structuur van de strandwallen zichtbaar blijft.

Het landschap wordt doorsneden door de spoorlijn, de provinciale weg en de A9. Verdere doorsnijdingen zijn voor de stichting ongewenst.

Voor het recreatief toegankelijk maken van het landschap dient zoveel mogelijk gebruik gemaakt te worden van bestaande structuren. De stichting is terughoudend als het gaat om de aanleg van extra fiets- en wandelpaden voor recreatieve doeleinden en is tegen dergelijke voorzieningen in weidevogelkerngebieden.

De stichting zal ervoor pleiten dat het open landschap open blijft. Aanplant van bomen, behalve rond ontsierende bouwsels of langs de rand van bedrijventerreinen, wordt afgevoerd. Bestaande hoogopgaande beplanting op plaatsen die de openheid aantasten ziet de stichting liever verwijderd worden. De stichting pleit ervoor dat de omvang van de maïsteelt in het buitengebied niet toeneemt.

Omzetting en egalisering van 'oude graslanden', het dempen van waterlopen, egalisatie en omgrondingen zijn ontwikkelingen die het landschap verarmen en zijn voor de stichting ongewenst.

De stichting is voorstander van een regeling waarbij vrijkomende agrarische gronden aangeboden worden aan een groundbank, waarin zowel agrariërs als natuurorganisaties vertegenwoordigd zijn. Door middel van dit instrument kunnen zorgvuldige afwegingen gemaakt worden over de toedeling van vrijkomende agrarische gronden en eventueel afspraken gemaakt over grondruil.

12.10 Behoud van het bodemarchief

Hierbij is voor de stichting het volgende van belang:

- kennisvergroting van de aanwezigheid van archeologische waarden;
- geen omzetting, omgronding en egalisering van gronden in verband met aardkundige waarden;
- geen grondwaterpeilverlaging in gebieden met archeologische waarden.

12.11 Verantwoord recreatief medegebruik van de groene ruimte

Een zonering van het landschap maakt bescherming van kwetsbare natuurgebieden mogelijk. Middeleeuwse dijkrestanten kunnen benut worden als groene wandelpaden. De stichting

is geen voorstander van aanlegsteigers of recreatieveldjes in natuurgebieden. Bij de bevordering van het toerisme zal de stichting de nadruk leggen op ecotoerisme.

12.12 Vitaal houden van het buitengebied

De stichting kan niet alle ontwikkelingen voorzien. Ze beseft dat een teveel aan regulering en beperkingen een gebied economisch en qua leefbaarheid kan smoren. Soms zijn concessies noodzakelijk. In voorkomende gevallen zal de stichting altijd positief meedenken. 'Groen voor rood', verevening en mitigerende maatregelen kunnen daarbij nuttige gereedschappen zijn. De stichting zal er voor waken dat deze niet te pas en te onpas worden ingezet, maar ziet hier ook kansen om bijvoorbeeld een zonering gestalte te geven.

12.13 Strategie

De stichting is zoveel mogelijk ergens voor! Dit impliceert natuurlijk dat zij ook ergens tegen is. Echter de stichting zal zich altijd oplossingsgericht opstellen en daarbij trachten alternatieven aan te reiken. Dat houdt in, dat de stichting nauwlettend de plannen en strategieën volgt die de overheid (gemeenten, provincie, recreatie- en hoogheemraadschap) voor het betreffende gebied ontwikkelt. Zij denkt mee en daar waar het volgens de stichting gaat om aantasting van de karakteristieke waarden van het gebied zal zij gevraagd en ongevraagd haar bezwaren naar voren brengen om zo te proberen de plannen om te buigen of te voorkomen. Dat betekent niet dat alles zo moet blijven als het is, maar wel dat verandering op een verantwoorde manier moet gebeuren. Eerbied voor het historisch gegroeide karakter van de omgeving en behoud of versterking van de identiteit is daarbij van groot belang. Dat wil zeggen: bescherming van de bijzondere natuurwaarden, handhaving van het open landschappelijk karakter van de polders, behoud van de herkenbaarheid van de dorpen Akersloot, De Woude, Limmen, Bakkum, Castricum en Uitgeest en behoud c.q. versterken van de herkenbaarheid van cultuurhistorisch erfgoed zoals verkavelingspatronen en dijken.

Er is geregeld overleg met gemeenten, provincie, rijk, hoogheemraadschap en recreatieschap. Ook heeft de stichting nauwe banden met natuur- en milieuorganisaties en onderhoudt zij contacten met agrarische organisaties.

12.14 Overige aspecten

De stichting:

- signaleert tendensen of ontwikkelingen en anticipeert;
- richt zich in principe op het beleid van gemeenten, recreatieschap, hoogheemraadschap, provincie en/of rijk;
- communiceert met en informeert bovengenoemde bestuurslagen;
- is en blijft onafhankelijk van politieke partijen;
- werkt samen met de Milieufederatie Noord-Holland;
- traceert op provinciaal- en rijksniveau en binnen het recreatieschap en hoogheemraadschap beïnvloeders en houdt deze geïnformeerd over voortgang en ontwikkeling;
- is altijd 'hard naar de zaak' en 'zacht naar de mensen';
- blijft hoe dan ook in contact en blijft communiceren en beïnvloeden;
- maakt zo min mogelijk gebruik van subsidies, maar kent wel donateurs en ontvangt incidenteel schenkingen.

12.15 Organisatie algemeen

De stichting is een politiek en financieel onafhankelijke organisatie, die bestaat uit louter vrijwillige medewerkers. Deze medewerkers zetten zich in voor het behoud van de specifieke kwaliteiten van de Alkmaardermeeromgeving. Zij bewaken het grondgebied van de gemeenten Castricum en Uitgeest en volgen nauwlettend de plannen en strategieën die de overheid (gemeenten, hoogheemraadschap, provincie, rijk) voor het betreffende gebied ontwikkelt. Het motto is dan ook: Wakker Waakzaam Vasthoudend.

12.16 Bestuur

De stichting kent een algemeen en een dagelijks bestuur

Het algemeen bestuur (AB) bestaat uit de leden van het dagelijks bestuur plus:

- de coördinator van de afdeling Castricum / Bakkum;
- de coördinator van de afdeling Akersloot / De Woude;
- de coördinator van de afdeling Limmen;
- de coördinator van de afdeling Uitgeest;

Tevens kunnen personen met specifieke expertise deel uitmaken van het algemeen bestuur. Het algemeen bestuur vergadert zesmaal per jaar of zo vaak als nodig is.

Het dagelijks bestuur (DB) bestaat uit:

- de voorzitter;
- de secretaris;
- de penningmeester.

Het dagelijks bestuur behartigt de lopende zaken en komt zo vaak bijeen als nodig is.

12.17 Afdelingen

Vrijwillige medewerkers van de stichting zijn actief in vier afdelingen:

- afdeling Castricum / Bakkum;
- afdeling Akersloot / De Woude;
- afdeling Limmen;
- afdeling Uitgeest.

Elke afdeling is verantwoording schuldig aan het algemeen bestuur.

12.18 Werkgroepen

Het algemeen bestuur kan één of meer werkgroepen instellen die zich bezig houden met een bepaald aspect van de algemene doelstellingen.

12.19 Donateurs

Zonder de financiële steun van haar donateurs kan de stichting niet bestaan. Donateurs bieden niet alleen een financieel draagvlak maar vormen ook de basis van het maatschappelijk draagvlak waaraan de stichting haar bestaansrecht ontleent.

Vastgesteld door het algemeen bestuur

Limmen, 14 november 2017

13. Samenvatting

13.1 Heerlijkheid

In de Late Middeleeuwen waren Bakkum, Castricum, Limmen en Akersloot afzonderlijke 'Heerlijkheden'. Een Heerlijkheid is een bestuursvorm die voortgekomen is uit een feodale onderverdeling van het overheidsgezag in de Middeleeuwen. Nu zijn de kernen verenigd in één bestuurlijke eenheid en is 'Heerlijkheid Castricum - Voor liefhebbers' een marketingconcept dat staat voor een 'heerlijke' gemeente om te wonen en een aantrekkelijke verblijfplaats voor toeristen en dagjesmensen. Het marketingconcept ontleent zijn bestaansrecht

aan de belangrijkste kernkwaliteiten van de gemeente: rust, ruimte en natuur. De genoemde kernkwaliteiten gelden voor de gemeente Castricum, maar zijn ook van toepassing op de gemeente Uitgeest.

13.2 Landschapstypen

De gemeenten Castricum en Uitgeest hebben een unieke combinatie van landschappen die bestaat uit strand, duinen, binnenduinrand, strandwallen, strandvlaktes, het binnendelta-gebied van het Oer-IJ, veenweidegebieden en het Alkmaarder- en Uitgeestemeer.

Strand en duinen zijn behalve voor natuur ook belangrijk voor recreatie.

De strandwallen zijn oude kustlijnen waarop voornamelijk de bewoning zich concentreert, maar waarop vroeger ook de akkers lagen. De voormalige strandvlaktes zijn de lage en drassige zones tussen de strandwallen, waar veel klei ligt en veenvorming heeft plaatsgevonden. Bij Castricum heeft een zeegat gelegen waar het Oer-IJ in uitstroomde. Het zeegat werd een binnendelta. Dit gebied wordt gekenmerkt door microreliëf en meanderende waterlopen. Aan de oostzijde van de strandwal waarop Akersloot en Uitgeest zijn gelegen, ontstond een uitgestrekt veengebied. Vanaf de Middeleeuwen heeft men veengebieden in cultuur gebracht door er talloze sloten te graven voor ontwatering. Inklinking was het gevolg met als resultaat een zeer hoge waterstand, waardoor deze gebieden nu alleen geschikt zijn als wei- en hooiland. Door oeverafslag van veenriviertjes is onder andere het Alkmaarder- en Uitgeestemeer ontstaan, vroeger het Langemeer genoemd, dat een geheel vormde met de Schermer. De Schermer werd drooggemalen, maar het Alkmaarder- en Uitgeestemeer is blijven bestaan.

13.3 Oer-IJ

Ooit mondde bij Haarlem de noordelijke zijtak van de Rijn uit in een groot zeegat. In dat zeegat is omstreeks 3000 v. Chr., op de lijn Boekel-Akersloot-Uitgeest, de meest oostelijke kustlijn ontstaan. Omstreeks 2500 v. Chr. komt in het westen een nieuwe brede kustzone tot ontwikkeling. Hierop liggen nu de woongebieden Limmen-Heiloo-Alkmaar.

De uitbouw van de kust gaat door. Door verzoeting van het achterland ontstaat eerst laagveen en later hoogveen, dikke veenmoskussens die meters boven de zeespiegel uitgroeien. Vanuit de hoogvenen stroomt water via de veenriviertjes o.a. via het Oer-IJ naar het zeegat dat naar het noorden is opgeschoven, tot aan de zuidzijde van Limmen. Doordat de stroming na verloop van tijd eruit raakt, ontwikkelt de monding van het Oer-IJ zich tot een binnendelta. Aan het begin van de huidige jaartelling is het zeegat vrijwel volledig dichtgezand. De stroomrichting van het Oer-IJ verandert en het omliggende veengebied watert af via het Flevomeer welke in noordelijke richting met de zee in verbinding is komen te staan.

13.4 Verstuingen en ontginningen

Rond 1000 wordt het klimaat wat warmer en droger. Langs de kust begint een nieuwe fase van duinvorming. Door houtkap en overbeweiding als gevolg van de bevolkingsgroei ontstaan er grote zandverstuivingen, waardoor bovenop het oude duinensysteem brede en hoge Jonge Duinen langs de kust ontstaan. Zandverstuivingen en bevolkingsgroei hebben geleid tot het ontginnen van veengebieden. Dit had inklinking tot gevolg waardoor de bodem daalde en het buitenwater steeds gemakkelijker het land kon binnendringen. Met het aanleggen van dijken vanaf de 11e eeuw slaagde men er redelijk in het buitenwater buiten de deur te houden. Door de bodemdaling werd het spuien van het regen- en kwelwater op het buitenwater steeds moeilijker. Vanaf de 15e eeuw biedt bemaling uitkomst. Het wordingsproces van het gebied, de gevolgen van overstromingen en verstuingen zijn aan de grondsoorten in de bodem terug te vinden. Vanaf de 19e eeuw en tot heden is de invloed van de mens op het landschap enorm toegenomen.

13.5 Water

Nederland heeft jaarlijks gemiddeld meer neerslag dan verdamping, maar dit wisselt sterk per seizoen. 's Winters is er een overschot, 's zomers een tekort. Voor de waterhuishouding van het grondgebied van Castricum en Uitgeest betekent dit dat 's winters het teveel aan water wordt afgevoerd naar het Schermerboezem, waar het Alkmaarder- en Uitgeestermeer onderdeel van is, maar dat 's zomers boezemwater wordt ingelaten.

Hoe hoger en breder de duinen en strandwallen, hoe groter de zoetwatervoorraad. Het in de binnenduintrand afgraven van zand heeft het watervasthoudend vermogen kleiner gemaakt.

De waterkwantiteit werd nog minder toen ook grondwater voor de drinkwatervoorziening aan de duinen werd onttrokken. Nadat op een innovatief waterzuiveringssysteem is overgeschakeld kan gebruik worden gemaakt van oppervlaktewater uit het IJsselmeer. Sindsdien neemt de waterkwantiteit in de duinen weer toe en wordt het schone duinwater geleid naar de natuurgebieden die in de binnenduintrandpolders tot stand zijn gebracht.

Met rioolwaterzuiveringsinstallaties wordt verontreiniging van stedelijk afvalwater fors teruggedrongen. Om te voorkomen dat bij overbelasting van het riool vuil rioolwater in het oppervlaktewater terecht komt, wordt het vuile water tegenwoordig opgevangen in ondergrondse bergbezinkbassins. Het bebouwde oppervlak is enorm toegenomen. Bij toename van verhard oppervlak (huizen en straten) zijn gemeenten verplicht een bepaald percentage van het te bebouwen oppervlak te reserveren voor of te compenseren met waterberging in de vorm van een vijver, wadi, sloot of greppel. In steeds meer Nederlandse gemeenten moeten burgers zelf regenwater opvangen.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het bestrijden van wateroverlast in bebouwd gebied. Het hoogheemraadschap is verantwoordelijk voor het beheer van water buiten de woonkernen. De toegenomen bebouwing, de zeespiegelstijging en de verwachting dat droge periodes en natte periodes met zware regenbuien elkaar zullen afwisselen, maken meer ruimte voor water noodzakelijk. De grote hoeveelheden water die in korte tijd naar beneden komen, moeten goed opgevangen kunnen worden. Vergroting van maalcapaciteit wordt niet meer als de enige oplossing gezien om de wateroverlast de baas te blijven. Opvangen, vasthouden en vertraagd afvoeren is het uitgangspunt. Daarvoor zijn drie waterbergingen ingericht.

13.6 Landschappelijke veranderingen

Vooraf in de vorige eeuw leidden schaalvergroting in de landbouw en verstedelijking tot grote landschappelijke veranderingen. Het gevolg daarvan is het verdwijnen van historische landschapspatronen en landschapselementen. De leesbaarheid van het verleden wordt daardoor moeilijker en cultuurlandschappen verliezen hun specifieke karakter. Anderzijds worden door de verstedelijking, landschap en natuur steeds belangrijker voor recreatie. De beleving van de ruimte wordt vooral bepaald door kenmerken als openheid en beslotenheid.

De stilte in Noord-Holland staat onder druk. Door het in gebruik nemen van de Polderbaan op Schiphol is het aantal vliegbewegingen boven het grondgebied van Castricum en Uitgeest aanzienlijk toegenomen.

Overmatige verlichting kan ervoor zorgen dat een normaal natuurverschijnsel als duisternis nauwelijks meer ervaren kan worden en de sterrenhemel niet meer is te zien. Lichthinder en lichtvervuiling kunnen ertoe leiden dat bij dieren het bioritme wordt verstoord of dat dieren uit hun leefgebieden wegtrekken. Vooral bij vogels, insecten en amfibieën beïnvloedt nachtelijke verlichting het gedrag. Het leidt tot desoriëntatie, afstoting en aantrekking.

Door modernisering en schaalvergroting van de landbouw is veel van de biodiversiteit verdwenen. Uiteraard is de sterke verstedelijking een andere belangrijke oorzaak dat de natuur is teruggedrongen en versnipperd. Gesteld kan worden dat de laatste eeuwen een duidelijke kwalitatieve verarming van ecosystemen plaatsvindt, dus een afname in het aantal soorten planten en dieren. Natuurgebieden, met elkaar verbonden met natuurnetwerken, moeten verder afname van de biodiversiteit terugdringen.

Cultuurhistorische waarden werden vroeger vooral gezien als een planologische sta-in-de-weg. De maatschappelijke belangstelling voor cultuurhistorie en landschap is echter sterk toegenomen. Van belang is dat de aanwezige cultuurhistorische waarden worden onderkend en er goed beheer wordt uitgevoerd zodat cultuurhistorische waarden behouden blijven. De inwerkingtreding van de Erfgoedwet op 1 juli 2016 en, naar verwachting, in 2019-2020 de Omgevingswet brengen veel verandering met zich mee. De Erfgoedwet is objectgericht. De Omgevingswet heeft betrekking op ruimtelijke ontwikkelingen. De wet bundelt tal van bestaande wetten voor bouwen, cultuurhistorie, ruimtelijke kwaliteit, water, groen, milieu, verkeer en maatschappelijk welzijn. Het doel van de Omgevingswet is om met een integrale benadering van bovengenoemde disciplines te streven naar een hoge omgevingskwaliteit. Om dat te bereiken dient de wettelijk verplichte Omgevingsvisie als uitgangspunt.

13.7 Gebruiksfuncties

Het landelijk gebied van de gemeenten Castricum en Uitgeest kent vele gebruiksfuncties. De zeereep dient als kustverdediging tegen de Noordzee. Strandrecreatie biedt vermaak en is een belangrijke economische factor. In het Kustpact is vastgelegd waar de natuur met rust moet worden gelaten en waar ruimte is voor nieuwe economische activiteiten. Zoneringsafspraken moeten ervoor zorgen dat er een goede balans ontstaat tussen rust en reuring. De duinen vervullen nog steeds een functie ten behoeve van de drinkwatervoorziening en zijn behalve voor natuur ook van belang voor natuurrecreatie.

Met uitzondering voor wonen in het groen op landgoed Duin en Bosch moet verdere bebouwing in de binnenduintrand uitgesloten worden. Het wonen is geconcentreerd in de kernen Bakkum, Castricum, Limmen, Akersloot, De Woude en Uitgeest. Doorzichten die nog aan de randen van de dorpskernen bestaan, mogen niet worden dichtgebouwd om het contact met het buitengebied vanuit de woonkernen te behouden.

Om verrommeling in het buitengebied tegen te gaan, biedt de Uitvoeringsregeling Ruimte voor Ruimte de mogelijkheid om bij bedrijfsbeëindiging lelijke agrarische bedrijfsgebouwen te slopen en op een kleiner oppervlak woningbouw te realiseren. Karakteristieke agrarische bebouwing kan worden herbestemd voor dubbele bewoning of voor de combinatie wonen en werken.

Van oudsher is het agrarische gebied in de gemeente Uitgeest in gebruik als grasland en in de gemeente Castricum als grasland en bollenland. Van oorsprong was de bedrijfsvoering kleinschalig van karakter. Vanaf het midden van de vorige eeuw werd vanuit de overheid schaalvergroting gestimuleerd. Naarmate er meer melkkoeien worden gehouden is weidegang lastiger in de bedrijfsvoering in te passen. De koeien verblijven veelal in een loop- en ligboxenstal met achter de boerderij een uitloopmogelijkheid naar buiten. Het gras op verder gelegen percelen wordt gemaaid en aan de koeien gevoerd.

Bij een gezonde veehouderij is het aantal dieren afgestemd op de beschikbare grond. In Nederland moet de mestproductie zover dalen dat er geen mestoverschot meer is. Een kleinere veestapel die qua omvang en milieubelasting past in Nederland is niet alleen goed voor onze gezondheid, maar ook voor die van de dieren. Sinds april 2015 zijn de Europese melkquota afgeschaft. Schaalvergroting en een efficiënte bedrijfsvoering leiden niet altijd tot een beter inkomen. Boeren die willen uitbreiden moeten fosfaatrechten, koeien en grond hebben. Dat zijn allemaal factoren die van invloed zijn op de vaste kosten in de melkprijs. Bovendien is het agrarische inkomen sterk afhankelijk van de marktwerving.

Gestimuleerd door de overheid, hebben organisaties voor natuurbeheer zich in de markt gezet om agrarische gronden voor natuurfuncties te verwerven. De laatste tientallen jaren

zijn er veel natuurgebieden in het polderland bijgekomen. Te lang hebben natuurbeheerders en agrariërs elkaar beschouwd als opposanten terwijl zij eigenlijk elkaars partners zouden moeten zijn. Ook door natuurorganisaties aangekochte terreinen vergen immers onderhoud en beheer. De Westwouderpolder is een goed voorbeeld dat schaalvergroting, landschaps- en natuurbeheer samen kunnen gaan.

In het kader van verbreding van de landbouw wordt de agrarische bedrijfsvoering veelal gecombineerd met minicampings en/of stalling van pensionpaarden.

De mogelijkheden voor het recreatief medegebruik van het agrarisch gebied zijn in de afgelopen jaren verbeterd o.a. door aanleg van fiets en wandelpaden en het uitzetten van een kanoroute. Op

verschillende plaatsen zijn informatiepanelen geplaatst en er zijn routebeschrijvingen beschikbaar. Het Alkmaarder- en Uitgeestermeer is een belangrijke trekpleister voor recreanten. Zowel de zeilers, motorbootvaarders, windsurfers als baders zijn op mooie zomerdagen in grote aantallen aanwezig. Om ook in de toekomst over genoeg bergingscapaciteit te kunnen beschikken zijn tussen 2013 en 2017 rond het Alkmaarder- en Uitgeestermeer 25 kilometer dijken 10 tot 20 centimeter opgehoogd. Afgezien van de afslag Lagelaan van de Kennemerstraatweg (Heiloo) naar de A9 is terughoudendheid geboden om het buitengebied niet nog meer te versnipperen met nieuwe wegen.

In 2010 heeft het kabinet besloten om het nationale Programma Hoogfrequent Spoorvervoer (PHS) te realiseren. Om de verwachte groei van het spoorvervoer in goede banen te leiden gaan er in de toekomst (tussen 2020 en 2028) onder andere tussen Amsterdam en Alkmaar elke 10 minuten treinen rijden. Buiten de spits zullen de treinen met dezelfde frequentie rijden maar minder lang zijn. Een en ander brengt met zich mee dat zo dicht mogelijk bij het

sprintereindstation Uitgeest een opstelsterrein nodig is. Na intensief overleg met verschillende gemeenten, waaronder Uitgeest, de provincie en verontruste burgers is in 2015 de keus gevallen op variant 'Uitgeest N203'.

Dan is er nog de kwestie over de aansluiting van de A8 met de A9. Het is onaanvaardbaar dat het waardevolle open landschap, waarin ons natuurlijke kapitaal gebundeld is in natuur, cultuurhistorie en een gaaf landschap, met de aanwezigheid van nog gave delen van de Stelling van Amsterdam, ernstig verstoord wordt door een verbindingsweg tussen de A8-A9. Windmolens en zonnepanelen zijn belangrijke vernieuwbare bronnen van energie.

Nederland heeft in Europees verband de verplichting om in 2023 16% van haar energieverbruik op te wekken met duurzame energie. Het grootste bezwaar tegen windmolens op het land komt voort uit de last die mensen ervan ondervinden, zoals horizonvervuiling, geluidsoverlast en schaduwwerking. De provincie Noord-Holland ziet liever zo weinig mogelijk windturbines op het land en heeft een aantal randvoorwaarden gesteld waaraan nieuwe windparken moeten voldoen. De provincie was aanvankelijk ook tegen zonneakkers in het landelijk gebied, maar geeft nu ruimte aan initiatieven die bijdragen aan het duurzaam opwekken van energie. Door het agrarisch landgebruik, natuurgebieden die deel uitmaken van het Natuurnetwerk Nederland, weidevogelleefgebieden en het Unesco werelderfgoed Stelling van Amsterdam is er in het landelijk gebied van de gemeenten Castricum en Uitgeest geen tot weinig ruimte voor zonneakkers. Dakvlakken van huizen, kantoren, maatschappelijke voorzieningen en agrarische en andere bedrijfshallen worden nog onvoldoende voor zonnepanelen benut.

Windmolens op zee is rijksbeleid. Het windmolenpark voor de kust van Egmond ligt op 10-18 kilometer. Er komen drie nieuwe, grote windmolenparken op de Noordzee bij. Het gaat om zones op 18 tot 22 kilometer uit de kust, voor Zeeland, Zuid-Holland en ook Noord-Holland. Eén van de drie gebieden waar nieuwe (tot 190 meter hoge) windmolens komen, is voor de kust van Noord-Kennemerland.

13.8 Beleidsplan stichting

De stichting heeft ten doel de natuurlijke, aardkundige, landschappelijke en cultuurhistorische waarden van de Alkmaardermeeromgeving, waaronder begrepen het grondgebied van de gemeenten Castricum en Uitgeest te beschermen, te behouden en waar mogelijk te versterken. De omkaderde tekstvakken en het beleidsplan bieden bestuurders en medewerkers van de stichting houvast bij het innemen van standpunten en het bepalen van acties. Elke maand wordt op de website www.alkmaardermeeromgeving.nl een standpunt geplaatst die aan deze bundel is ontleend. Ook kunnen aspirant-medewerkers, donateurs en andere belangstellenden met het doorlezen van het beleidsplan te weten komen wat de stichting wil nastreven. Op www.alkmaardermeeromgeving.nl is een korte film te zien over het werk van de stichting. Ga daarvoor naar 'Inhoud', klik op 'Stichting' en daarna onder 'Stukken van de Stichting' op 'Film Stichting Alkmaardermeeromgeving'.

De stichting is een politiek en financieel onafhankelijke organisatie en kent een algemeen, een dagelijks bestuur en vrijwillige medewerkers die actief zijn in de vier afdelingen, Castricum/Bakkum, Limmen, Akersloot/De Woude en Uitgeest. Zonder de financiële steun van haar donateurs kan de stichting niet bestaan. Donateurs bieden niet alleen een financieel draagvlak, maar vormen ook de basis van het maatschappelijk draagvlak waaraan de stichting haar bestaansrecht ontleent.

14. NOTA'S EN ANDERE BRONNEN

Agenda Groen, Licht op groen! Provincie Noord-Holland (2013)

Als parels aan een snoer, Verkenning van de robuuste verbinding van kust tot kust, provincie Noord-Holland (2002)

Archeologiebeleid gemeente Castricum, Vestigia BV (2011)

Atlas van Nederland in het Holoceen, landschap en bewoning vanaf de laatste ijstijd tot nu, P. Vos e.a. (2011)

Vitale duinen, bron van genieten, Beheernota PWN 2015-2025

Bestemmingsplan Buitengebied Castricum (2012)

Beleidsnota Actualisatie watercompensatie in Castricum vanaf 2016

Brochure Vrijkomende agrarische bebouwing Noord-Holland, provincie Noord-Holland (2003)

CaanZee, gebiedsvisie, Castricumse strandondernemers (2015/16)

Castricum aan Zee, onderzoek naar identiteit en kernwaarden, provincie Noord-Holland (2013)

...die water keert. 800 jaar regionale dijkzorg in Hollands Noorder-Kwartier, H.S. Danner (1994)

Duinpolder ontboezemt, provincie Noord-Holland (2002)

Duinzoom Castricum, Ten Haaf en Bakker, 2016

Een gezonde en eerlijke landbouw met toekomst, Milieudefensie (2015)

Een groene MAL voor CAL, NHL, PWN, SBB (2000)

Erfgoednota gemeente Castricum, The Missing Link (2014)

Erfgoedverordening, gemeente Castricum (2012)

Hoofdpijnen Kadernota Zanderij Noord, gemeente Castricum (2017)

Gebiedsbeschrijving Van Oldenbarneveldweg en omgeving, Stichting tot behoud van natuurlijke en cultuurhistorische waarden in de Alkmaardermeeromgeving en de gemeente Castricum (2013)

Kadernota Buitengebied gemeente Castricum (2010)

Kadernota Strandgebied Castricum, Grontmij (2011)

Kaderstellende notitie 'provinciale sturingsfilosofie en provinciaal belang voor de ruimtelijke ordening', Provincie Noord-Holland (2008)

Kennemer dijkgeschiedenis, J. Westenberg (1974)

Kompas voor de Kust, Nationale Visie Kust, ministerie van infrastructuur en milieu (2013)

Leidraad Landschap & Cultuurhistorie, Prachtlandschap Noord-Holland (2017)

Naar een duurzame instandhouding van het recreatiegebied Alkmaarder- en Uitgeestermeer (2015)

Natuurbeheerplan 2016, Provincie Noord-Holland (2015)

Natuurontwikkeling in de Zanderij, PWN (2017)

Nieuwsbrieven NH Weekbericht, Provincie Noord-Holland

Maak plaats, werken aan knooppuntenontwikkeling in Noord-Holland, provincie Noord-Holland en Vereniging Deltametropool (2013)

Ontwerp uw eigen erf, Landschap Noord-Holland, gemeente Castricum en provincie Noord-Holland (2014)

Paleolandschap en archeologie van het PWN duingebied bij Castricum, P. Vos, Deltaris (concept 2009)

Perspectief voor de zon in Noord-Holland, juni 2016

Profiel kustplaats, Identity Matching (fase 1), Provincie Noord-Holland (2013)

Programma Hoogfrequent Spoorvervoer, presentatie te Castricum op 19 juni 2014

Provinciaal Meerjarenprogramma Groen 2017-2021 (2016)
 Stormenderland, Canon waterstaatsgeschiedenis Holland boven het IJ 700-2008, Diederik Aten (2009)
 Strandzoning 2015 Noord-Hollandse Noordzeekust (2017, concept)
 Strategienota 2017-2020 Recreatie en Toerisme, Gemeente Castricum
 Structuurvisie Buiten Gewoon Castricum 2030, gemeente Castricum (2010)
 Structuurvisie (geactualiseerd) 'Castricum op weg naar 2030' (2014)
 Structuurvisie, inrichtingsontwerp en beeldkwaliteitsplan Duin en Bosch, Vollmer & partners (2009)
 Toekomstperspectief 2040 Noord-Hollandse Noordzeekust (2017, concept)
 Toerisme; een kans of een bedreiging voor het landschap? Werkgroep Toerisme van de Stichting (2014)
 Uitgangsnotitie Schoonwatervallei, Hoogheemraadschap en Landschap Noord-Holland (concept 2012)
 Uitvoeringsregeling Ruimte voor Ruimte, provincie Noord-Holland (2015)
 Uitwerkingsplan Limmen Zandzoom fase1 Castricum, Rha adviseurs voor leefruimten (2014)

Waterbeheer 21e eeuw, Unie van Waterschappen (2002)
 Water boven water, Regionaal Waterplan Bergen, Castricum, Heiloo, ir. J. Kollen e.a., Grondmij Nederland bv (2012)
 Waterrecreatieplan gemeente Castricum, Recreatie Noord-Holland NV (2014)
 Welstandsnota, gemeente Castricum (2013)
 'Windenergie binnen 12 mijl' in relatie tot ecologie, IMARES Wageningen UR
 Wonen in het groen, Ruimtelijk plan landelijk gebied, MTD landschapsarchitecten (2006)
 Zanderij, De, ecologisch inrichtingsplan terrein PWN, Ten Haaf en Bakker (2017)
 Zicht op het Oer-IJ, Plan van Aanpak, Geopark Oer-IJ in oprichting, Stichting Oer-IJ (2015)

Dit is de geactualiseerde informatiebundel van de Stichting tot behoud van natuurlijke en cultuurhistorische waarden in de Alkmaardermeeromgeving. Deze stichting waakt over de landschappelijke kwaliteiten binnen de gemeentegrenzen van Castricum en Uitgeest. De stichting volgt nauwlettend de ontwikkelingen die het landschap kunnen schaden en schroomt niet om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan. Dat betekent niet dat de stichting tegen elke verandering en vernieuwing is. Wel vindt zij dat dit op een verantwoorde manier moet plaatsvinden met inachtneming van de cultuurhistorische en de bijzondere natuurwaarden. Daarbij horen handhaving van het open landschappelijke karakter van de polders en het behoud van de herkenbaarheid van de dorpskernen Akersloot, De Woude, Limmen, Castricum, Bakkum en Uitgeest.

